

Riksdagens protokoll

1975/76: 29

26 november 1975

Debatter m. m.

Onsdagen den 26 november

Spelautomater	5
Överenskommelse om grundande av Organisationen för järn- malmsexporterande länder	24
Återkallelse av körkort	28
Avkriminalisering av fylleri m. m.	29
Ökat stöd åt idrotten	30
Bättre offentlig svenska	57
Skydd för kulturhistoriskt värdefulla bebyggelser och miljöer	62
Inrättande av en institution för inventering av invandrarkul- turen	64
Vissa handikappfrågor	67
Fysisk träning m. m.	79
Översyn av specialkurserna för vårdutbildning	87
Öresundsförbindelserna	88
Dubbelt medborgarskap	102
Kunskaper i finska språket som merit vid tillsättning av tjänst	103
Anmälan av interpellationer:	
1975/76:64 av herr Börjesson i Falköping (c) om vidgad av- dragsrätt vid inkomsttaxeringen för vård av feriebarn	105
1975/76:65 av herr Bengtsson i Göteborg (c) om ökat integri- tetskydd för läkarpatienter	106
1975/76:66 av herr Börjesson i Falköping (c) om ökad infor- mation till rättshjälpsökande	107
1975/76:67 av herr Gustafsson i Säffle (c) om ökad trafiksäkerhet vid utprovning av nya vägmaterial	109
1975/76:68 av herr Hellström (s) om utvecklingsarbete för fram- tida kollektiva transportsystem	109
Meddelande om fråga	
1975/76:128 av herr Olsson i Edane (s) om åtgärder för att öka skogsmarkens virkesavkastning	112

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 26 november

Näringsutskottets betänkande

1975/76:6 om spelautomater.....	5
---------------------------------	---

Skatteutskottets betänkande

1975/76:14 om skärpt skatt på visst spel i samband med utskänkning av rusdrycker	24
--	----

Näringsutskottets betänkande

1975/76:5 om godkännande av en överenskommelse om grundande av Organisationen för järnmalmsexporterande länder	24
--	----

Justitieukskottets betänkanden

1975/76:12 om återkallelse av körkort.....	28
1975/76:13 om avkriminalisering av fylleri m. m.	29

Kulturutskottets betänkanden

1975/76:11 om ökat stöd åt idrotten	30
1975/76:12 om bättre offentlig svenska och användande av förkortningar i offentligt tryck.....	57
1975/76:14 om skydd för kulturhistoriskt värdefulla bebyggelser och miljöer	62
1975/76:15 om viss kostnadskompensation för ägare av byggnad som förklarats som byggnadsminne.....	64
1975/76:16 om en svensk utgåva av Unescos rekommendationer rörande byggnadskultur och bebyggelsemiljö, m. m.	64
1975/76:17 om inrättande av en institution för inventering av invandrarkulturen.....	64

Utbildningsutskottets betänkanden

1975/76:7 om utbildningen för personal inom storhushållssektorn	67
1975/76:8 om reservvikarier i skolväsendet	67
1975/76:9 om vissa handikappfrågor.....	67
1975/76:10 om belastningen av vissa anslag vid anställdas sjuk- och graviditetsledighet	78
1975/76:11 om tilläggsdirektiv till 1974 års lärarutbildningsutredning beträffande urval till lärarutbildning.....	78
1975/76:12 om linjebenämning för tvåårig trädgårdskurs ...	78
1975/76:13 om fysisk träning m. m.	79
1975/76:14 om översyn av specialkurserna för vårdutbildning	87

Trafikuskottets betänkanden

1975/76:4 om Öresundsförbindelserna	88
1975/76:5 om överlåtelse av viss staten tillhörig fast egendom. m. m.	101
1975/76:6 om svensk företagsetablering inom charterflygbranschen i Sverige.....	101

Jordbruksutskottets betänkande

1975/76:14 om mykotoxinforskning inom foder- och livsmedelsområdet	101
--	-----

Inrikesutskottets betänkanden

1975/76:10 om platsombud inom arbetsförmedlingen, m. m.	101
1975/76:11 om ambulerande skrivbyråverksamhet.....	101
1975/76:12 om längre tidsintervall mellan antagande och ikraftträdande av arbetsrättslig lagstiftning	101
1975/76:13 om sammanförande av den arbetsrättsliga lagstiftningen till en arbetsbalk	102
1975/76:14 om dubbelt medborgarskap	102
1975/76:15 om kunskaper i finska språket som merit vid tillsättning av tjänst.....	103
1975/76:16 om översyn av den svenska zigenarpolitiken ...	104

Civiluskottets betänkande

1975/76:4 om ändring av reglerna för beräkning av låneunderlag i fråga om bostadslån för nybyggnad av småhus.....	105
---	-----

1975/76:29

Nr 29

Onsdagen den
26 november 1975

Onsdagen den 26 november

Kl. 10.00

Spelautomater

§ 1 Justerades protokollet för den 18 innevarande månad.

§ 2 Föredrogs och hänvisades
Proposition
1975/76:82 till justitieutskottet

§ 3 Föredrogs och hänvisades
Förslag
1975/76:2 och 3 till konstitutionsutskottet

§ 4 Föredrogs och hänvisades
Motioner
1975/76:108 till inrikesutskottet
1975/76:109–111 till socialförsäkringsutskottet
1975/76:112 och 113 till näringsutskottet
1975/76:114 och 115 till inrikesutskottet
1975/76:116 och 117 till utbildningsutskottet
1975/76:118–123 till näringsutskottet
1975/76:124–129 till jordbruksutskottet
1975/76:130 till skatteutskottet
1975/76:131 till konstitutionsutskottet
1975/76:132 till skatteutskottet

§ 5 Föredrogs men bordlades åter
konstitutionsutskottets betänkande 1975/76:23
försvarsutskottets betänkanden 1975/76:9–12

§ 6 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningen 1975/76:63.

§ 7 Spelautomater

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1975/76:6 med anledning av motioner om spelautomater.

I detta betänkande behandlades motionerna

1975:394 av herr Petersson i Röstånga (fp), vari hemställts att riksdagen beslutade att automatspel endast fick anordnas av folkparker och tivolin med en begränsning till 25 öre för varje insats,

1975:610 av fröken Andersson m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen

Onsdagen den
26 november 1975

Spelautomater

beslutade om förbud mot s. k. enarmade banditer alternativt att 1972 års lotteriutredning gavs tilläggsdirektiv att skyndsamt behandla frågan och lägga fram förslag, och

1975:624 av herr Lövenborg m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen uttalade sig för ett förbud mot s. k. enarmade banditer och hos regeringen hemställde om utarbetande av erforderlig författningstext.

Utskottet hemställde

att riksdagen med anledning av motionerna 1975:394, 1975:610 och 1975:624 som sin mening gav regeringen till kända vad utskottet anfört.

Reservation hade avgivits av herrar Börjesson i Glömminge (c), Gustafsson i Byske (c) och Andersson i Örebro (fp), fru Hambræus (c) samt herr Svensson i Malmö (vpk) som ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanternas angivna lydelse.

Herr BÖRJESSON i Glömminge (c):

Herr talman! Automatspel med s. k. enarmade banditer har diskuterats länge både här i landet och i andra delar av världen. Debatten i dag gäller näringsutskottets betänkande nr 6, som behandlar tre motioner angående frågor kring de här spelautomaterna.

En tidigare lotteriutredning, som lämnade förslag år 1970, menade att spelet var oskyldigt, att inga påtagliga olägenheter kunde påvisas och att förbud ej var på något sätt befogat. Sedan har en hel del skett i fråga om både erfarenheter och den allmänna synen på sådan här spelverksamhet. Apparaternas antal här i landet har sänkts betydligt genom åtgärder från myndigheternas sida.

1972 års lotteriutredning har sedan föreslagit statsmonopol på spel med de här automaterna. Remissvaren på detta förslag har varit skiftande – både för och emot statsmonopol – men alla innebär att de nuvarande förhållandena inte är bra.

Någon aktivitet i frågan från departementet har ännu inte kunnat iakttagas.

Utskottsmajoriteten har anslutit sig till motionen 610 av fröken Andersson m. fl. och anser att 1972 års lotteriutredning bör få i uppdrag att utreda frågan och att detta utredningsarbete bör bedrivas med största skyndsamhet.

Till betänkandet har jag tillsammans med flera övriga representanter i utskottet lämnat en reservation, som avviker från utskottets skrivning. Klämman i utskottets yttrande och reservationen är densamma och reservationen avviker inte med många ord från utskottets skrivning, men de orden säger så mycket mer. Vi sätter, när det gäller uppdraget till 1972 års lotteriutredning att utreda frågan, in orden "framlägga förslag till bestämmelser om förbud mot automatspel". Innebörden i detta är alltså att utredningen skall lägga fram förslag till sådana bestämmelser.

Således vill vi reservanter ha ett förbud för de här spelautomaterna så fort som möjligt.

Vad har man då för erfarenheter av dessa spel? Man får ständigt uppgifter från människor av olika kategorier som själva spelar och som säger att de inte kan låta bli att spela för mycket utan spelar bort alltför stora summor i förhållande till vad de har råd med. Det är pensionärer, det är andra som spelar bort vad familjen skulle ha att leva av och det är sådana som spelar bort ett litet sparkapital som de har.

Spelmanin tycks vara likadan i hela världen. När man ser filmer från spelhallarna i Las Vegas kan man inte märka någon skillnad på den miljön och miljön i SJ-centralens restaurangavdelning med köer framför spelautomaterna där pengarna ständigt matas in. På många frukostserveringar är spelet i gång klockan halv åtta på morgonen.

Många som själva spelar har i tidningspressen yrkat på att spelet borde förbjudas, då de själva inte har tillräckligt med råg i ryggen för att låta bli att syssla med detta spel. En 59-årig typograf t. ex. träder fram offentligt, anger sitt namn och säger att han har spelat bort allt vad han äger trots att han tjänat bra. Jag har inte pengar till mat, jag är skyldig firman, jag är skyldig mina barn, säger han. Människor av alla kategorier ger samma omdöme om detta.

Visserligen heter det att dessa spelautomater skall placeras på restauranger för att därmed nås endast av dem som är gäster där. Men så är det inte, utan apparaterna står ofta nära in- och utgångarna i särskilda utrymmen så att spelare mycket lätt lockas dit trots att de egentligen inte har med serveringen att göra.

De här spelautomaterna har sitt ursprung i spelsyndikaten i Las Vegas i Nordamerikas förenta stater och i Italien. Sambandet är ganska uppenbart för dem som känner till förhållandena inom området. Man får en känsla av att detta ändå är något som folk kan vara utan.

Att vi inte vill ansluta oss till utskottet när det säger att 1972 års lotteriutredning bör få i uppdrag att utreda frågan beror på att vi anser frågan utredd. Det finns inte mer att utreda enligt min mening. Vi vet precis hur det ligger till, vi vet hur spelet fungerar här i landet och vi vet dess omfattning. Frågan gäller bara att välja hur det skall bli i fortsättningen. Antingen skall det bli ett förbud, vilket synes mig vara det bästa i dagens situation, ett statligt monopol, vilket inte heller är så trevligt, eller också skall man låta det gå som det går.

Då detta automatspel synes sakna all omväxling och bara är mycket enformigt, synes motionärernas omdöme vara riktigt att det är ekonomiska intressen som utnyttjar människornas tristess.

Det är klart att i alla spel som drivs för att lämna ett överskott till arrangörerna förlorar alltid spelarna gemensamt, dvs. de förlorar det som går till arrangören. Många spel har något behjärtansvärt bakom: ett särskilt ändamål, en tävlan eller en prestation av något slag. Men i fråga om de mekaniska spelautomaterna finns inte någonting av detta.

I texten till den förordning enligt vilken länsstyrelserna beviljar till-

stånd står det under 1 a § b) att värdet av spelarnas insats skall utgöra högst en krona per spel. Det låter ju väldigt oskyldigt, men när vi får veta att ett spel bara tar den tid man behöver för att lyfta handen, stoppa in en ny enkrona och dra i spaken, förstår vi att man hinner stoppa in ganska många enkronor på en timme. Då blir det en helt annan version av spelet än den ganska oskyldiga uppfattning man får av texten i förordningen.

Nu har skatteutskottet föreslagit att spelskatten för automatspel i sådana apparater skall höjas med 400 kr. i månaden för de automater som är placerade i anslutning till restaurangrörelse. Motivet för detta är att skaffa fram medel till det turistråds verksamhet som riksdagen beslöt tillsätta våren 1975. Det är kanske en litet egendomlig finansieringsväg, och jag tycker inte man bör räkna med att denna inkomst för statsverket kommer att bestå mer än ett år framåt. Därefter bör så snabbt som möjligt en avveckling aktualiseras av det automatspel det här är fråga om.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen vid näringsutskottets betänkande nr 6.

I detta anförande instämde herr Fågelsbo (c).

Herr ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! Det finns få tekniska apparater konstruerade som har fascinerat folk så till den milda grad som de elektroniska spelautomaterna gör. Man möter den enarmade banditen – han gör sig förtjänt av det namnet! – överallt. Den är snabb och effektiv när den sväljer enkronor. Det är den över huvud taget effektivaste spelmaskin som någonsin har konstruerats: ett par hundralappar i timmen kan den plocka av spelaren. Den är så finurligt konstruerad att den alltid ger några kronor tillbaka för att spelaren inte skall sluta spela utan fortfarande ha hoppet kvar om en jackpot.

För spelarnordnaren har den enarmade banditen alltid varit en god affär – det har varit en mycket stor inkomstkälla att få ställa upp spelautomater – men för spelaren, den ständige förloraren, har det ofta blivit en tragedi. Detta framgår av alla uppgifter om den enarmade banditen som cirkulerat i press och övriga massmedia, även om uppgifterna många gånger kan vara överdrivna. De sociala skadeverkningarna av spelautomater är emellertid betydande.

Jag tror inte att den beskrivning av den enarmade banditen som jag har gett kammaren är överdriven. Därför kan man starkt ifrågasätta, om införandet av den amerikanska "spelkulturen" kan vara ett svenskt samhällsintresse och något som vi bör ha kvar. De medföljande sociala problemen är alltför stora.

Det är en utomordentligt hänsynslös spelmaskin, som i första hand drabbar de ekonomiskt svaga i samhället. Den är också så lättillgänglig att den därför utgör ett stort socialt problem: den finns tillgänglig från morgon till kväll. Denna fritidssysselsättning – om man nu kan ka-

rakterisera detta spelande så – passiviserar människor, vilket jag tycker är föga tilltalande, medan samhället i övrigt anslår medel till olika slag av verksamhet för att skapa meningsfyllda aktiviteter. Jag anser att man med fog kan hävda att automatspelets verkningar föga överensstämmer med det svenska samhällets sociala grundsyn.

Tidigare utgjordes spelarnas vinster av pollettvinster i form av s. k. anvisningar. Genom riksdagens beslut om penningvinster har den här spelformen blivit alltmera populär och lockar människor till överdrivet spelande. Om detta vittnar också dagens bild från restauranger och lokaler med manuellt bingospel, där banditerna utgör det väsentliga nöjesinslaget. Att det krävs tillstånd för sådant penningspel med enkronor som insats har inte förbättrat situationen. Från automatägarhåll hävdas att man nära nog gör en social insats för folk genom att ha enarmade banditer utställda. Man skaffar människor sysselsättning och det är väldigt bra, tycker man. Men man har alltid blundat och kommer alltid att blunda för de sociala problem som sammanhänger med automatspel. Den bild som ett besök i en spelokal ger visar att det oftast är människor som inte skulle ha råd att spela som står där.

Herr Börjesson i Glömminge har redogjort för skillnaderna mellan majoritetens skrivning och reservanternas. De är inte stora. Vi vill ha en hårdare skrivning, som innebär beställning av ett förbud. Utskottet menar att lotteriutredningen bör få se över frågan och värdera konsekvenserna av ett förbud mot automatspel för att saken skall bli tillräckligt utredd.

Frågan om spelautomater har emellertid stötts och blötts sedan 1960-talets mitt. Den lotteriutredning som 1970 avgav sitt betänkande hade baserat sin undersökning på pollettspellet, inte på penningspelet. I övrigt finns tillräckligt med material för att man skall kunna göra en social värdering av de skador som automatspelet medför. Vi reserverar oss anser att de småsmulor som staten får in i form av skatt inte skall vara vägledande för en bedömning av om banditerna bör få vara kvar eller ej.

I regel är det ju s. k. fria företagare – dvs. många gånger fördomsfria företagare – som har sådana här automater utställda. När de låter påskina att de gör en speciell insats vill jag inte instämma i det – långt därifrån. Den skrivelse som utskottet har fått från Sveriges automatägares riksförbund är signifikativ för deras sätt att göra statistik. De tar upp olika spelformers omsättning i bruttosiffror och sina egna intäkter i nettosiffror. Med statistik kan man självfallet bevisa det mesta.

Det finns alltså starka skäl som talar för att det skall införas ett förbud mot den s. k. småfolkets rulett, eftersom den medför alltför stora sociala vådor. Erfarenheterna runt om i världen går i samma riktning. Senast i år införde man i Belgien förbud mot automatspel. De politiska partierna där har dragit slutsatsen att spelet är så förödande för folk att det bör förbjudas. I det amerikanska samhället förekom det tidigare en omfattande spelverksamhet, men tack vare att Robert Kennedy genomförde ett förbud har man spelet kvar bara i Las Vegas. Där hade man alldeles klart för sig att den här formen av spel rör sig om okontrollerade pengar.

Onsdagen den
26 november.1975

Spelautomater

Och det är ingen överdrift att tala om okontrollerade pengar, för man kan över huvud taget inte få någon kontroll över inkomsterna på spelautomater; även om man sätter in räkneverk kommer det att vara verkligt svårt.

Vi hade samma problem under 1930-talet här i Sverige, då automater fanns utställda i olika lokaler. Den gången gjorde arbetarrörelsen en verkligt förnämlig insats genom att driva fram en ändring av lotteriförordningen som omöjliggjorde det här spelet. Bestämmelserna fick då den utformning som de i stort sett har haft fram till dess att riksdagen tog sitt beslut om legalisering av banditerna. Automater fanns kvar i folkparker och på tivolin med mycket låga insatser, men det medförde inte så stora sociala vådor, bl. a. därför att folkparker och tivolin bara har öppet en viss del av året.

Herr talman! Det har skrivits spaltkilometer om enarmade banditer. Det är självfallet ett fascinerande ämne för de flesta människor, men det är inte så särskilt roligt för dem som grips av detta spel. Den som har sysslat med ämnet under många år och kommit i kontakt med många människor som har fångats av det här spelet vet vilka svårigheter de har att komma ifrån det. Sedan får det följdverkningar på annat sätt. Spriten kommer ofta in i bilden när vederbörande inte klarar ekonomin genom att han är helt fångad av banditspel.

Jag skall inte orda mera, herr talman, i den här frågan; det är fler anmälda på talarlistan. Detta är ett så stort socialt problem att jag tycker det är orimligt att inkomster för statskassan eller för vissa företag skall vara vägledande vid en bedömning. Därför yrkar jag bifall till reservationen.

Herr LÖVENBORG (vpk):

Herr talman! Detta är förvisso inte den största fråga riksdagen har att behandla under den här sessionen, men den är långt ifrån betydelselös. Jag har kallat de enarmade banditerna för en legaliserad form av utplundring, och såvitt jag kan förstå av utskottets skrivning är vi överens om den bedömningen. Men något förbud vill man trots allt inte förorda.

Jag är verkligen ingen puritan som vill förmena människor rätten att få en stunds nöje och avkoppling, men den här företeelsen efterlämnar sådana ekonomiska kopparslagare att det finns anledning att stanna upp inför den.

Till skillnad från de flesta andra spel är banditspelet inget spel på lika villkor. Enligt beräkningarna är vinståterbäringen 80 %. Med matematisk säkerhet försvinner insatserna, och de enda säkra vinnarna är de multinationella företaget som tillverkar apparaterna och de som äger dem.

De enarmade banditerna har inte efterlämnat särskilt många nöjda vinnare. Sådana finns, men de är undantagen. Däremot har de enarmade banditerna skapat så många bekymmer och tragedier att riksdagen har all anledning att genom ett beslut redan nu påskynda ett förbud.

Visst finns det andra spel, men knappast något som har lockat så många

att göra slut på sina sista kronor. Det finns otroligt många exempel på att människor verkligen har kommit på fallrepet genom den här sortens lättillgängliga och intelligensfria spel.

Riksdagens ledamöter kanske kommer ihåg TV-programmet "Mot vägen". Där framträdde ju en man som berättade hur han spelat bort närmare 40 000 kr. på "banditerna". In genom springan gick pengarna som skulle användas till mat, hyra och andra livsförnödenheter. Han hade ett bra jobb men blev fullständigt utblottad och förlorade både hem och familj.

Han är inget unikum. Om jag inte visste det tidigare, har jag fått veta det sedan jag skrev den motion som nu behandlas. Jag anser att jag i min politiska verksamhet har aktualiserat frågor av betydligt större räckvidd. Men jag måste säga att ingen annan fråga som jag tagit itu med har gett en sådan reaktion från s. k. gräsrotsnivå.

Jag förmodar att de andra motionärerna har mött ungefär samma reaktion – massor av besök och telefönsamtal och en väldig brevskörd. Jag skall citera ur några brev därför att de uttrycker erfarenheter och synpunkter som är mer träffande och säger mer än min egen formulering förmåga. Jag har bl. a. ett brev från en socialvårdstjänsteman i Stockholm som har bevittnat eländet på nära håll och skriver så här:

"Genom mitt arbete inom Sociala centralnämnden i Stockholm kommer jag i kontakt med barn och ungdomar och vet hur mycket pengar tonåringarna lägger ned på spelautomater, för att inte tala om den passivitet som skapas hos dem.

Ägarna till spelautomater lär göra stora förtjänster utan större arbetsinsatser. Ska samhället tillåta några få att på detta sätt utnyttja människors behov av kontakter, gemenskap och avbrott i vardagen? Många spelar bort stora summor i fåfängt hopp om vinst, det är illa nog men den moraliska aspekten borde också väga tungt. Vårt samhälle borde inte acceptera att människor luras på detta sätt av samvetslösa individer."

Och en pensionär skriver med darrig hand så här:

"Bort med de enarmade banditerna. Jag är pensionär men jag spelar inte själv på dessa eländiga banditer, men jag vet hur många pensionärer spelar bort sina pensionspengar så dom får leva på kaffe och skorpar i slutet på månaden.

Dom hoppas alltid att dom skall vinna och det är ju mänskligt, men det är alltid banditerna som vinner i längden. Det blir som en sjuka hos dom som börjar.

Och det blir ju inte bättre för att staten övertar dom.

Jag hoppas att alla partier gaddar ihop sig mot otyget som bara är till för att lura folk."

En dam skriver att hon är förtvivlad över sin bror som är "svag i anden":

"Nu måste någonting göras åt alla enarmade banditer som är utplacerade på alla näringsställen. De har snart ruinerat min bror, som är lite svag i anden. Speldjävulen har flugit i honom. Han missköter sin

Onsdagen den
26 november 1975

Spelautomater

familj. Tidigare hade han inga problem med sin ekonomi. Nu hamnar en stor del av hans lön i enarmade banditer, i hopp om vinst men hans förluster blir bara större och större. Det är beklämande att bevittna ett sådant sönderfall. Gör något! Föreslå förbud mot enarmade banditer. Många kommer att bli tacksamma."

Jag fick också ett brev från en olycklig fru som skriver:

"Jag ser att ni har föreslagit att enarmade banditer förbjuds. Det vore det bästa som kunde hända.

Hos oss har banditerna förstört så mycket. Min man som förut var både snäll och generös har förvandlats till en spelgalen stolle.

Man kan tycka att några kronor då och då i en bandit inte spelar någon roll, men det stannar inte med det. På ett år har han spelat bort minst 6 000 kronor som vi skulle ha till en utlandssemester. Nu blir den inte av.

Det värsta är att våra två tonåriga pojkar har blivit lika galna. Nu spelar dom bort sina löner och går alltid och talar om jackpottar och vinst.

Dom är som narkotikaberusade. Jag blir så förbannad när jag vet att deras surt förvärvade slantar hamnar hos krogägare och de som äger apparater. Snart står jag inte ut.

Gär Din motion igenom blir jag Dig evigt tacksam för som det nu är blir det bara värre och värre."

Det där kan kompletteras med en kort intervju, saxad ur en kvällstidning. Den intervjuade säger:

"– Den här du, säger han och drar i banditen med hotfullt ansiktsuttryck. Detta är helvetet på jorden. Borde förbjudas.

Det säger du samtidigt som du drar i ett kör. . .

– Javisst flicka lilla," – det var en kvinnlig intervjuare alltså – "det är just det som är helvetet. Fattar du? Här lägger jag alla mina stålar. I den här kompisen. Som aldrig ger igen.

Vad arbetar du med eftersom du har råd att spela så mycket?

– Litet av varje. Hade en firma en gång. Den är borta nu.

Vart tog den vägen?

– Här, säger Roland och klappar banditen."

Och på klippet som sändes till mig står det: "Hej! Det är jag som är Roland. Då förstår Du. Krossa banditerna."

Det var en del av brevskörden.

Men det som för en del är helvetet är naturligtvis himmelriket för andra. I vart fall står det klart att banditägarna tjänar grova pengar. I utskottets betänkande heter det att en grov överslagsberäkning visar att den genomsnittliga behållningen på varje bandit kan sättas till ca 50 000 kr. per år. Skattemyndigheterna i Stockholm har kommit fram till att banditägarna i genomsnitt tjänar ca 75 000 kr. på sin apparat men att det i många fall handlar om betydligt större vinster.

Det är verkligen ingen dålig arbetsfri inkomst. Staten blir förstas heller inte lottlös. Skatten på automatspelet beräknas uppgå till 25 milj. kr.,

vilket motsvarar 2,5 % av den beräknade omsättningen.

I ett annat betänkande som i dag ligger på våra bänkar föreslås en höjning av skatten per spelautomat från 500 till 900 kr., men det ändrar ju ingenting i vårt principiella resonemang och förhindrar på intet sätt att människor gör sig luspanka på samma sätt som tidigare. En moraliskt klandervärd hantering blir ju inte bättre av att staten tar in mera pengar på den.

Nu är det också på det sättet att staten med all säkerhet lurats på mångmiljonbelopp. Banditer kan "fixas", så att de ger ägarna största möjliga utdelning. Kontrollen är nästan obefintlig. Dessutom nonchalerar man en rad gällande bestämmelser, i vilka det bl. a. står att apparaterna inte får stå placerade så att andra än restaurangens gäster kan använda dem. Ungdom under 15 år får inte heller spela på banditerna. På varje automat skall finnas ett giltigt skattemärke.

De flesta vet att detta är regler som inte följs. Ungdom under 15 år spelar på apparaterna, och på många håll behöver man inte alls vara restauranggäst för att ha möjlighet att spela. Det är bara att gå in i entrén.

På sina håll framställdes det som en förbättring när det bestämdes att apparaterna skulle placeras i anslutning till näringsställen, dvs. restauranger och mathak. Jag har svårt att förstå att det kan vara någon särskild framgång för någon annan än banditägaren. Här kommer dessutom berusningsmoment in i bilden. När man tagit sig några "järn" brukar ju hämningarna släppa, och generositeten och risktagandet blir större än normalt. Om det var tanken bakom, så får man säga att cynismen inte hedrar upphovsmännen.

I SOU 1970:52, s. 73 finner man bl. a. följande rader:

"Automatspelet utgör i många fall en oskyldig form av förströelse. Sådant har sedan lång tid tillbaka förekommit på nöjesfält, i folkparker o. dyl. utan att därvid framkommit några mera påtagliga olägenheter."

Det var alltså den inställning man hade, när banditerna gjordes lagliga. Jag kan inte tänka mig att dagens utredare, efter de erfarenheter vi nu har, skulle kunna göra sig till tolkar för samma uppfattning, att det är en oskyldig form av förströelse utan mera påtagliga olägenheter. Den klart dokumenterade verkligheten är en helt annan. I banditernas spår utspelas tragedier av olika slag: söndertrasade människor, raserade hem, splittrade miljöer och förstörd ekonomi.

Vi finner också att ett litet skikt gör sig stora pengar på andras olycka och att staten får en liten del av potten. Jag anser att riksdagens ledamöter har anledning att känna den moraliska skyldigheten att redan nu beställa förslag som syftar till förbud.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till den reservation som är fogad till utskottets betänkande.

Herr SVANBERG (s):

Herr talman! Det betänkande som vi nu diskuterar behandlar tre motioner som väcktes i januari i år. I samtliga motioner krävs, under något

olika former och motiveringar, förbud för spelautomater.

Efter en mycket ingående behandling – jag vill säga en behandling som här varit betydligt mer omfattande än vad som vanligtvis ägnas enskilda motioner – har utskottet i allt väsentligt blivit enigt. Vi har funnit att den verksamhet det här är fråga om knappast kan sägas vara omistlig. Utskottet anför på s. 10 i betänkandet följande:

”Motionärernas bedömning av automatspelets sociala verkningar stöds av utredningen liksom av så gott som samtliga remissinstanser. Automatspelet i dess nuvarande form och omfattning anses inte acceptabelt.

Utskottet kan i allt väsentligt instämma häri. Otvivelaktigt finns det starka skäl som talar för att automatspel bör förbjudas.”

Trots denna enighet har utskottet dock blivit delat på en majoritets-skrivning och en reservation. Skillnaden mellan dessa båda yttranden kan, något tillspetsat, sägas vara att reservanterna anser sig kunna förorda att riksdagen först beslutar om förbud för spelautomater och sedan begär en utredning om hur detta skall förverkligas, medan majoriteten anser ett sådant förfaringsätt vara såväl formellt betänkligt som sakligt felaktigt. Majoriteten föreslår därför att riksdagen beslutar anhålla att regeringen låter lotteriutredningen utreda frågan om spelautomaterna. Denna utredning skall naturligtvis göras mot bakgrund av det utskottets – och, hoppas jag, riksdagens – uttalande som jag nyss citerade.

Jag har svårt att förstå reservanternas argumentation. Såväl majoritetens som reservanternas förslag innebär att en utredning måste göras innan slutgiltigt beslut kan fattas i kammaren. Skillnaden kan möjligen vara att reservanterna liksom dövar sitt eventuellt dåliga samvete genom att redan nu uttala att man avser att förbjuda spelautomaterna när utredningen väl verkställts. Jag tror knappast att reservanternas skrivning medför större skyndsamhet eller större målmedvetenhet inom utredningen än utskottets.

Det tycks mig nästan som om det gått en aning hysteri eller skenhelighet i denna sak, eftersom man på detta sätt vill tillgripa den ytterst ovanliga metoden att först besluta och sedan utreda och dessutom spelar upp en moraldebatt här i kammaren. Gällde det att genom ett snabbt beslut definitivt lösa ett ytterst allvarligt problem skulle jag möjligen förstå att man tillgriper detta förfaringsätt. Men så blir ju inte fallet: utredningens genomförande påverkas, som jag påpekade, inte. Och den totala lösningen av problemet att stävja speldjävulens verksamhet torde man inte heller uppnå med reservationen.

Spelautomater finns i dag endast på restauranger med sprit-, vin- eller ölrättigheter. Kvar på dessa ”spelplatser” – om jag får kalla restaurangerna så – finns, även om spelautomaterna försvinner, flipperspel, roulettspel m. m. Och ute i samhället finns bingo, totalisatorspel m. m., för att endast nämna några få spelformer som står till buds för dem som önskar spela.

Det har sagts i debatten att det är oriktigt av restaurangerna att basera en del av sin finansiering på uthyrning av plats för spelautomater. Det låter sig kanske sägas. Men då bör man väl i all rimlighets namn också

genom utredningen ge restaurangerna en varning och låta dem veta att de för nästa budgetår bör göra om sina kalkyler, och inte bara utan vidare säga: Det bryr vi oss inte om. Någon större indignation över restaurangernas verksamhet i detta avseende har jag svårt att tro att man får alla med sig på, så länge spritserveringen står för en väsentlig del av finansieringen av restaurangernas verksamhet. Det finns många människor som anser spritförtäring moraliskt mer förkastligt än banditspel. Vi bör akta oss för överord i detta sammanhang.

Jag tycker att vi skall komma överens om att inte göra den relativt lilla fråga som detta är till något slags test på vilka ledamöter i kammaren som vill ta krafttag och vilka som inte vill det. Frågan har inte de rätta dimensionerna för det, helst som utskottsmajoritet och reservanter är tämligen eniga i sakfrågan. Jag anser inte att man på något sätt skärper beslutet genom att anta reservanternas förslag. Och jag anser framför allt inte att vi därigenom gör någon större moralisk insats i detta sammanhang.

Herr talman! Jag yrkar med detta bifall till utskottets förslag.

Herr ANDERSSON i Örebro (sp) kort genmäle:

Herr talman! Jag håller inte med herr Svanberg om att reservationen är uttryck för reservanternas dåliga samvete. Inte tycker jag att vi i debatten har någon anledning att spela skenheliga – långt därifrån. Jag tycker – kanske till skillnad från herr Svanberg – att detta är en mycket allvarlig fråga. Att den är det har också framgått under diskussionen här i kammaren och framför allt genom de utredningar som har gjorts.

Herr Svanberg säger att lotteriutredningen i första hand bör få se över frågan. Men lotteriutredningen har ju gjort det. Det framgår av utskottets betänkande att lotteriutredningen har sysslat med denna fråga. Massor av remissvar har inkommit med anledning av utredningens förslag om statligt monopol på enarmade banditer eller spelautomater.

Herr Lövenborg läste upp några brev som han har fått. Jag har inte velat trötta kammaren med att läsa upp de massor av brev som jag har fått under årens lopp sedan 1969, när jag började min aktion mot den här spelformen. Inte minst brev från länsstyrelsernas socialkonsulenter visar vilka sociala vådor det här spelet för med sig.

Jag tycker att det är ett dåligt argument när herr Svanberg säger att vi säljer sprit på restauranger. då skall vi inte tycka att banditer är mera moraliskt förkastligt. Jag vill inte göra någon jämförelse därvidlag. Jag har alltid ansett att det är oförsvarligt att koppla samman spriträttigheter på en restaurang med spel. All erfarenhet visar ju, som herr Lövenborg också sade, att när man tar ett par "järn" känner man sig mera frigjord och då blir det ökat spel. Kopplingen mellan sprit och banditspel är därför föga tilltalande. Vidare finner man ju inte banditerna bara på restaurangerna. Vi har dem i bingo lokaler med manuellt bingo spel, på lokaler av nöjeskaraktär osv.

Jag tycker inte att vi har visat någon våldsamt indignation mot detta

spel som herr Svanberg påstår, men vi anser att de sociala vådorna är så väl dokumenterade att det inte finns skäl att vidare göda olika grupper. När man i Amerika lyckades slå sönder de starka intressen som fanns där och införde ett totalförbud utom i Las Vegas bör vi kunna göra det här i Sverige också.

Herr BÖRJESSON i Glömminge (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag är förvånad över att herr Svanberg betecknar som skenheliga dem som har antecknat några ord extra i utskottsbetänkandet – det visar väl att han lider brist på argument. Vi har i vår beskrivning inte direkt krävt först ett förbud mot detta spel och sedan utredning av frågan. Som vi har framhållit i inläggen här i dag anser vi att frågan är så utredd att mycket mer inte behöver göras på den punkten. Vi vill därför ha ett förslag om hur ett förbud skulle fungera. Det är den utredningen som vi menar att 1972 års lotteriutredning skall göra.

Herr Svanberg säger att utskottet delar åsikten att det förekommer en mängd avarter på detta område, och sedan säger han att vi som kanske använt litet starkare ord om samma förhållande är skenheliga. Det var en egendomlig beteckning på kamraterna i riksdagen. Om man tittar på spelgettot nere på Centralen blir man väl inte direkt glad. Det finns också hotell här i staden som varje morgon har tre väskor fulla med enkronor som har hamnat i de här banditerna.

Visst kommer ett förbud att innebära mycket arbete för både polis och skattemyndigheter, men om förbud kommer anser jag det bör vara utformat precis likadant som förbudet mot brännvinsapparater. Då tror jag också att vi kan klara den här saken.

Herr LÖVENBORG (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Herr Svanberg säger att några här i kammaren kanske har dåligt samvete. Jag tycker verkligen att riksdagen bör ha dåligt samvete för att den för ett antal år sedan gav klarsignal för det här banditspelet.

Herr Svanberg säger också att skrivningen i betänkandet måste tolkas så att utskottet är inne på förbudslinjen. Men varför då inte gå på den linje som reservationen förordar och därmed påskynda det hela? Det borde ju vara rimligt, om nu utskottets majoritet har denna inställning.

Sedan glider herr Svanberg något lätt förbi frågan om restaurangnäringen. Man kan, herr talman, hitta invändningar även mot de vettigaste förslag. Men en av de sämre invändningarna i det här sammanhanget är att ett förbud så katastrofalt skulle drabba restaurangnäringen. Om den svenska restaurangnäringen verkligen skulle stå och falla med de enarmade banditerna, vore det illa. Nu tror jag inte att det ligger till så. Om det emellertid skulle vara fallet, är det verkligen inget motiv för att avstå från ett förbud, utan det skulle möjligen vara ett motiv för att se över den svenska restaurangnäringen.

Det har ibland sagts att man inte ensidigt bör inrikta sig på just de

enarmade banditerna, och herr Svanberg sade att det finns andra mer eller mindre tvivelaktiga spel. Det finns en rad spel av tvivelaktigt slag, men någonstans måste man ju börja rensa upp det hela. Banditspelet bör bort, därför att det är så lättillgängligt, så frestande. En krona verkar ju inte så farligt, men folk grips lätt av speldjävulen och enkronorna blir till mycket stora pengar.

Det finns en stark folkopinion. Den har kommit fram därför att det finns ett reellt underlag för vanliga människors ställningstagande. Det behövs inga nya omständliga utredningar. Riksdagen kan redan i dag beställa förslag om ett förbud, och jag hoppas att den gör det.

Herr SVANBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Bara några korta kommentarer.

Herr Andersson i Örebro säger att den här frågan är tillräckligt utredd. Men även herr Andersson och hans medreservanter yrkar ju på en utredning. Som jag tidigare försökt framhålla är det alltså inte så förfärligt stor skillnad mellan utskottsmajoritetens och reservanternas ställningstagande. Sedan vill jag också tillägga att herr Andersson i Örebro bör ha särskilt stora möjligheter att påskynda denna utredning, eftersom han ju själv tillhör lotteriutredningen och kan verka för sina åsikter i det sammanhanget.

Herr Andersson säger vidare att min motivation är dålig. Det är möjligt att hans motivation är starkare än min, men hans motivering lider av betänkliga svagheter.

Herr Börjesson i Glömminge är upprörd över att jag använde ordet skenhelighet. Skenheligt är det ju när man försöker få en handling som inte är särskilt moralisk att framstå som bättre än den verkligen är. Därför är det här uppträdandet skenheligt. Ni försöker få en reservation som i sak inte går ett enda steg längre än majoritetsbeslutet att framstå som någonting revolutionerande. Definitionen på skenhelighet är just att man försöker framställa en sak finare än den är.

Det har sagts mycket i debatten som jag inte skall gå närmare in på, t. ex. detta om kappsäckarna med enkronor. Låt mig bara fråga: Har ni någonsin tittat på totalisator-kassorna efter en hästkapplöpning? Dessa kassor och mycket annat visar att det finns många sätt att spela av svenska folket mycket pengar. Men vad saken nu gäller är hur vi skall kunna åstadkomma det som vi i stort sett är överens om.

Herr Lövenborg säger att det är en mycket svag motivering att skylla på att restaurangnäringen behöver dessa s. k. enarmade banditer för att existera. Nu sade jag faktiskt inte så, utan jag sade att man kan göra gällande att det är fel att restaurangerna lägger upp sin finansiering bl. a. genom att hyra ut platser för spelautomater och att det är rimligt att restaurangerna via utredningen får en möjlighet att lägga om sin budgetering. Det var vad jag sade, och vi är alltså helt ense.

Sedan bör vi komma ihåg att en stor del av restaurangerna får sina eventuella förluster betalade av kommunerna. Det är inte så många av

restaurangerna som är några förfärliga privatkapitalistiska inrättningar.

Jag finner inte någon större anledning att fortsätta debatten. Jag anser fortfarande att det är utskottsmajoritetens förslag som är det realistiska. Man gör här en del tillkrånglade försök att få kammarens ledamöter att tro att de gör någonting värdefullare om de följer reservationen i stället för majoritetsförslaget.

Herr ANDERSSON i Örebro (fp) kort genmäle:

Herr talman! När herr Svanberg säger att jag har möjlighet att påverka den här frågan i lotteriutredningen, där jag sitter, är det riktigt. Men när det gäller de tre motioner vi här behandlar tar man naturligtvis ställning till dem som ledamot av utskottet. Det är utskottets självklara rätt att ha en uppfattning i frågan, och både från majoritetens sida och från reservanternas sida bedömer man spelet på s. k. banditer allvarligt. Lotteriutredningen, som behandlat den här frågan, har lämnat mycket material. Massor av remissinstanser, LO m. fl., är emot den här formen av spel. Därför anser jag att det funnits anledning att göra den här beställning- en på ett förbud för s. k. banditspel.

Vad det gäller restaurangerna är det samma ordförande i lotteriutredningen och utredningen om restaurangbranschen, så det finns bra koppling där också.

Herr BÖRJESSON i Glömminge (c) kort genmäle:

Herr talman! Nu har herr Svanberg definierat vad han menar med skenhelighet i det här fallet. Det skulle vara att vi reservanter gör gällande att vår skrivning i reservationen skulle vara starkare än den är. Den är inte så mycket starkare än utskottets skrivning, menar herr Svanberg. Men då skulle jag vilja ställa en fråga: Varför kunde inte herr Svanberg acceptera vår skrivning? Den var från början avsedd som en samman- skrivning, och då borde herr Svanberg kunnat acceptera den om den nu är så mjuk och fin som han låter påskina.

Herr LÖVENBORG (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Herr Svanberg erkänner att argumentet när det gäller restaurangnäringen är av mindre värde. Och vi vet också att restaurangnäringen inte får mer än 4 % av sina inkomster från spelet i fråga.

Sedan kommer herr Svanberg med ett nytt resonemang om vad skenhelighet är. Den debatten tycker jag nog att man bör lägga åt sidan. Jag tror att även herr Svanberg väl skulle hävda sig i en tävlan om skenhelighet.

Men det finns betydligt allvarligare aspekter på det s. k. banditspelet. Dit hör något som egentligen inte nämnts här men som vi borde rikta uppmärksamheten på, nämligen anledningen till spelandet, kontaktlösheten, bristen på meningsfull sysselsättning för många människor. Det är faktiskt en av orsakerna till att människor i långa rader samlas kring spelautomaterna. Spänningen här skapar en mänsklig gemenskap, men

det är ett deprimerande surrogat som kan driva ensamma människor från ensamhetens olycka in i en ännu sämre situation på längre sikt.

Det är i dagens läge, herr Svanberg, inget tvivel om att det i banditspelets spår uppstår sociala skadeverkningar av betydande omfattning. Nu rasslar de här banditerna på de flesta näringsställen, stör matron – det är naturligtvis en av bieffekterna – och har en mängd andra konsekvenser, vilket är det viktigaste. De flesta är på det klara med det och då tycker jag också att man borde ta hänsyn till detta här i kammaren.

Herr SVANBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Den här argumentationen blir roligare och roligare. Nu frågar herr Börjesson i Glömminge varför inte jag och de andra som står bakom majoritetsskrivningen kunde ansluta oss till minoritetsskrivningen. Det var första gången jag varit med om tillämpningen i verkligheten av ett gammalt beslut som på 1920-talet togs på ett syndikalistmöte i Stockholm då man beslutade med överväldigande majoritet att minoriteten alltid har rätt. Det borde vara enklare för en minoritet att ansluta sig till ett majoritetsbeslut än att majoriteten skulle följa minoriteten.

Den bevisföring som herr Börjesson i Glömminge här kommer med är nog litet halsbrytande.

Det är inte stor idé att diskutera med herr Lövenborg för han väljer hela tiden att tala om att jag haft motiveringar som jag inte haft. Jag har skildrat hur det ser ut i restaurangerna och då säger han att jag använt det som motiv för en viss uppfattning. Det har jag aldrig gjort, jag har bara talat om hurdana förhållandena är. Det argumentet från herr Lövenborgs sida kan vi alltså lämna därhän.

Till slut kommer han på någonting. Han säger så här: Att man spelar på spelautomater beror på kontaktlöshet och att man har för litet att syssla med. Ja, men skaffa då människorna bättre sysselsättning! Som förtroendemän måste vi verka för detta. Vi måste göra något väsentligt åt kontaktlösheten, och det gör vi inte genom att enbart förbjuda ett av de surrogat, som vi alla tycker är omoraliska och dåliga.

Det handlar ju här enbart om skrivningen som anger hur denna utredning skall arbeta. Det är den saken vi tvistar om, och jag tycker vi slutar med detta nu, om vi inte skall göra kammaren litet löjlig.

Fröken ANDERSSON (c):

Herr talman! Herr Börjesson i Glömminge har tidigare här talat för center-fp-vpk-reservationen, och jag kan instämma i vad han och övriga talesmän för reservationen har sagt. Som motionär vill jag dock anföra några synpunkter, även om jag nu kommer efter huvuddebatten och replikskiftena.

Insikten om vilka sociala konsekvenser automatspelandet har växer dess bättre. I tidningar och övriga massmedia återkommer man gång på gång till hur människor drabbas. I vårt parti har vi diskuterat denna

Onsdagen den
26 november 1975

Spelautomater

fråga ingående vid vår partistämman i somras. Stämman beslutade i stor enighet att arbeta för ett totalförbud för enarmade banditer. Det är alltså den saken vi fullföljer.

Det är glädjande att insikten växer. Utskottet har också fått ökade insikter, som jag ser det. Jag hade samma motion i fjol, och då var utskottet mycket kallsinnigare till ett förbud. Nu tycks, som det har sagts här, hela utskottet ha den principiella inställningen att den här typen av automatspel bör förbjudas. Man säger i varje fall i utskottets skrivning att starka skäl talar för detta.

Den slutsats utskottsmajoriteten drar innebär dock att frågan förhalas, tycker jag. Man vill utreda frågan ytterligare. Jag tycker nog att frågan är utredd. Det gäller nu att få ett förslag att ta ställning till här i riksdagen.

I och för sig skulle jag vilja gå ännu längre än reservanternas. Jag tycker regeringen har material nog att lägga fram ett lagförslag utan att omigen gå via lotteriutredningen. Men jag kan ändå ansluta mig till reservationen av centern-fp och vpk som ger lotteriutredningen i uppdrag att behandla – icke utreda – frågan och framlägga förslag till bestämmelser om förbud mot automatspel.

Jag vill understryka att det bör ske skyndsamt. Det finns många slag av automatspel. Det som gör det speciellt angeläget att förbjuda de enarmade banditerna är att dessa är så lättillgängliga. De utgör på det sättet en ständig lockelse för människor med böjelse för spel. Är man inte böjd för spel, blir man det lätt, genom att de enarmade banditerna är så strategiskt placerade. Man ser någon som vinner några kronor och tror att man själv skall ha samma lycka, vilket ju de flesta inte har.

Människor med en fritid som behöver "fyllas ut" faller speciellt lätt. Det är ju bara fråga om en krona – och så en krona till och en till osv.

Det har sagts här att detta är en relativt betydelslös fråga. Jag delar den uppfattningen, som Alf Lövenborg gav uttryck för. Jag upplevde frågan också som icke alltför stor när jag började syssla med den, men jag har fått en enorm respons från en mängd människor som har drabbats, så jag förstår att den är betydligt större än många vill göra den till.

Jag upplever detta som en cynisk spekulation i människors ensamhet och kontaktlöshet och människors behov av omväxling. Jag är djupt medveten om att man inte löser de bakomliggande problemen genom ett förbud mot enarmade banditer, och det är viktigt att vi försöker göra något åt dessa problem som helhet. Men det måste vara ett grundläggande fel att på det här sättet överlåta åt kommersiella intressen att ge människors fritid omväxling och spänning, som det påstås att automatspelandet gör.

Det har talats om förstärkning av verksamheten. Jag kan inte inse att någon av de sociala konsekvenser som det här spelandet uppenbarligen medför skulle bli annorlunda vid ett förstärkning. Det enskilda vinstintresset skulle försvinna – och i och för sig skulle det vara bra – men någon skillnad för de människor som drabbas innebär det ju inte.

Enda möjligheten, som jag ser det och som jag också framhållit i min motion, är att återgå – jag vill understryka det – till vad som har hjälpt tidigare, nämligen att icke tillåta enarmade banditer.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Jag vill säga till herr Svanberg att jag inte har något behov av att testas, vare sig av kammarens ledamöter eller av någon annan. Däremot har jag ett behov av att i dag erinra om den debatt som fördes i kammaren den 14 december 1972, då vi behandlade skatteutskottets betänkande nr 66 rörande förslag om skatt på spel.

Man sade då från utskottets sida att detta förslag finge betraktas som ett provisorium och att lotteryutredningen i sitt arbete skulle överväga "tanken på en monopoliserad spelverksamhet", så att antingen staten eller kommunerna övertog hela verksamheten. Därmed skulle man kunna erhålla en bättre kontroll över apparaternas användande.

I nämnda debatt gjordes också gällande att en beskattning skulle kunna sanera förhållandena. De som trodde detta 1972 kan i dag finna anledning att känna sig besvikna över resultatet av den beskattning på spelautomater som riksdagen då beslutade om.

Jag tillät mig i debatten den 14 december 1972 uttala min uppfattning att samhället borde lagstiftningsvägen försöka komma till rätta med missförhållandena när det gäller de omfattande automat- och roulettspelen. Jag stödde mitt anförande på en motion, vari jag begärde förbud mot automatspel.

Jag vill säga, herr talman, att erfarenheterna sedan 1972 har styrkt mig i min uppfattning att det enda radikala är att ta bort möjligheten för människor att spela på enarmade banditer. Detta spel medför, som herr Lövenborg, fröken Andersson, herr Börjesson i Glömminge och herr Andersson i Örebro har anført, många personliga tragedier, inte bara för spelarna själva utan också för deras anhöriga, konsekvenser som även drabbar samhället. Det finns anledning att försöka komma till rätta med de missförhållanden som råder på detta område. Det enda radikala är att vi får ett förbud. Först då kan man komma åt de värsta missförhållandena på området.

Jag skulle önska, herr talman, att vi i dag bestämt hade kunnat säga ifrån att vi vill ha förbud. Men jag finner att jag vill stödja reservanterna därför att de gör ett klarare ställningstagande än utskottsmajoriteten.

Herr talman! Jag ansluter mig alltså till reservationen.

Herr SIEGBAHN (m):

Herr talman! Eftersom moderata samlingspartiets representanter står bakom majoritetsbetänkandet kanske jag med några ord får förklara vår inställning.

Det är beklagligt att det blivit en nästan moralisk debatt här i dag. Vi står ju, som herr Svanberg sade, i stort sett på samma linje. Ut-

skottsmajoriteten har – som också herr Svanberg underströk – uttalat alla de betänkligheter som finns mot banditerna. De är av två principiellt helt olika slag. Det ena är de sociala konsekvenserna för pensionärer – som fått skylta i den här debatten – och ungdomar. Det andra är den bristande kontrollen hittills – det kanske inte blir så lätt att upprätthålla kontrollen i fortsättningen heller.

För ett parti som moderata samlingspartiet som – det är bekant – är det mest liberala partiet i riksdagen krävs en ordentlig analys innan man yrkar på förbud. Att vi nu har gått på utskottsmajoritetens linje och inte på reservationens, som kräver ett klart förbud, beror på att det förefaller oss vettigt. Att kräva ett totalt förbud när man inte vet vad det exakt kommer att innebära – och kanske inte heller önskar ett absolut förbud – tycker vi är onödigt. Det innebär att man skärper situationen. Visserligen har frågan utretts inom utskottet, men en sådan utredning kan ändå inte gå så in i detalj som den utredning man gör innan man stiftar en lag och bestämmer exakt hur den skall utformas. Det kan bli fråga om – och det har även de som har skrivit på reservationen varit inne på – att tillåta banditer vid tivolidöreställningar och annat.

Det finns alltså en hel del frågor som måste utredas. Därför är det naturligt att riksdagen bifaller den mycket starka skrivningen i utskottet och låter saken gå till lotteriutredningen.

Det är klart att man kan vara litet betänksam när det gäller att ge det här uppdraget till lotteriutredningen, som tidigare har avgivit ett tvivelaktigt betänkande, där utredningen helt såg bort från de sociala konsekvenserna. Utredningen föreslog, som fröken Andersson var inne på nyss, att staten skulle överta verksamheten och exploatera människors oförstånd eller vad man skall kalla det.

Det är alltså dessa skäl som har legat bakom mitt och mina partikamraters ställningstagande.

Sedan kan det naturligtvis tyckas litet märkligt att de flesta centerpartister i utskottet varit så energiska när det gällt den här reservationen. Tittar man på nästa ärende på förordragningslistan kan man konstatera – utan att föregripa debatten – att centerpartisterna i skatteutskottet har räknat med att höjningen av sovplatsavgiften, som inte gick igenom i riksdagen i våras, skall ersättas just med inkomster från banditerna.

Det verkar som om centerpartiet här talar med två tungor. Centerpartisterna tycks inte ha rådgjort med varandra innan de här två olika besluten har fattats i utskotten. Det måste få konsekvenser för skatteutskottets beslut i frågan.

Herr BÖRJESSON i Glömminge (c):

Herr talman! Jag tycker att herr Siegbahns resonemang är litet egenomligt. Han röstade i näringsutskottet till att börja med på reservationen. Hur han sedan ramlat av vet inte jag.

Herr SIEGBAHN (m):

Herr talman! Det är riktigt att jag röstade på reservationen. Vi hade haft en omröstning om en viss text. Sedan skärpte en del av reservanterna texten på ett sådant sätt att jag inte kunde vara med längre. Jag hoppade inte av från den ursprungliga ståndpunkten utan från den skärpning som sedan gjordes i korridoren av vissa reservanter.

Herr BÖRJESSON i Glömminge (c):

Herr talman! Den text som reservationen innehåller var den som diskuterades från början som samskrivning. Det fanns varken majoritet eller minoritet då. Det vill jag göra både herr Siegbahn och herr Svanberg uppmärksamma på.

Fröken ANDERSSON (c):

Herr talman! För att det inte skall bli något missförstånd vill jag bara göra klart att jag inte sade att det skulle vara bättre totalt om staten tog hand om denna verksamhet. Jag sade att man skulle uppnå en sak – att det privata vinstintresset avskaffades. Men för människorna som drabbas är det precis lika illa om staten bedriver verksamheten eller om den bedrivs av enskilda.

Herr SVANBERG (s):

Herr talman! Jag vill bara protestera mot herr Börjessons i Glömminge försök att i den här debatten tala om att det som ligger som minoritetsförslag presenterades som majoritetsförslag i utskottet. Det presenterades som sekreterarens skrivning, och eftersom han inte har möjlighet att försvara sig i kammaren tycker jag att man skall låta bli att dra in detta förslag i diskussionen här. Sekreteraren hade gjort en skrivning utifrån ett visst resonemang och det delades sedan på två förslag. Det hade aldrig varit fråga om en majoritetskrivning.

Låt oss lämna sekreteraren utanför!

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering, dels utskottets hemställan med den ändring i motiveringen som föreslagits i reservationen av herr Börjesson i Glömminge m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Börjesson i Glömminge begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 6 med godkännande av utskottets motivering röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring i motiveringen som föreslagits i reservationen av herr Börjesson i Glömminge m. fl.

Onsdagen den
26 november 1975

*Överenskommelse
om grundande av
Organisationen
för järnmalmsex-
porterande länder*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Börjesson i Glömminge begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 196
Nej - 128
Avstår - 2

§ 8 Föredrogs skatteutskottets betänkande 1975/76:14 med förslag till skärpt skatt på visst spel i samband med utskänkning av rusdrycker.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 9 Överenskommelse om grundande av Organisationen för järnmalmsexporterande länder

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1975/76:5 med anledning av propositionen 1975/76:24 om godkännande av en överenskommelse om grundande av Organisationen för järnmalmsexporterande länder jämte motion.

I propositionen 1975/76:24 (handelsdepartementet) hade regeringen föreslagit riksdagen att godkänna överenskommelsen om grundande av Organisationen för järnmalmsexporterande länder.

Denna organisation syftade enligt överenskommelsen till att främja ett nära samarbete för att tillvarata medlemsländernas intressen beträffande den järnmalmsexporterande industrin och säkra en ordnad och sund tillväxt av järnmalmsexporten. Vidare skulle organisationen hjälpa medlemsländerna att erhålla en rättvis och lönsam avkastning av järnmalmshanteringen och främja vidarebearbetning av järnmalm i medlemsländerna. För att göra det möjligt för medlemsländerna att vidta lämpliga åtgärder skulle organisationen utgöra ett forum för informationsutbyte samt effektiva och meningsfyllda konsultationer om problem beträffande den järnmalmsexporterande industrin.

I detta sammanhang behandlades den med anledning av propositionen väckta motionen 1975/76:34 av herr Siegbahn m. fl. (m), vari hemställdes att riksdagen skulle avslå propositionen.

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till propositionen 1975/76:24 och med avslag på motionen 1975/76:34 godkände överenskommelsen om grundande av Organisationen för järnmalmsexporterande länder.

Onsdagen den
26 november 1975*Överenskommelse
om grundande av
Organisationen
för järnmalmsex-
porterande länder*

Reservation hade avgivits av herrar Regnéll (m) och Hovhammar (m) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:34 skulle avslå propositionen 1975/76:24 om godkännande av en överenskommelse om grundande av Organisationen för järnmalmsexporterande länder.

Herr SIEGBAHN (m):

Herr talman! Näringsutskottets betänkande nr 5 rör godkännande av en överenskommelse om grundande av Organisationen för järnmalmsexporterande länder. Denna överenskommelse har föregåtts av diskussioner mellan järnmalmproducerande länder under flera år. Från början var det otvetydiga syftet att man skulle bilda en kartellorganisation i stil med OPEC för att kunna få ut så goda priser som möjligt och åstadkomma en jämn avsättning för järnmalmen. Från svensk sida följde man naturligtvis dessa diskussioner, men som framgår av propositionen var man inte beredd att ansluta sig till en sådan organisation så länge den hade en klart monopolistisk kartellkaraktär. Samma uppfattning har vissa andra länder haft – Canada och Australien.

Ordalydelsen i det ursprungliga utkastet har nu i vissa viktiga delar ändrats. Härigenom har den svenska regeringen ansett det möjligt att föreslå en svensk anslutning till överenskommelsen. Det väsentliga officiella skälet är att man härigenom skulle få delta i ett informationsutbyte med de andra malmproducerande länderna. Möjligen finns det också förhoppningar om att man skulle kunna medverka till att eventuellt kvarstående tankar på en monopolistisk verksamhet hålls tillbaka.

Det kan emellertid vara av intresse att konstatera att Canada vägrar att ansluta sig till överenskommelsen så länge den är en organisation endast för producenter och inte även för konsumenter av järnmalm. Sedan propositionen skrevs har det också framkommit att ett av de viktigaste producentländerna, nämligen Brasilien, icke önskar ansluta sig till överenskommelsen.

Ur dessa synpunkter är det intressant att konstatera att propositionen uttrycker förhoppning om att man genom deltagande i detta arbete skall kunna erhålla bättre insyn i marknadsförhållandena, men det är just det man inte får, om man inte har konsumentländerna som medlemmar i organisationen, vilket alltså nu inte är fallet.

Vad värdet av denna överenskommelse för svenskt vidkommande angår har det klart framkommit att den svenska industrin redan nu anser sig få del av alla de upplysningar man önskar och att man därför inte av detta skäl – eller några andra – har intresse av svensk anslutning till konventionen. Det är svårt att se att staten under sådana förhållanden skulle ha intresse av några informationer som man inte redan nu har möjlighet att erhålla. Det är också svårt att se att en svensk anslutning till konventionen över huvud taget kan vara av intresse.

Däremot kan flera faktorer anges som pekar i rakt motsatt riktning. Det förhållandet att, som jag nyss sade, konsumentländerna är utestängda

Onsdagen den
26 november 1975

*Överenskommelse
om grundande av
Organisationen för
järnmalmsexpor-
terande länder*

från organisationen ger den en karaktär som vi principiellt är motståndare till. Om vi skulle gå med i denna organisation kan det också komma att anföras som argument, om vi i andra sammanhang kritiserar internationella produktionskarteller. Redan av detta principiella skäl ställer vi oss inom moderata samlingspartiet avvisande till en svensk anslutning.

Sedan är det visserligen sant att överenskommelsens ordalydelse nu ändrats på så sätt att konventionen inte klart skapar en monopolorganisation. Men jag vill understryka att dess syfte att vara ett forum för utbyte av upplysningar endast kommer till synes som sista punkt i uppräknningen över organisationens verksamhetsområden.

De övriga punkterna upptar olika krav, och jag vill citera några av dem för kammarens ledamöter:

”Organisationens syften är:

(a) att främja ett nära samarbete mellan medlemsländerna i syfte att trygga deras intressen beträffande den järnmalmsexporterande industrin;

(b) att säkra en ordnad och sund tillväxt av järnmalmsexporten;

(c) att bistå medlemsländerna att erhålla en rättvis” – det kan ju tolkas på många sätt – ”och lönsam avkastning från utvinningen, bearbetningen och försäljningen av järnmalm i syfte att förbättra deras exportinkomster och bytesförhållanden; ---.”

Allt detta är ganska diskutabla syften för en organisation där Sverige skall vara medlem, och jag tror att man är ganska blåögd om man inte inser att organisationen så småningom kommer att söka skapa en viss form av internationellt monopol.

Nu invänder de som erkänner riktigheten av denna analys: ”Det må så vara, men just genom att vi är med i organisationen har vi möjlighet att förhindra en sådan effekt, eftersom alla beslut kräver enhällighet.” Det låter sig sägas, men i praktiken kommer det kanske inte att te sig lika lätt och inte att förstås och beaktas av de andra järnmalmsexportcenterna på sådant sätt som vi hoppas.

Jag fruktar att regeringen här låtit locka sig in i en verksamhet som man kanske på något längre sikt kommer att ångra. Som slutomdöme vill jag därför säga att vi har föga eller intet intresse av att medverka till en organisation av det här slaget och att vi med ganska stor sannolikhet kommer att hamna i obehagliga situationer.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen och sålunda avslag på näringsutskottets hemställan i betänkande nr 5.

Herr ANDERSSON i Storfors (s):

Herr talman! Herr Siegbahn och reservanterna har i detta ärende en helt annan mening än utskottsmajoriteten. Som framgått av herr Siegbahns anförande anser de att Sverige icke nu bör ingå i samarbetet på detta område, utan invänta att andra länder – bl. a. Canada och Brasilien – skall ingå i organisationen. Först därefter bör Sverige pröva sitt deltagande.

Utskottsmajoriteten ansluter sig till propositionen, vari föreslås att riks-

dagen godkänner en överenskommelse om grundande av Organisationen för järnmalmsexporterande länder.

Syftet med överenskommelsen är att främja ett nära samarbete för att tillvarata medlemsländernas intressen beträffande den järnmalmsexporterande industrin och säkra en ordnad och mera sund tillväxt av järnmalmsexporten. Som framhålls i propositionen skall organisationen hjälpa medlemsländerna att erhålla en rättvis och lönsam avkastning av järnmalmshanteringen och främja vidarebearbetning av järnmalm i medlemsländerna. Organisationen skall vidare utgöra ett forum för informationsutbyte.

Enligt utskottsmajoritetens bedömning innebär ett svenskt medlemskap i organisationen med den inriktning som denna nu fått vissa fördelar för vårt land. Att delta i ett mellanstatligt informationsutbyte bedömer vi som mycket värdefullt. En förbättrad information om marknadsförhållandena kan skapa förutsättningar för en bättre anpassning av investeringsplaner till långsiktiga efterfrågetendenser och därmed för en mer balanserad utveckling av handeln med järnmalm.

Det har vidare från de järnmalmsexporterande utvecklingsländerna klart anförts som värdefullt att Sverige, som har betydande erfarenheter på järnmalmsområdet, medverkar i organisationen.

Med tanke på den utformning som överenskommelsen fått bl. a. genom svenskt inflytande finner utskottsmajoriteten inte de invändningar som motionärerna och reservanterna framfört vara bärande.

Utskottet avslutar sitt yttrande med följande: "Deltagande i organisationens arbete kan även ses som ett led i Sveriges strävan att genom internationella organ få till stånd ett samarbete för att främja ekonomisk och social utveckling i u-länderna."

Samtliga partier utom moderaterna är helt överens om att tillstyrka propositionens förslag. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan, vilket innebär avslag på motionen 1975/76:34 och reservationen.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herrar Regnéll och Hovhammar, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Regnéll begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 5 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herrar Regnéll och Hovhammar.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Regnéll begärde röst-

Nr 29

Onsdagen den
26 november 1975

*Överenskommelse
om grundande av
Organisationen för
järnmalmsexporterande länder*

Nr 29

Onsdagen den
26 november 1975

*Återkallelse av
körkort*

räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 271
Nej - 47
Avstår - 1

§ 10 Återkallelse av körkort

Föredrogs justitieutskottets betänkande 1975/76:12 med anledning av motioner angående återkallelse av körkort.

Fru WIKLUND (c):

Herr talman! Justitieutskottets betänkande nr 12 behandlar motioner angående återkallelse av körkort.

Tillsammans med fru Wigenfeldt har jag väckt motionen 723 där vi begär en översyn av reglerna för återkallelse av körkort. Jag kommer inte, herr talman, att yrka bifall till motionen. Orsaken till att jag inte gör det är att förhandsbesked gett vid handen att de av trafikmålskommittén år 1972 avlämnade betänkandena Rätten till ratten antligen skall resultera i att en proposition kan förväntas i början av nästa år. Jag hoppas att det blir så och att vi inte behöver vänta alltför länge.

Jag kan försäkra att ledamöter i de olika länsrätterna många gånger har ställts inför det faktum att förseelser som inte har med trafikbrott att göra blir orsak till återkallelse av körkort. De sociala konsekvenserna kan många gånger bli orimligt stora i förhållande till de överträdelser som förekommit, framför allt för dem som för sin utkomst är beroende av körkort.

Vad jag särskilt vill understryka är hur viktigt det är att man verkligen uppmärksammar att länsrätterna måste få de resurser som de behöver för en snabbare handläggning av körkortsärenden än vad som nu är fallet i många av våra länsrätter.

Herr talman! Jag har inget yrkande.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Jag har tillsammans med herr förste vice talmannen Bengtson i motionen 1101 hemställt att riksdagen hos regeringen anhåller om förslag till överförande av beslut om körkortsindragning till den domstol som handlägger ifrågavarande brott.

Enligt den nuvarande ordningen är det så att frågor om körkortsåterkallelse och varning prövas av länsrätt efter anmälan av vederbörande länsstyrelse. Uppkommer fråga om körkortsåterkallelse får länsrätt förordna att körkortet tillfälligt återkallas i avvaktan på slutligt beslut.

Den ordning som nu gäller i fråga om återkallande av körkort är långt ifrån tillfredsställande. Detta har framhållits både i motioner i riksdagen under de senaste åren och av trafikmålskommittén som i sina betän-

kanden SOU 1972:70–72 hävdad bl. a. att körkortsfrågor med anledning av trafikbrott skall avgöras av allmän domstol. Detta förslag är helt i enlighet med de tankgångar som jag framfört motionsvägen i riksdagen både vid detta riksmöte och tidigare.

Nu förefaller det, herr talman, som om riksdagen – enligt vad justitieutskottet anför i sitt föreliggande betänkande – får ta ställning till frågan om en körkortsreform, innefattande bl. a. frågan om handläggning av körkortsåterkallelser, i början av år 1976. I förhoppning att så sker och att vi alltså i början av nästa år får ta ställning till frågan om överförande av beslut om körkortsindragningar till allmän domstol, dvs. tingsrätt, avstår jag helt naturligt från att ytterligare kommentera motionen 1101. Jag avstår även från att yrka bifall till motionen. Givetvis återkommer jag i frågan vid behandlingen av den väntade propositionen.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 11 Avkriminalisering av fylleri m. m.

Föredrogs justitieutskottets betänkande 1975/76:13 med anledning av motioner om avkriminalisering av fylleri m. m.

Herr HERNELIUS (m):

Herr talman! 1962 års riksdag beslöt på grundval av några enskilda motioner att begära en utredning om avkriminalisering av fylleriet och reformerade former för samhällets åtgärder mot berusade personer på allmän plats. En av dessa motioner kom från moderathåll – det hette högern på den tiden – och i den framhölls att vårdsynpunkterna på ett annat sätt än vad som skedde borde träda i förgrunden. Samhällets reaktion mot fylleriförseelserna borde vara nykterhetspolitiskt tjänlig, hette det i motionen, och det omhändertagande som då ägde rum vid fylleri tedde sig "från humanitära, medicinska och psykologiska synpunkter närmast parodiskt". Detta omhändertagande skedde enligt en lagstiftning från år 1841 emot fylleri och dryckenskap.

Året efter riksdagsbeslutet tillsattes den begärda utredningen, närmare bestämt i oktober 1963, och i december 1968 föreslog utredningen dels att straff för fylleri skulle avskaffas, dels en genomgripande reform rörande förvaringen av de omhändertagna.

Men vad har hänt? Sedan riksdagen fattade sitt beslut år 1962 har under åren 1963–1974 fylleriböter utdömts i 770 000 fall. Under åren 1969–1974, alltså sedan utredningen var färdig, har böter utdömts i 386 000 fall. Det har tidigare sagts att lagändringarna skulle genomföras i år, men nu har det blivit ett nytt uppskov. Huruvida det kommer att läggas fram en proposition vid nästkommande årsskifte, som utskottet

Nr 29

Onsdagen den
26 november 1975

*Avkriminalisering
av fylleri m. m.*

Onsdagen den
26 november 1975

*Ökat stöd åt
idrotten*

antyder, torde vara ovisst.

Regeringen kan inte skylla förseningen på motvilliga ämbetsmän, otidsenliga jurister eller reaktionära krafter i största allmänhet. Den har själv – och ingen annan – ansvaret för att reformen har fått dröja år efter år och för att under denna tid sjuka människor och deras anhöriga har utsatts för plågor. Siffrorna i detta avseende är skrämmande. Och allt detta hade varit onödigt, om regeringen visat större handlingskraft i denna fråga.

Herr talman! En motionär från år 1962 och från år 1975 är djupt besviken.

Fru KRISTENSSON (m):

Herr talman! Jag instämmer i herr Hernelius kritik av det sätt på vilket regeringen har handlagt denna viktiga fråga och det som också jag tycker onödiga dröjsmål som detta ärende har varit utsatt för.

I utskottet har vi emellertid nu fått så pass tillförlitliga uppgifter av departementet om att proposition i ärendet verkligen är att vänta under vårens riksmöte, att vi har stannat för att avstyrka motionerna. Men jag och jag tror även utskottet i övrigt är mycket angelägna om att en reform nu äntligen kommer till stånd, ty som herr Hernelius sade är det hittillsvarande förhållandet otillständigt.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 12 Ökat stöd åt idrotten

Föredrogs kulturutskottets betänkande 1975/76:11 med anledning av motion om ökat stöd åt idrotten.

I detta betänkande behandlades motionen 1975:85 av herr Norrby m. fl. (c), vari hemställt att riksdagen beslutade att hos regeringen begära att en parlamentarisk utredning tillsattes med representanter även från idrottsrörelsen, utbildningsväsende och kommuner, vilken skulle ha till uppgift att utarbeta ett program för ökad breddidrott enligt vad som i motionen anförts.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1975:85.

Reservation hade avgivits av fru Frænkell (fp), herrar Eriksson i Ulfsbyn (c) och Norrby (c) samt fröken Eliasson (c), fru Göthberg (c), fru Diesen (m) och fru Andersson i Täby (c) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen skulle bifalla motionen 1975:85.

Herr NORRBY (c):

Herr talman! I motionen 85 tar vi motionärer upp en rad frågor som rör samhällets stöd i olika former till idrotten och idrottsutövarna. Det gäller bredd- och motionsidrottens utveckling och inriktning och sambandet mellan kost och motion, båda frågorna betydelsefulla för människans hälsa och välbefinnande och för att nedbringa samhällets kostnader för sjukvård. Vi tar också upp problemet idrott-utbildning-forskning samt frågor rörande ökade kostnader när det gäller sambandet idrott-utbildning. En del av de här frågorna har behandlats av andra utskott, och vi får tillfälle att återkomma till dem när resp. utskotts betänkande behandlas här i kammaren.

Vad vi nu har att ta ställning till är kulturutskottets betänkande nr 11, som behandlar det i motionen framförda förslaget om tillsättande av en parlamentarisk utredning som skulle ha till uppgift att utarbeta ett program för ökad breddidrott.

Varför har vi tagit upp de här frågorna till debatt? Ja, vi kan konstatera att förändringar i arbetsliv och samhälle i olika avseenden påverkat människans villkor. Den ökade mekaniseringen har inneburit ett ökat stillasittande som medfört att genomsnittssvensken har fått en väsentligt försämrad allmänkondition. För att råda bot på detta krävs en rejäl statlig och kommunal satsning på motion och idrott.

Samhällsplaneringen måste inriktas på att ge förutsättningar för ett ökat idrottande för alla samhällsgrupper. Sedan gäller det att med olika åtgärder stimulera de enskilda människorna att utnyttja dessa förutsättningar. Vi motionärer anser att samhället genom ökade insatser inriktade på såväl bredd- som elitidrotten bör verka för ett ökat idrottsutövande i alla åldersgrupper.

Sambandet mellan kostvanor, fysisk aktivitet och hälsa har alltmer uppmärksammats, och man fäster också större avseende vid motionsverksamhet som ett led i ansträngningarna att motverka rökning och användning av alkohol och narkotika. Riksidrottsförbundet, genom aktionen "Sverige i trim", de till RF anslutna specialidrottsförbunden och utanför RF stående idrottsorganisationer gör ett gott arbete genom att med olika aktiviteter söka stimulera människor att motionera mera.

Det här är gott och väl, men det återstår mycket att göra. Särskilt viktigt är att hos ungdomen grundlägga sunda motions- och idrottsvanor. Skolan kan här spela en betydelsefull roll genom att man tidigt fäster vikt vid sambandet mellan kost, fysisk aktivitet och hälsa. För barn och ungdom är det mycket viktigt att de i skolan får regelbunden och lämpligt avpassad motion, så upplagd att den väcker och stimulerar intresset för motionsverksamhet.

I en doktorsavhandling "Fysisk aktivitet under ungdomsåren" vid pedagogiska institutionen vid lärarhögskolan i Stockholm sommaren 1975 konstaterar Lars-Magnus Engström efter en omfattande undersökning att inställningen till motionsverksamhet i 20-årsåldern är mycket positiv bland ungdomen. 98 % av de tillfrågade flickorna och 97 % av pojkarna

ansåg att fysisk aktivitet och motion är av stor betydelse för hälsan. Trots detta upplevde många att de rörde sig för litet. Om man valde "mer ansträngande motion 1 till 2 timmar i veckan" som miniminivå skulle omkring 70 % av flickorna och ca 50 % av pojkarna ej få tillräcklig fysisk träning. Man kan således påstå att inställningen till fysisk aktivitet är mycket positiv, men långt ifrån alla låter denna "psykologiska beredskap" manifesteras i egen regelbunden aktivitet.

Det ankommer på samhället, inkl. idrottsrörelsen, att tillhandahålla attraktiva och praktiska möjligheter till idrottslig verksamhet, så att den positiva inställningen omsätts i personligt idrottsutövande.

Engström frågar i sin avhandling om det verkligen är önskvärt att alla ungdomar ägnar sig åt fysisk aktivitet. De ungdomar som inte har intresse för det borde rimligtvis få ägna sig åt någon annan fritidssysselsättning.

Han besvarar själv frågan genom att konstatera att skillnaden mellan fysisk aktivitet och andra fritidssysselsättningar är att samtliga barn och ungdomar *behöver* fysisk träning i någon form för att uppnå optimal utveckling och för sitt allmänna välbefinnande. Han har dock kommit fram till att elitidrotten bara entusiasmerar en mindre del av ungdomarna till ökad fysisk aktivitet. En ökad satsning krävs därför på sådana fysiska aktiviteter där de rekreativa inslagen är stora och där rika möjligheter finns till kontakter och gemenskap över ålders- och könsgränserna. Utbudet av organiserade former för fysisk aktivitet måste breddas och samtidigt ges ett sådant innehåll att det finns möjlighet för alla att delta.

Även socialstyrelsens medicinska expertgrupp för kost och fysisk aktivitet i åldern 0-18 år slår fast att fysisk aktivitet ej får begränsas till en exklusiv fritidssysselsättning för elitidrottsmän. Rapporten avslutas med följande ord:

"När det gäller barns och ungdomars kost och fysiska aktivitet är det uppenbart att samhällsutvecklingen medfört problem som endast samhället kan lösa. För framtiden måste det därför uppfattas som angeläget att alla berörda myndigheter identifierar sitt ansvar och i sin planering mer allsidigt än hittills söker beakta barns och ungdomars speciella behov."

Naturligtvis är behovet av regelbunden motion inte begränsat till de yngre åldersgrupperna. Antalet åldringar växer snabbt i Sverige. Detta har kommit att innebära betydande problem såväl för den enskilde individen som för samhället.

Socialstyrelsens arbetsgrupp för pensionärsmotion har i år lagt fram en utredning i vilken man bl. a. poängterar att "samhällets insatser för de gamla bör inte begränsas till enbart vård. Lika angeläget är ett utbud av aktiviteter av vårdförebyggande och stimulerande slag såsom sysselsättning, kulturell verksamhet, rekreation och inte minst fysisk aktivitet."

Det kärva ekonomiska läge som råder i många landsting och kommuner har medfört en hård prioritering på utgiftssidan. Särskilt idrottens di-

striktorganisationer har drabbats av detta och har därför svårt att svara upp mot de anspråk som ställs på dem. Särskilt drabbas rekryteringen och utbildningen av idrottsledare, vilket på sikt är mycket allvarligt. Flera idrotter har därför vänt sig till näringslivet för att därigenom kunna förbättra sin ekonomi. Idrottens ekonomiska situation och samhällets stöd till idrotten gör det nödvändigt med en samordning av resurserna mellan stat, kommuner, företag och andra intressenter också för att förhindra att idrotten kommer i beroendeställning till kommersiella intressen.

Tyvärr har vi inte lyckats få med utskottsmajoriteten på våra förslag om tillsättande av en utredning som skulle ha till uppgift att utarbeta ett program för ökad breddidrott. Vi har i den reservation som är fogad vid kulturutskottets betänkande understrukit angelägenheten av att vi får

- en samhällsplanering som bättre tar hänsyn till idrottens och det rörliga friluftslivets behov,
- en ökad satsning på idrottsrörelsen,
- en utbyggnad av idrotts- och motionsanläggningar,
- åtgärder för att stimulera motionsverksamhet bland barn och ungdom.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den reservation som är fogad vid betänkandet.

Herr ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! I motionen 85 talas det om att människans levnadsvillkor har ändrats, och herr Norrby har också berört detta i sitt anförande. Vår kropp är skapad för ett fysiskt aktivt liv, för en hård kamp för att skaffa föda, för att klara långa förflyttningar och för att skydda mot omgivningen. De aktiva villkoren försvinner alltmer i samhällsbilden. Allt fler får stillasittande arbete, vi åker bil och tåg och vi blir allt bekvämare och sitter bort den ökade fritiden. En känd fysiolog har träffande formulerat vetenskapens syn på de påfrestningar som vårt nya levnadsmönster för med sig: Man måste ha en bra kondition för att klara stillasittandet.

Det är i den situationen som idrotten och andra fysiska aktiviteter på fritiden har fått sin stora betydelse. För stora grupper människor har idrotten på olika nivåer blivit ett medel att ge rekreation och avkoppling, gemenskap med andra människor och förbättring av allmänkondition och välbefinnande. För samhället är idrotten och motionsutövandet ett medel att skapa friskare och bättre fungerande människor. De ökade sjukvårdskostnaderna och andra sociala utgifter som följer med en försämrad folkhälsa visar att det behövs en satsning från samhällets sida på förebyggande åtgärder, på friskvård. Den försämrade folkhälsan kostar i dag samhället en massa pengar i form av läkararvoden, sjukhusplatser, mediciner, försäkringskassemedel, produktionsbortfall och mycket annat.

Den här medvetenheten om de förebyggande åtgärdernas betydelse,

friskvårdens betydelse, har tagit sig skiftande uttryck. Statsmakterna ger stöd i olika former till idrotten. Stödet utgår till anläggningar och även som ett direkt stöd till idrottsrörelsen. Det senare stödet ges till idrottens egna organisationer att fördelas av dessa.

Landstingen har som huvudmän för sjukvården också tagit upp friskvård på sina program och ger stöd till idrott och olika motionsaktiviteter samt även till anläggningar. Många landsting har också upprättat ambitiösa friskvårdsplaner med ett brett åtgärdsprogram. Även på den kommunala nivån satsas på idrottsanläggningar av olika slag, och man ger i olika former ett direkt och indirekt stöd åt idrotten. Det utgår i form av stöd till föreningar och till olika aktiviteter som anordnas i idrottsföreningarnas och andra organisationers regi. Den sociala aspekten med fritidssysselsättningar för ungdomarna spelar också en betydelsefull roll i sammanhanget och är av stor betydelse för kommunerna.

På alla nivåer inom samhället sker alltså en satsning på idrotten och motionsutövandet. Men vad som saknas i sammanhanget – och det har påpekats i motionen – är en samordning av resurserna, en genomgripande plan för hur samhällets satsning på de olika nivåerna skall ske. En samordning behövs också då man så att säga går idrotten in på livet och tittar på idrottens olika verksamhetsformer. Vi har skolidrotten, som riktar sig till de ungdomar som går i skolorna, en idrott som har en mer eller mindre obligatorisk karaktär. Här gäller det att i större utsträckning än tidigare stimulera ungdomarna så att de känner motivering för skolidrotten och för de program som skolorna har för att aktivera ungdomarna på det fysiska området.

Vi har vidare breddidrotten i stort. Det är den idrott som bedrivs inom olika idrottsföreningar med sikte på den stora massan och kanske framför allt inom Korporationsidrottsförbundet.

Vi har ytterligare den del av idrotten som går under beteckningen elitidrott. Här är syftet att nå goda resultat i konkurrens med andra tävlande.

Vi har olika problem inom idrotten, t. ex. hur en ambitiös idrottsgrabb och idrottsflicka skall kunna kombinera sitt idrottsutövande på relativt hög nivå med utbildning och planering inför framtiden. På detta problem har man i dag funnit vissa dellösningar. Men här fungerar inte samordningen och det förekommer stora orättvisor mellan olika regioner. Satsningarna är olika stora, och antalet utbildningsplatser som erbjuds i detta sammanhang är mycket begränsat.

Det är närmast på samordningssidan som den utredning som reservanterna förordat skulle vara av största betydelse. Det gäller alltså en samordning av den satsning som sker från samhällets sida på olika nivåer – stat, landsting och kommuner. Det gäller också en samordning av idrottens egna aktiviteter på olika plan.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr SCHÖTT (m):

Herr talman! Till kulturutskottets betänkande nr 11 med anledning av motion om ökat stöd åt idrotten ber jag att få göra några kommentarer.

Låt mig då först med glädje konstatera att förståelsen för idrotten och dess problem bland riksdagsledamöterna nu är långt större än tidigare. Förändringen är stor sedan början av 1960-talet, då vi i riksdagen – herr talmannen minns det väl – ännu fick kämpa hårt för att få bort nöjesskatten på idrottstävlingar och då många ledamöter fortfarande betraktade idrotten som ett överklassnöje.

Situationen i dag är en helt annan. Idrottsrörelsen är numera allmänt erkänd och den har nått en för vart år allt större omfattning. Den erhåller också högst avsevärt ekonomiskt stöd från både stat och kommun. Som exempel på det statliga stödets tillväxt skall här endast nämnas att det s. k. organisationsstödet de senaste tio åren ökat från 15,7 till 75,9 milj. kr. En god skjuts uppåt fick de statliga idrottsanslagen genom riksdagsbeslut våren 1970 som en följd av utredningen *Idrott åt alla*, SOU 1969:29.

Anledningen till det ökade ekonomiska stödet är att allt fler kommit till insikt om idrottens stora betydelse, såväl för den enskilde individen som för samhället i dess helhet. Många förmenar också att satsningen på idrotten är nationalekonomiskt väl motiverad med hänsyn främst till idrottens hälsofrämjande betydelse.

Kulturutskottet understryker med rätta i sitt betänkande breddidrottens värde när det gäller att förbättra människors fysiska och psykiska hälsa samt ge dem möjligheter till sociala kontakter och rikare fritid.

Utskottet nämner också vissa riksomfattande aktioner för motion. För min del faller det sig naturligt att här komplettera exemplen med SLS – Svenska livräddningssällskapet-Simfrämjandet – årliga simborgarkampanjer med deras hundratusentals deltagare och med att erinra om att simningen för många människor är en idealisk motionsaktivitet. Genom regelbunden motionssimning skaffar man sig förutom en förbättrad kondition en god simförmåga, som utgör en ständig glädjekälla och en värdefull tillgång vid eventuellt drunkningstillbud.

Herr talman! Jag kan inte underlåta att i detta sammanhang påminna om att alltjämt sannolikt uppemot hälften av vår befolkning inte kan simma. Uppgiften är säkerligen för många förvånande, men tyvärr torde den vara riktig. Som stöd för den har jag vår första och hittills enda riksomfattande undersökning av svenska folkets simkunnighet. Den fick vi på förslag av Simfrämjandet vid 1945 års folkräkning, då det gällde att besvara frågan: Kan ni simma 50 meter? Frågan avsåg endast personer över 7 år. 47,9 % uppgav sig då kunna simma den uppgivna distansen. Situationen har väl något förbättrats men den är alltjämt helt otillfredsställande. Jag utgår därför nu ifrån att, om den av motionärerna begärda utredningen kommer till stånd, man i denna kommer att ägna frågorna om simundervisning och simidrott som motion speciell uppmärksamhet.

Personligen beklagar jag att utskottet ej kunnat enas om att tillstyrka förslaget om en utredning om ökat stöd till breddidrotten. Detta innebär

på intet sätt något misstroende mot Riksidrottsförbundet och Korporationsidrottsförbundet. Båda utför ett utomordentligt värdefullt arbete. Med tillfredsställelse noteras också att idrottsriksdagen denna vecka kommer att besluta om Korpens inlemmande i Riksidrottsförbundet.

Båda organisationerna borde, såvitt jag förstår, med glädje hälsa förslaget om ett riksdagsbeslut om en parlamentarisk utredning om ökat stöd åt breddidrotten. Idrottsrörelsen föreslås jämte utbildningsväsende och kommuner att vara med i denna utredning, vars resultat givetvis kommer att bli ett ökat samhällligt stöd åt idrotten.

Herr talman! Med min starka övertygelse om idrottens utomordentliga värde för vår nation ur såväl social som medicinsk och nationalekonomisk synpunkt ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr ANDERSSON i Lycksele (s):

Herr talman! Det finns mycket gott att säga om idrottsrörelsen. Idrott och motion har stor betydelse för både den enskilde och samhället.

Idrottsverksamheten bärs i vårt land upp av ett starkt intresse hos en bred allmänhet. Tyvärr kan man väl konstatera att det intresset i många fall endast tar sig uttryck i att man bildar hejarklack på läktare eller följer elitidrottens spännande tävlingar framför TV-apparaten. Men många prövar också själva olika former av idrottsutövning.

Det är verkligen angeläget att stimulera dessa motionärer till att fortsätta och att stimulera andra till att komma med i motionsaktiviteter av olika slag.

Mycket gott finns också att säga om de idogt arbetande idrottsledarna i föreningar och klubbar. De är verkligen värda uppskattning. Särskilt tänker jag då på den betydelsefulla insats som många gör för våra ungdomar. Dessa ledare, liksom ungdomsledare i annan föreningsverksamhet, utför ett arbete av utomordentligt stort värde.

Jag är alldeles övertygad om att vi alla här är helt överens. Det är inte heller skilda meningar om behovet av stöd från samhällets sida till idrotten som föranleder denna debatt. När det gäller att anslå medel till idrottsrörelsen har vi i riksdagen under flera år nått en fullständig enighet.

Samhället har under de senaste åren ökat anslagen till idrotten i mycket snabb takt. Ökningen av organisationsstödet har herr Schött redan nämnt. Till det kan läggas att anläggningsstödet under 1970-talet ökat från 16,5 till 24,6 milj. kr. Det tidigare fritidsgruppsstödet, som numera utgår i form av lokalt aktivitetsstöd, har under motsvarande tid ökat från 11,9 till 24,7 milj. kr., således en fördubbling.

Men den avgjort största insatsen svarar kommunerna för. Enligt en uppgift som angetts i remissvaren till utskottet har kommunernas satsning på idrottsverksamhet under 1970-talet ökat från ca 400 milj. kr. till 1 200 milj. kr. Det innebär en tredubbling.

Riksdagen tog år 1970 ställning i frågan om inriktningen av samhällets stöd till idrotten. Det skedde med utgångspunkt i förslag som redovisats i utredningen Idrott år alla. Beslutet innebar att Sveriges riksidrottsför-

bund anförtroddes att utöva myndighetsfunktion vad det gäller organisationsstöd till idrotten.

När vi i kulturutskottet genom motion av herr Norrby m. fl. ställdes inför uppgiften att pröva frågan om en ny idrottsutredning, var det därför naturligt att i första hand inhämta yttrande från Riksidrottsförbundet och Korporationsidrottsförbundet. Eftersom motionen genom sitt program för ökad breddidrott berörde ett flertal samhällsområden, vidgade vi kretsen av remissinstanser till att omfatta Landstings- och Kommunförbunden, skolöverstyrelsen, Sveriges Radio, statens ungdomsråd och UKÄ.

Remissvaren är vad gäller kraven på en ny parlamentarisk utredning klart avvisande.

Statens ungdomsråd finner ingen anledning att tillsätta en parlamentarisk idrottsutredning. "Denna uppgift borde med förtroende kunna anförtros den samlade idrottsrörelsen att utredas i den ordning den finner mest ändamålsenligt", säger ungdomsrådet.

Kommunförbundets majoritet avstyrker motionärernas förslag. Svenska korporationsidrottsförbundet ifrågasätter behovet av en särskild utredning och framhåller att samhällets beslutsfattare på olika nivåer bör ha förtroende för idrottsrörelsen att själv arbeta fram sådana program.

Riksidrottsförbundet är också klart avvisande till tanken på en ny idrottsutredning. Förbundet redovisar att ett kontinuerligt utrednings- och utvecklingsarbete utförs inom riksidrottsstyrelsen och dess kansli. Som exempel nämns den pågående utredningen om idrottens kommersialisering. Enligt vad jag har inhämtat kommer den utredningen att kunna redovisas redan våren 1976.

Centrala motionsrådet, som är ett samarbetsorgan mellan socialstyrelsen, Kommunförbundet och idrottsrörelsen, gör i samverkan med landstingen upp program för friskvårdssatsningar över hela landet.

Det förestående samgåendet mellan Korporationsidrottsförbundet och Riksidrottsförbundet bör kunna ge ökad kraft åt satsningarna för breddidrott.

Även när det gäller frågan om kombination av elitidrott och studier pågår en bred försöksverksamhet. Den sker i samverkan mellan Riksidrottsförbundet och skolöverstyrelsen.

Det är mot denna bakgrund som Riksidrottsförbundet enhälligt avstyrker motionens förslag om en ny parlamentarisk utredning.

När det gäller övriga remissorgan kan nämnas att tre universitet utifrån speciella aspekter tillstyrker en utredning, medan ett universitet avstyrker. Skolöverstyrelsen, Sveriges Radio och Landstingsförbundet tar inte ställning i fråga om tillsättande av en idrottsutredning.

Herr Norrby beklagade här tidigare att han och övriga reseranter inte fått majoriteten i utskottet med på förslaget om en utredning. Till det är bara att säga att avgörande för vårt ställningstagande har varit att motionärerna inte fått med någon av de tunga remissinstanserna på förslaget. Reseranterna har bara tre universitet att hålla i handen när de

i denna fråga nu föreslår en stor parlamentarisk utredning.

Men det märkliga har inträffat att de borgerliga ledamöterna i kulturutskottet, med undantag för herr Nilsson i Agnäs, går emot en klar remissopinion. Trots det som idrottsrörelsen framhåller föreslås i reservationen att riksdagen skall tvinga på Riksidrottsförbundet och Korpen en utredning om idrotten. Det är mycket förvånande.

I flera sammanhang, här i riksdagen och i samhällsdebatten för övrigt, har värdet av folkrörelserna betonats. När vi från socialdemokratiskt håll har argumenterat för vidgade uppgifter för folkrörelserna har vi mött en borgerlig kritik som har menat att vi velat styra folkrörelserna och begränsa deras frihet. Den kritiken har varit helt oberättigad. Det förslag som reservanterna nu inbjuder riksdagen att anta är däremot ett utmanande exempel på bristande förtroende för en av de största folkrörelserna.

Det bör enligt utskottsmajoritetens mening vara den samlade idrottsrörelsens uppgift att med samhällets stöd söka nå nya grupper för regelbunden motion och att ytterligare stärka breddidrotten. Vår ståndpunkt grundar sig således på ett förtroende för den samlade idrottsrörelsen.

Jag vill på det bestämdaste avvisa reservanternas förslag om att påtvinga idrottsrörelsen en utredning som den själv uppenbarligen inte vill ha, och jag yrkar bifall till utskottets förslag, som innebär avslag på motionen 1975:85.

Avslutningsvis vill jag fråga herr Norrby om han vill begränsa idrottsrörelsens myndighetsfunktion inom idrottsområdet eller vad syftet är med reservanternas agerande.

Herr NORRBY (c) kort genmäle:

Herr talman! Herr Andersson i Lycksele använde så starka ord när han försökte motivera utskottsmajoritetens ståndpunkt i denna fråga. Jag skall inte använda sådana ord. Låt mig bara svara på en fråga som herr Andersson ställde.

Det har inte på något sätt föresvävat mig i varje fall och jag tror inte heller någon av dem som skrivit under reservationen att man kunde ifrågasätta Riksidrottsförbundets möjligheter att självt klara de uppgifter som samhället har ålagt förbundet.

Vilka andra saker stöder vi oss då på? Man kan dagligen ta del av utvecklingen på detta område. Senast i går framgick det av en tidningsnotis att Kockums i Malmö bygger en fritidsanläggning för sina anställda för 24 milj. kr. Kockums är inte det enda företag som gör så. Eftersom företagen har miljöfonder att ta av, kanske vi i allt större utsträckning får vara med om en utveckling i denna riktning. Det är i och för sig bra, men det bör ändå in i det som vi pekar på, nämligen planeringen för de resurser som står till buds. Tyvärr måste man då konstatera – RF i all ära – att idrottsrörelsen i sin helhet i dag inte har någon möjlighet att ingripa i statsmakternas och kommunernas planering. RF är bara en remissinstans.

Jag vill ställa frågan, och jag vet att den blir mer belyst under den diskussion som följer: Hur skall idrottsrörelsen påverka landstingens idrottsanslag? Vi vet att distriktsorganisationerna inom idrottsrörelsen i dag – det påpekade jag i mitt förra anförande – har för små resurser. Där finns en flaskhals när det gäller våra möjligheter att föra ut detta budskap och få med människorna på ett ökat motionsutbud.

Detta har konstaterats även av RF, som har tillskrivit Landstingsförbundet och påpekat dessa problem. Där kan RF, som sagt, inte gå in mer aktivt. Huruvida landsting och kommuner har möjlighet att uppfylla dessa krav beror helt på deras ekonomiska ställning.

Herr Ångström behandlade frågan om friskvård på ett mycket förtjänstfullt sätt, när han sade att vi måste få en samordning av de totala resurser som står till förfogande. Vi måste se efter på vilka områden dessa resurser verkligen gör bästa nyttan. Det tycker jag är en styrka i vårt krav på utredning.

Under detta anförande övertog herr andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr ÅNGSTRÖM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill först protestera mot herr Anderssons i Lycksele påstående att reservanternas begäran om en utredning för att åstadkomma samordning skulle vara ett bevis på bristande förtroende för idrotten. Så är det inte alls. Denna planering griper emellertid in på områden, som i många fall ligger utanför idrottens egna men som har betydelse i sammanhanget. Därför behövs en sådan här utredning såsom hjälp även för idrotten.

Herr Andersson har också konstaterat att det är en rik flora av utbud av idrotts- och motionsaktiviteter och att utbuden sker i hård konkurrens med alla andra lockande utbud i samhället. Denna utveckling är på både gott och ont.

På gott, därför att den stimulerar till ökad fysisk aktivitet och, som vi hoppas, ger information och upplysningar som på sikt skall kunna förbättra kostvanor och andra vanor. Det kan konstateras att de olika former av fysisk aktivitet som idrotts- och friluftsrörelsen erbjuder också är en betydelsefull social faktor.

På ont, därför att utbuden inte är samordnade vare sig i tid, till lokal eller till målgruppsinriktning och därigenom många gånger inte får avsedd verkan. Ibland förefaller de t. o. m. vara avtrubbande. I alltför hög grad flyttar utbuden idrotts- och motionsutövandet från ett område till ett annat i stället för att mer målmedvetet försöka nå nya målgrupper och nya individer. Utbud av t. ex. kampanjkaraktär kräver alltför onyanserade insatser av verksamma ledare som redan är hårt engagerade på andra områden. Det inverkar negativt på deras vanliga verksamhet.

För att komma till rätta med de negativa faktorer som jag här har påvisat måste idrottsrörelsen i betydligt större utsträckning än som nu

är fallet samråda och samordna utbudet. Här bör samhället träda in med den övergripande planerande verksamheten så att nya individer och målgrupper verkligen nås, så att de resurser som står till buds används på ett effektivt och ändamålsenligt sätt, så att främst opinionsbildare, beslutsfattare, ledare och massmedia inte blir uttröttade eller villrådiga och så att den enskilde mottagaren får ett väl anpassat utbud sig förelagt.

Herr SCHÖTT (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag blev något förvånad, när herr Andersson i Lycksele påstod att vi som har yttrat oss hyser misstroende mot Riksidrottsförbundet. Jag tillät mig i mitt anförande understryka att vad jag där androg på intet sätt innebar något misstroende mot Riksidrottsförbundet och Korporationsidrottsförbundet. Jag betonade att båda organisationerna utför ett utomordentligt värdefullt arbete. Men dessa organisationer har många och stora uppgifter och deras resurser är mycket begränsade. Jag tycker då att det är beklagligt att de tackar nej till förslaget om en statlig parlamentarisk utredning, som – vilket jag också nämnde – utan tvivel skulle komma att resultera i ökade resurser åt idrotten.

Jag tillät mig även beröra ett alldeles speciellt område, nämligen simkunnigheten och simidrotten som motion. Tyvärr är detta område starkt försummat av samhället, och jag tror att man där kan nå ett gott resultat endast genom en parlamentarisk utredning.

I en interpellationsdebatt 1972 hemställde jag till dåvarande idrottsministern, statsrådet Bengtsson, att ta initiativ till en sådan utredning, men den har inte kommit till stånd. Det är därför fullt förklarligt att jag nu nappar på chansen att få en utredning om breddidrotten, där på ett mycket naturligt sätt de utomordentligt viktiga frågorna om simkunnighet och simidrotten som motion kunde komma in.

Herr talman! Jag yrkar än en gång bifall till reservationen.

Herr ANDERSSON i Lycksele (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Norrby tyckte att jag använde så starka ord. Jag tror inte att jag gjorde det. I varje fall använde jag inga överord.

De argument som jag framförde var i stort sett ett referat av de argument som remissinstanserna har givit oss i utskottet i mening att vi skulle ta intryck av dem. Utskottsmajoriteten har också tagit intryck av remissinstansernas argument. Det har däremot inte reservanterna gjort.

Herr Norrby tillbakavisar påståendet att reservanternas förslag skulle innebära en begränsning av idrottsrörelsens funktioner. Men ni hyser otvivelaktigt inte tilltro till idrottsrörelsens egen bedömning av situationen. Idrottsrörelsen vill inte ha en utredning, men ni alla tre talare från den borgerliga sidan menar att utredningen ändå borde ske.

Herr Ångström säger att det inte är fråga om bristande förtroende för idrottsrörelsen. Men den behöver en utredning som hjälp, anser herr Ångström.

Men just nu sitter idrottsrörelsens företrädare och håller tummarna för att riksdagen inte skall bifalla reservationen, därför att man uppfattar en ny utredning som icke önskvärd i det här läget.

Vi borde väl kunna hysa den tilltron till en av de största folkrörelserna i landet, när den nu talar om hur den ser på saken, att vi inte går in och säger: Det här begriper ni inte! Det är egentligen vad herr Schött menar att vi bör säga. Han påstår också att han inte hyser någon misstro, men i nästa andetag säger han att RF och Korpen borde hälsa en sådan här utredning med tillfredsställelse. Ja, det tycker herr Schött, men både Korpen och Riksidrottsförbundet har sagt: Vi hälsar den inte med tillfredsställelse, utan vi avvisar utredningskravet!

Varför skall vi här i riksdagen påtvinga den samlade idrottsrörelsen en utredning och begära att idrotten skall delta i den, när idrottens egna företrädare har sagt ifrån mycket tydligt att de inte vill ha någon utredning?

Herr NORRBY (c) kort genmäle:

Herr talman! Herr Andersson i Lycksele lämnade en redovisning för hur remissinstanserna hade ställt sig, och han nämnde mycket riktigt att det bland dem fanns flera universitet som biträtt vårt krav på utredning. Jag kan förstå den inställningen från universitetens sida, eftersom jag vet att studentidrotten – kanske mest på grund av obligatorieutredningen – synes gå en oviss framtid till mötes. Motionsidrotten på våra högskoleorter blir kanske mer eller mindre satt på undantag. Av den anledningen tror jag att vi har att beakta vad universiteten och de övriga remissinstanser som har biträtt vårt krav på utredning har sagt. Vi måste komma ihåg att det var fler remissinstanser än dessa universitet som tillstyrkte utredning.

Jag vill ånyo tillbakavisa vad herr Andersson sagt om att vi inte har tilltro till Riksidrottsförbundet, och jag måste ställa en motfråga om utskottsmajoritetens förtroende för Riksidrottsförbundet. Utskottet skriver nämligen följande:

”Utskottet har kunnat konstatera att Riksidrottsförbundet och framför allt vissa utanför förbundet stående idrottsorganisationer gör stora ansträngningar att stimulera människor att delta i olika motionsaktiviteter.”

När betänkandet skrevs, uppfattade jag detta som ett uttryck för bristande tilltro till Riksidrottsförbundet och i all synnerhet till specialidrottsförbunden, som ju verkligen står för det breda idrottsarbetet.

Jag måste därför fråga herr Andersson: Är det inte bristande tilltro till Riksidrottsförbundet som ligger bakom detta yttrande?

Herr ÅNGSTRÖM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag konstaterar att Georg Andersson i Lycksele inte har haft ett enda positivt ord att säga om den samordningstanke som jag och ett par andra debattörer har framfört. Inser inte Georg Andersson att det kan ligga mycket positivt i en övergripande samordning mellan

olika satsningar från samhällets sida och de aktiviteter som idrotten själv bedriver? På det sättet kan det förhindras att konkurrens uppstår om samma aktivitetsutbud och samma målgrupper, och i stället kan man få en koncentrerad och riktad satsning i olika sammanhang.

Georg Andersson upprepar att det är mitt bristande förtroende för idrottsrörelsen som dikterar min anslutning till utredningskravet. Jag måste påstå att det är ett starkt uttryck. Georg Andersson känner mycket väl min personliga inställning till idrotten, och jag har i mitt förra anförande förklarat att den samordningstanke som jag pläderar för griper in på områden där idrotten inte har möjlighet att göra sig gällande – på samhällsplaneringens område, för att ta ett exempel. Det är över alla dessa områden som man måste kasta blicken när man bedömer möjligheterna att stimulera och aktivera idrotts- och motionsverksamheten. Därför anser jag att en parlamentarisk utredning i enlighet med reservanternas förslag skulle vara ytterst betydelsefull.

Herr SCHÖTT (m) kort genmäle:

Herr talman! Även jag beklagar att herr Andersson i Lycksele tar till så starka ord. Det verkar som om han inte tror att vi andra har de bästa avsikter. Men vi tre som talat för reservationen har väl på olika sätt visat vilket stort intresse vi har för idrotten. Jag tycker att vi bör respektera varandra, även om vi har olika uppfattningar i det här ärendet.

Som framgår av betänkandet är Riksidrottsförbundet inte särskilt tilltalat av tanken på en ny utredning, men hurudant det är i de djupa leden kanske är en annan sak. Jag tycker att det här inte får vara någon prestigefråga.

Den utredning som lade fram sitt betänkande 1969 var en bra utredning, och det blev goda resultat av den. Vi har den förhoppningen att det skall bli likadant, om vi nu får en utredning som har parlamentarisk sammansättning och där hela samhället är representerat. Det är dock en helt annan tyngd över en sådan utredning än över en utredning som sköts internt av organisationerna. Jag beklagar än en gång att idrottsrörelsen icke har velat tacka ja till en utredning av det slag reservanterna föreslår.

Herr ANDERSSON i Lycksele (s) kort genmäle:

Herr talman! Det senaste inlägget är litet pinsamt, tycker jag. När herr Schött skall bevisa att det inte föreligger någon misstro gentemot Riksidrottsförbundet, säger han nu: Hur är det i idrottsrörelsens djupa led? Menar herr Schött att när Riksidrottsförbundets styrelse och Korpens styrelse uttalar sig så har de inte stöd för sina uttalanden i sin egen medlemskår? Det innebär ju ett ifrågasättande av demokratin i folk- rörelserna, och det tycker jag är ganska allvarligt.

Till herr Ångström vill jag skämtsamt säga att jag undrar om han inte kommit litet för sent till stafettväxlingen för att föra fru Frænkels talan från utskottet vidare här i kammaren. Jag tror att om herr Ångström

hade varit med i ett tidigare skede så hade måhända inte den här situationen uppkommit. Om jag har fattat det rätt, har herr Ångströms partivänner i Kommunförbundet ställt sig avvisande till utredningskravet.

Nu frågar herr Ångström: Har inte herr Andersson i Lycksele någon förståelse för samordningstanken? Visst har jag det. Men jag kastar frågan tillbaka: Menar herr Ångström att Riksidrottsförbundet, Korpen, Kommunförbundet, Landstingsförbundet och statens ungdomsråd samtliga saknar förståelse för och insikt om behovet av samordning? Det är ju på deras yttranden vi har grundat vårt ställningstagande, och då skall väl inte vi komma här och leka förmyndare och säga: Ni begriper inte detta. Ni behöver minsann samordna era insatser. De har inte heller utifrån dessa aspekter funnit att det föreligger något behov av en utredning just nu.

Slutligen vill jag säga till herr Norrby: Det är väl att klamra sig fast vid ett mycket svagt halmstrå att i den här breda remissomgången fästa sig så vid vad tre universitet med en mycket speciell vinkling av problematiken har yttrat. Ett universitet har uttalat sig emot utredningen och tre har haft förståelse för den. Men de har yttrat sig utifrån speciella synpunkter. De tunga remissinstanserna är de som jag tidigare nämnde. De har sett frågan i ett vidare sammanhang.

Herr ALSÉN (s):

Herr talman! Idrottens frågor har onckligen fått en stor plats i riksdagen under senare tid. Det är naturligt och riktigt. Idrottsrörelsen är en stor och betydelsefull folkrörelse. Och den är en rörelse med viktiga ungdomsfostrande och allmänt hälsofrämjande uppgifter, fysiskt och psykiskt. Därför är också idrottens mål, verksamhetsformer och ekonomiska situation frågor som angår oss alla som medborgare och som beslutsfattare.

Som grund för idrottsrörelsens relationer till samhället ligger väsentligen den utredning som leddes av landshövding Karl Frithiofson och som riksdagsbehandlades 1970. Den utredningen och det riksdagsbeslut som föranleddes av den kom att formulera målet för samhällets stöd till och förhoppningar om idrotten under rubriken Idrott åt alla.

Samhället stöder i dag både den direkt tävlingsinriktade och den mera motions- och friskvårdsanpassade verksamheten. Jag tror att det är riktigt, som det sägs i motionen och ofta i debatten, att tävlingsidrotten verkar stimulerande och ofta befämjar människornas intresse för motionsutövning och verkar för en aktivering rent fysiskt. Men jag anser att det finns gränser för vad tävlingsidrotten i detta fall kan åstadkomma.

Detta gäller i mycket hög grad tävlingsidrottens inverkan på unga människor, pojkar och flickor. De identifierar sig lätt med stjärnorna och vill gärna bli en Björn Borg eller någon annan av dem som syns mest i massmedia och som gör de resultatmässigt goda idrottsprestationerna. Det är positivt i långa stycken, men man måste vara klar över att det

också finns negativa sidor av ungdomens strävan till identifikation. Jag vill gärna citera ett utdrag ur Korporationsidrottsförbundets yttrande i anledning av motionen som finns återgivet i utskottsbetänkandet:

”Även om elitidrotten har sin givna plats är det viktigt understryka att samhällets stöd i första hand bör ges till breddidrotten. De människor som inte har fysiska förutsättningar för eller intresse av att hävda sig i tävlingar måste stimuleras på annat sätt. Ofta finner man bland ungdomar, men även i andra åldersgrupper, personer som i tävlingssammanhang känner sig utslagna och därför blir negativa.”

Det är riktigt att uppmärksamma denna problematik. Den har också sin betydelse i de sammanhang som vi debatterade här i riksdagen förra veckan, nämligen den tilltagande kommersialiseringstendensen inom idrotten. Vi bör i grunden vara mycket positiva till tävlingsidrott och elitidrott men också vara öppna för de många problem som kan följa med den typen av idrottsutövning.

Vi har inom Korpen kanske litet patetiskt formulerat en målsättning på idrottspråk: 22 på läktaren och 50 000 på innerplan. Det bör vara idrottens strävan i dess olika former och samhällets målsättning för stödet till idrotten. De mångas delaktighet i aktivitetsutbudet måste vara det primära.

Från Korporationsidrottsförbundets sida kan vi konstatera att ett mycket fint samarbete har utvecklats med landstingen under senare år, där friskvårdsfrågorna alltmer fått en framskjuten plats i samarbete med olika samhällsorgan. Vi får härigenom möjligheter att göra mycket goda insatser. I det arbetet har sambandet mellan riktig kost och klokt utövad motion fått en central ställning. Den kopplingen är mycket viktig.

Jag vill nämna några siffror som kan vara intressanta när vi diskuterar omfattningen av motionsidrottsutbudet. Jag tar det i tioårsperspektiv. År 1965 kunde det genom Korpens olika insatser registreras 2,2 miljoner starter i olika idrottsliga, motionsinriktade aktiviteter från enskilda människor i det här landet. Samma siffra beräknas för 1975 bli 20 miljoner. Det är alltså en inte ringa ökning som har skett under de här åren, och den har i hög grad varit möjlig tack vare samhällets stöd. Vi hoppas helt naturligt på en fortsatt utveckling av anslagen – givetvis i relation till alla de andra anspråk som vi som politiker och medborgare ställer på samhället.

Det är detta förhållande, herr Norrby, som har kommit till uttryck i utskottets skrivning på s. 6 i betänkandet:

”Utskottet har kunnat konstatera att Riksidrottsförbundet och framför allt vissa utanför förbundet stående idrottsorganisationer gör stora ansträngningar att stimulera människor att delta i olika motionsaktiviteter.”

Det är ett faktiskt konstaterande av förhållanden som existerar och som kan beläggas i siffror. Det är inget försök att nedvärdera Riksidrottsförbundets insatser – det vare oss fjärran – utan det är ett sätt att klargöra att de aktiviteter som skall locka de många människorna till motion och friskvårdaktivitet i hög grad kanaliseras genom Korporationsidrotts-

förbundet och Skid- och friluftsförbundet, vilka i dag står utanför RF.

Detta är inte så konstigt. Uppgiften för RF och dess klubbar är i första hand att bedriva tävlingsidrott i olika former. Det är det primära, och därför är förhållandena sådana som jag redogjort för. Att i den här formuleringen se ett angrepp på Riksidrottsförbundet är verkligen att se spöken på ljusa dagen, herr Norrby. Det är en konstruerad motsättning. Vi har endast försökt att precisera och kvantifiera ett relevant förhållande.

Vi hoppas och tror att Svenska korporationsidrottsförbundets inträde i Riksidrottsförbundet – som sannolikt sker genom beslut på riksidrottsmötet nu på fredag – skall kunna stärka samarbetet ytterligare mellan de i första hand tävlingsidrottsinriktade klubbarna inom nuvarande RF och de över 14 000 korporationsklubbar som finns ute i landet och som bedriver i första hand motionsinriktad verksamhet. Vi tror alltså att detta samgående kommer att öka kraften i utbudet – ett utbud som på det sättet skall kunna nå allt flera. Och att beslutet ger möjligheter för motionsidrottens företrädare att få säte och stämma i idrottens parlamentariska liv och delta i RF:s funktion som myndighet är viktigt ur demokratisk synpunkt.

Vi bejakar i allt väsentligt vad som har sagts i motionen. Men vi vänder oss mot yrkandet om en utredning, och Georg Andersson i Lycksele har klart utvecklat skälen till utskottets ställningstagande. Det är framför allt grundat i förhållandet att de organisationer som företräder idrotten och ungdomen i det här landet har sagt att de f. n. inte känner behov av en parlamentarisk utredning utan tror – för att inte säga är förvissade om – att den utredning som kan vara erforderlig för att ta reda på var man står någonstans i dag och hur man klarar målet Idrott åt alla bör ske inom idrottens egna organisationer.

Jag vill citera vad Korporationsidrottsförbundet har sagt på den här punkten:

”Förbundet ifrågasätter behovet av en särskild utredning med uppgift att utarbeta ett program för ökad breddidrott”. Det anser att samhällets beslutsfattare på olika nivåer bör ha förtroende för idrottsrörelsen att själv arbeta fram sådana program. Idrottens organisationer har sedan att, beroende på tilldelade resurser och efter egen bedömning, lämna den motionsidrottservice som krävs för att genom lämplig verksamhet förbättra människors fysiska och psykiska hälsa samt underlätta den sociala anpassningen.”

Utskottet biträder alltså idrottens egna företrädare när de hyser den meningen, att de inom den egna organisationen bäst skall kunna gripa sig an med att närmare penetrera de frågor som herr Norrby och andra har aktualiserat i motionen.

Man skall också vara medveten om – och det framgår av RF:s yttrande – att den typen av utredningsarbete pågår kontinuerligt. Det är ett ständigt förlopp: man diskuterar, granskar sin situation och sin möjlighet att uppfylla idrottens primära mål.

Får jag till slut göra en partipolitisk vinkling av det här. Det känns

Onsdagen den
26 november 1975

*Ökat stöd åt
idrotten*

som om den vore på sin plats. Det är litet underligt att höra uttalandena i dag från företrädare för centerpartiet, folkpartiet och moderata samlingspartiet – som normalt, när de ser på samhällsfrågor, hävdar att samhället skall i största möjliga utsträckning hållas utanför, att det är den fria företagsamheten som skall på ett lyckligt sätt lösa det mesta av problemen här i landet. Men när vi hävdar den linjen i det här läget – stödda på ideella frivilliga organisationers mening – att dessa organisationer, på den folkrörelsegrund de har, bäst skall klara breddningen av idrotten, då vill ni inte vara med. Då ropar ni på samhället, t. o. m. – förmodar jag – det starka samhället, och tycker att det egentligen bara är samhället som kan klara de här frågorna på ett bra sätt. Det är ett mycket egendomligt förhållande, och jag vill göra gör kammaren uppmärksam på det.

Herr talman! Med det anförda vill jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr NORRBY (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall inte försöka övertyga herr Alsén om behovet av den utredning vi har föreslagit i motionen. Jag kan bara konstatera att Svenska korporationsidrottsförbundet i sitt remissyttrande över motionen behandlade den på ett mycket förtjänstfullt sätt – fastän man slutligen kom fram till den ståndpunkt som herr Alsén här företräder. Jag måste säga att Korporationsidrottsförbundet behandlade motionen – som jag fattade det – mycket mer seriöst än RF tyvärr gjorde. Det gav mig anledning att göra den här noteringen.

Sedan tycker jag att det är bra att herr Alsén har redogjort för sin inställning till vad som står i betänkandet och sagt att det inte på något sätt innebär ett misstroende mot Riksidrottsförbundet och specialidrottsförbunden, som också bedriver verksamhet på det här området. Det är inte bara Korpen som har motionsverksamhet utan också specialidrottsförbunden har en mycket bred verksamhet i gång på motionsidan. Det är bra att herr Alsén har konstaterat att det som står skrivet i betänkandet inte innebär något misstroende mot RF och specialidrottsförbunden. Jag noterar detta tacksamt.

Herr SCHÖTT (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Alsén var mot slutet av sitt anförande inne på de ideologiska frågorna. Mig veterligt har vi moderater aldrig motsatt oss några parlamentariska utredningar när det gäller att stödja idrotten. Vi moderater har vad jag kan förstå ett mycket gott förflutet i riksdagen, när det gäller stöd åt idrotten. Jag vet att vi och övriga borgerliga partier många gånger har fått kämpa mycket hårt för att få fram bättre villkor för idrotten än den socialdemokratiska regeringen föreslagit.

Herr Andersson i Lycksele sade att jag ifrågasatte demokratin inom Riksidrottsförbundet. Det gör jag ingalunda. Vad jag avsåg var att många

utövare av idrott – de kanske inte är anslutna till vare sig Riksidrottsförbundet eller Korpen – med glädje skulle se att vi kunde vidga breddidrotten. De har kanske inte så stark känsla för tävlingsidrotten. Jag har alltså uppfattningen att den stora allmänheten med glädje skulle hälsa en utredning som tar speciellt sikte på breddidrotten. Det var det jag försökte säga.

Nr 29

Ondsdagen den
26 november 1975

*Ökat stöd åt
idrotten*

Herr ALSÉN (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag ber att få tacka herr Norrby för hans vänliga komplimang till Korpidrottsförbundet för dess yttrande. Jag vill inte av herr Norrbys uttalande om Riksidrottsförbundet och dess yttrande dra slutsatsen att han känner viss misstro mot Riksidrottsförbundet. Det tror jag inte att han gör. Men man kan ju om man vill, herr Norrby, ställa Korporationsidrottsförbundets verkligt omfattande och seriöst skrivna yttrande med anledning av motionen i relation till Riksidrottsförbundets. Då finner också jag det väl knapphändigt. Kanske kan det ses som en bekräftelse på det som jag försökte säga låg i utskottets skrivning på den punkt vi tidigare diskuterade, nämligen att Riksidrottsförbundet – vilket är naturligt – är framför allt tävlingsidrottsinriktat och naturligen har mindre att säga på motionsidrottsområdet. Jag hoppas att det förhållandet skall förbättras i och med Korpens inträde i RF. Jag är nog förmätn att tro det. Vi kommer varandra närmare och kan i en vardaglig dialog ta upp dessa frågor.

Sedan, herr talman, vill jag till slut konstatera att herr Schött inte har något emot det starka samhället. Det gläder mig.

Herr SCHÖTT (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Alsén och jag kanske inlägger litet olika mening i uttrycket starkt samhälle. Men låt mig till herr Alsén framföra en vädjan att han – om riksdagen i dag avslår förslaget om en stor utredning – när hans Korpidrottsförbund kommer med i Riksidrottsförbundet är vänlig och hjälper till så att vi får en utredning som med särskilt intresse ägnar sig åt frågorna om simkunnighet och om simning som motionsidrott. Herr Alsén är ju inte främmande för dessa frågor. Han har ett vackert förflutet bl. a. som ordförande i världens äldsta simsällskap, Uppsala Simsällskap, stiftat 1796.

Herr ALSÉN (s) kort genmäle:

Herr talman! Det börjar kanske bli litet av klubb för inbördes beundran. Jag tackar givetvis för herr Schöotts vänlighet också.

Om vi får med Korporationsidrottsförbundet i Riksidrottsförbundet och därmed säte och stämma i de beslutande organ som finns i Riksidrottsförbundet är det helt naturligt för oss att i samarbete med representanter för övrig idrott söka diskutera och komma till rätta med alla de problem som kan finnas inom dagens idrott, och de är förvisso inte så få. Herr Schöotts, som jag tycker, mycket fint skötta sektor, sim-

kunnigheten och vad därtill hör, är just en sådan fråga som bör ligga nära såväl motionsidrottsutövande som tävlingsidrottsutövande ledares och andras intresse. Jag skall efter fattig förmåga söka verka för den sektorn – det lovar jag.

Herr RÄMGÅRD (c):

Herr talman! Vi har med vår motion velat ge idrottsrörelsen möjlighet att fortfarande och i framtiden arbeta frivilligt och att ge den de ekonomiska förutsättningarna för detta. Idén bakom motionen har varit att ge denna folkrörelse de grundläggande förutsättningarna för att samtidigt bedriva både breddidrott och elitbetonad idrott.

Idrottsrörelsen är, som många har påpekat, en av Sveriges mest betydande folkrörelser. Att exakt ange hur många människor som är anknutna till idrottsrörelsen är svårt – det finns flera källor som man kan anlita för att få sifferuppgifter – men Riksidrottsförbundet brukar ange att man har 1,8 miljoner medlemmar. Till detta kommer flera andra idrottsorganisationer, bl.a. Korporationsidrottsförbundet, som herr Alsén nämnt, Skid- och friluftsförbundet, frivilliga skytterörelsen osv.

Låginkomstutredningen har på grundval av en urvalsundersökning kommit fram till att drygt 1 miljon människor i Sverige idrottar aktivt. Mot bakgrund av denna siffra är det mycket angeläget att få till stånd en bred debatt om hur alla dessa människor på olika nivåer i idrottsorganisationerna skall kunna arbeta på något så när rimliga villkor. Det är av vikt att alla som söker sig till idrottsrörelsen kan beredas möjlighet att ägna sig åt den motion eller det tävlande som de önskar. Minst lika betydelsefullt är dock att söka aktivera alla dem som inte ägnar sig åt regelbunden idrott. Den målsättning som uppsatts av idrottsutredningen Idrott åt alla gäller i den delen fortfarande.

Om man ser på hur verksamheten bedrivs inom idrottsrörelsen i dag kan man konstatera att Riksidrottsförbundet i en skrivelse till alla landets landsting – även herr Norrby var inne på detta i sitt tidigare inlägg – har begärt en omedelbar och kraftig höjning av idrottsanslagen för den regionala verksamheten. Därvid har påpekats att om landstingen säger nej, kommer de negativa konsekvenserna för idrotten att bli stora. Riksidrottsförbundet hotar då med att dra in extra anslag av statsmedel på närmare 1.4 milj. kr., som i dag går till bl. a. utbildning av ledare i de olika länen.

I en tidningsintervju har också RF-direktören Bo Bengtsson satt som mål att landstingen inom en nära framtid skall bidra med en summa av 5 kr. per person. I dag ger landstingen 1:53 per person.

Grundtanken i Idrott åt alla var att landstingen skulle svara för den regionala verksamheten, men den situationen har man alltså inte kunnat uppnå. Med kännedom om den rådande ekonomiska situationen hos landsting och kommuner är RF-direktören Bo Bengtssons mål 5 kr. orealistiskt.

Vi som suttit i landstingen och försökt att öka anslagen till idrotts-

rörelsen inser att det under nuvarande omständigheter blir mycket svårt att komma upp till den här summan. De ekonomiska svårigheterna hos de olika distriktsförbunden går ut över utbildningen och leder till en otillfredsställande nyrekrytering av ledare till idrottsrörelsen.

Idrottsrörelsen har mellan 250 000 och 300 000 ledare i dag. Idrottsutredningen Idrott åt alla uppskattar att dessa är verksamma i genomsnitt fyra år, varför minst 60 000 ledare måste rekryteras årligen om ledarantalet skall kunna bibehållas. Under 1974 utbildades ca 75 000 ledare på lokala, regionala och centrala kurser, varav ca 50 000 genomgick kurser arrangerade på regional nivå. Av det totala antalet utbildade ledare var det ca 25 000 som genomgick grundutbildningen, dvs. nya ledare. Jag sade att minst 60 000 ledare måste nyrekryteras årligen för att ledarantalet skall bibehållas, men det är alltså endast 25 000 som nu har genomgått grundutbildning. Siffrorna visar alltså att den nuvarande nyrekryteringen inte täcker behovet som uppstår efter ledare som avgår.

När statsmakterna tog ställning till idrottsutredningens betänkande Idrott åt alla år 1970 var det enligt utredningen bl. a. en förutsättning att landstingen rekommenderades svara för den regionala verksamheten. Så har alltså icke skett. Det har fått till följd att det i dag råder mycket ojämna ekonomiska förutsättningar för distriktsförbunden i landet, vilket leder till att inte minst ledarutbildningen blir eftersatt.

Eftersom förutsättningar förmodligen inte finns för att landstingen nu skall kunna öka sitt ekonomiska stöd till idrottsrörelsen och eftersom också kommunerna, som bär det största ekonomiska ansvaret när det gäller idrottsrörelsen, har en ansträngd ekonomi, är det nödvändigt att andra åtgärder sätts in för att skapa bättre möjligheter för RF:s distriktsförbund att arbeta.

En annan viktig fråga som tagits upp i motionen – och som redan har belysts av herr Norrby – är elitidrottens eller tävlingsidrottens förutsättningar. Förutom att vi måste tillgodose behovet av utbildning och möjligheter för våra elitidrottsmän och -kvinnor att tävla och samtidigt studera eller få ett yrke är det viktigt att vi på något sätt försöker samordna de olika intressena från näringslivet och samhällets insatser. Både elitidrott och breddidrott behövs; de båda kan komplettera varandra.

Sett ur dessa grundläggande perspektiv är det nödvändigt att idrottsrörelsen tillsammans med statsmakterna, kommunerna och landstingen förutsättningslöst prövar den framtida idrottspolitiken i landet.

Jag ber med detta, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr LINDAHL i Lidingö (s):

Herr talman! Det har varit mycket trevligt att lyssna på denna debatt, som från alla håll andas en så positiv inställning gentemot idrotten.

Vid det numera vartannat år återkommande riksidrottsmötet, Riksidrottsförbundets högsta beslutande organ, belyser man idrottsrörelsens aktuella situation. Detta kommer att ske nu på fredag, lördag och söndag. Här fastställs i stora drag den fria och frivilliga idrottsrörelsens mål-

sättning och politik och de principer och handlingsprogram som skall styra den idrottsliga verksamheten i dess interna samarbete men också i dess samverkan med andra folkrörelser och samhällets beslutande organ.

Den svenska idrottens demokratiska uppbyggnad och praktiska funktion är säkerligen den främsta orsaken till att vårt land redan i idrottens barndom nådde och sedan kunnat behålla och ytterligare befästa en stark position inom världsidrotten. Idrottsrörelsen i Sverige befinner sig i stark utveckling och fyller en allt viktigare funktion i samhället.

Herr talman! Jag har inledningsvis velat mycket kraftigt understryka dessa synpunkter.

Som en av samhällsrepresentanterna i riksidrottsstyrelsen har jag under några år haft tillfälle att fortlöpande följa verksamheten. Jag kan försäkra kammarledamöterna att jag ofta är imponerad av kraften och dynamiken inom svensk idrott. Idrottsrörelsen är också i full färd med att förverkliga det program som drogs upp i utredningsbetänkandet *Idrott åt alla* samt genom riksdagens beslut år 1970. Många exempel kan anföras som styrker detta mitt påstående.

Den centerpartimotion som vi nu har att behandla är ett ambitiöst försök att kartlägga idrottens målsättning och aktuella problem. Så långt vill jag gärna ge motionärerna ett erkännande. Men den sympatiska motionen innehåller knappast några nyheter – jag hoppas att jag inte gör motionärerna bedrövade genom detta konstaterande. Av den anledningen tar jag avstånd från kravet på en ny idrottsutredning. Skälen för en ny utredning är inte starka. Riksdagen fattade ett viktigt principbeslut år 1970, som jag nyss erinrade om. Då drog man upp riktlinjer för den svenska idrottsrörelsen på kort och lång sikt.

Jag skall inte ytterligare utveckla dessa synpunkter på idrottsrörelsen. Många talare har här i debatten framhållit idrottsrörelsens enorma betydelse, och jag kan bara för min del instämma. Det är självklart att om jag hade trott att en ny parlamentarisk utredning skulle vara till nytta för idrottsrörelsen, så skulle jag ha stött motionen. Men jag har konstaterat när jag har forskat i idrottshistoria, deltagit i diskussionerna och även sett framåt i den aktuella idrottsdebatten, att många skäl talar emot en ny parlamentarisk utredning. Någon har påpekat i debatten att Riksidrottsförbundets remissyttrande var ganska kortfattat, och jag delar den uppfattningen. Mot den bakgrunden skall jag redovisa de skäl som varit avgörande för mitt ställningstagande i denna fråga. Jag kan formulera dem i nio ganska korta punkter:

1. Inom Riksidrottsförbundet – och idrottsrörelsen i dess helhet – pågår kontinuerligt ett utrednings- och planeringsarbete just med det syfte som motionen anger, nämligen att finna nya vägar, metoder och möjligheter att förverkliga målsättningen "idrott åt alla".

2. I detta utrednings- och planeringsarbete observeras alldeles särskilt problemet elitidrott och utbildning, och genom ett mycket nära och fortlöpande samarbete med skolöverstyrelsen har ett flertal s. k. idrottsgymnasier upprättats, omfattande ett flertal idrotter. RF satsar mycket hårt

både personellt och ekonomiskt på denna verksamhet. Vidare bör noteras att RF under senare år etablerat ett nära samarbete med skolöverstyrelsen, gällande idrottens och idrottsrörelsens plats i den obligatoriska skolundervisningen.

3. Planerings- och utredningsarbetet omfattar också i allra högsta grad bredd- och motionsidrott. Här kan vi förvänta oss ytterligare ökad aktivitet sedan nu Korporationsidrottsförbundet kommer att ingå i "RF-familjen". Det bör påpekas – och det har sagts tidigare i debatten – att Korpen liksom RF har avstyrkt förslaget om utredning.

4. I centermotionen aktualiseras frågor av samma art som i 1969 års idrottsutredning, och i RF är vi – som framgår av det anförda – mycket aktivt engagerade i att fullfölja dess intentioner, varvid dock de personella och ekonomiska resurserna måste styra omfattningen och tidsplanen för denna uppföljning.

5. En ny parlamentarisk utredning nu och under de närmast framförliggande åren skulle innebära en hård belastning på RF – inte minst dess kansli – och på idrottsrörelsen i dess helhet när det gäller att få fram underlag för utredningen, något som kan få till följd att nu pågående arbete med viktiga uppgifter väsentligt skulle äventyras.

6. Vidare bör framhållas att kontakten och samverkan mellan den frivilliga idrottsrörelsen, regeringen och övriga myndigheter – t. ex. socialstyrelsen – är intensiv och omfattande, varigenom utrednings- och planeringsarbetet sker på "betryggande" sätt.

7. Med Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet har RF kontakt och samarbete, vilket är en garanti för att idrottsverksamheten bedrivs med hänsynstagande till kommunernas och landstingens egen planering, med beaktande av de resurser som dessa myndigheter kan ställa till förfogande för främjande av idrott i breddad betydelse. I sitt remissvar anger Landstingsförbundet att man bör besluta tillsätta en utredning för översyn av Landstingsförbundets rekommendation. Det är intressant att notera att såväl Kommunförbundet som statens ungdomsråd – liksom RF – avstyrkt utredningen.

8. Vidare bör nämnas att RF fortlöpande arbetar med rullande femårsplaner och från sina medlemsorganisationer infordrar liknande planer. Dessa planer läggs till grund för äskande om såväl statligt bidrag som stöd från landstingen.

9. Slutligen synes det mig lämpligt att erinra om att RF genom sin planerade rådslagsverksamhet kommer att erhålla ytterligare underlag för sin såväl mera kortsiktiga som långsiktiga planering. Denna rådslagsverksamhet, som börjar den 1 januari 1976, avses leda fram till ett långsiktigt handlingsprogram för idrotten.

För den händelse någon tidigare i debatten anfört att Riksidrottsförbundets remissyttrande var alltför kortfattat har jag velat ge denna mer fullständiga exposé. Det är mitt eget ställningstagande, men Riksidrottsförbundet delar denna uppfattning, och jag har velat föra fram de här synpunkterna i debatten.

Jag vill för min del yrka bifall till kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 11.

Herr WACHTMEISTER i Staffanstorp (m):

Herr talman! I förra veckan besvarade jordbruksministern – eller idrottsministern, som han i det sammanhanget kallades – en interpellation om kommersialiseringen av idrotten. I dag behandlar vi kulturutskottets betänkande med anledning av en motion om ökat stöd till idrotten. Detta kan få utgöra en illustration till ett av idrottsrörelsens problem, nämligen det splittrade huvudmannskapet när det gäller det statliga stödet till idrotts- och friluftsversamheten. För att man skall få en bättre överblick över verksamheten och också över behoven inom de olika organisationerna samt få en bättre möjlighet att korrekt fördela medlen bör naturligtvis allt statligt stöd utgå över en huvudtitel.

Ingen kan bestrida att idrotten verkar under knappa ekonomiska omständigheter. Det bästa beviset härför är ju det förhållandet att man inom idrotten ständigt tvingas dryga ut sina inkomster med bingo, basarer, tröjreklam och jippon av skilda slag. Omfattningen av sådan verksamhet framgår av att exempelvis den bingoskatt som budgetåret 1973/74 inlevererades från idrottsföreningarna utgjorde inte mindre än 28 milj. kr., vilket motsvarar en omsättning på ca 560 milj. kr.

Idrotten uppbär emellertid – som har sagts flera gånger – stöd från stat och landsting och alldeles särskilt från primärkommuner, även om ökningen av det statliga stödet inte förefaller vara så imponerande som utskottet tycks göra gällande i sitt betänkande. Där anges sålunda, som också har sagts tidigare i dag, att organisationsstödet från staten under den senaste femårsperioden har ökat från 40,4 till 75,9 milj. kr. och att anläggningsstödet har vuxit från 16,5 till 24,6 milj. kr. årligen. Med tanke på den ständiga och kraftiga penningvärdeförsämringen är dessa höjningar inte särskilt anmärkningsvärda.

I detta sammanhang kan man inte tillräckligt betona och uttala sin oförbehållsamma beundran för de uppskattningsvis 300 000 aktiva ledarna inom idrotts- och friluftsrörelsen. De utför en oerhört värdefull, oegennyttig och ofta oavlönad insats, vilken lågt räknat torde kunna värderas till minst 1 miljard kronor, som samhället sålunda kan tillgodogöra sig. Självfallet borde en sådan verksamhet för idrottsledarna räknas som merit på den allmänna arbetsmarknaden.

Förutom att idrotten är den viktigaste fritidssysselsättningen för en mycket stor del av vår befolkning är den dessutom ett mycket viktigt led i den förebyggande hälsovården. Under de hittills gångna åren under 1970-talet har vi i genomsnitt haft inte mindre än 97 miljoner sjukpenningdagar per år med en topp på 103 miljoner år 1974. Vad detta vid sidan av oerhörda personliga tragedier betyder i form av produktionsbortfall är lätt att räkna ut; det torde röra sig om ca 15 miljarder kronor.

En ökad satsning på idrott och friluftsliv ger oss otvivelaktigt större

möjligheter att motstå hjärt-kärlsjukdomar, infektioner, nerv- och muskelsjukdomar och många andra, och idrotten är sålunda av utomordentligt stor betydelse för folkhushållet. Människokroppen är byggd för aktivitet, inte för vila. En god kondition är grundförutsättningen för en människas välbelägnade och därmed också för att hon skall kunna göra en fullgod arbetsinsats. Idrotten är alltså värd allt tänkbart stöd, och då herr Norrby's motion dessutom innehåller flera punkter som sammanfaller med moderata samlingspartiets program, "Satsa på idrotten", yrkar jag bifall till reservationen, som borde kunna leda till ett ökat stöd åt idrotten.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag så påpeka, att när man här från flera håll räknar upp de många organisationer som har yrkat avslag på denna motion, så bortser man kanske från att det i Kommunförbundet avgavs en mycket tung reservation från sju av styrelsens ledamöter. Vidare har det sagts att Landstingsförbundet har yrkat avslag på motionen, men man har även där uttalat sig mycket erkännansamt och instämt med motionärerna i mycket av det som i motionen sägs om motionsidrotten.

Herr ANDERSSON i Lycksele (s) kort genmäle:

Herr talman! Får jag bara till detta sista lägga, att när det gäller Landstingsförbundets yttrande sade jag i mitt anförande att Landstingsförbundet tillhör de remissinstanser som inte har tagit ställning i den speciella frågan huruvida det behövs en ny parlamentarisk utredning eller inte.

Låt mig vidare peka på att den reservation som här har åberopats i Kommunförbundets yttrande tar upp företrädesvis en aspekt, nämligen landstingens ojämna bidragsgivning. Om man läser Landstingsförbundets yttrande, så ser man att förbundet den 28 augusti i år tillsatte en utredning med uppgift att företa en översyn av Landstingsförbundets rekommendation angående landstingsbidragen till ungdomsorganisationer, studiedistrikt, länsbildningsförbund och till idrottsrörelsen. Den fråga som Kommunförbundets reserverter huvudsakligen uppehåller sig vid och motiverar en statlig utredning med har Landstingsförbundet alltså redan tillsatt en utredning för att klara ut.

Herr WACHTMEISTER i Staffanstorps (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag är medveten om att Landstingsförbundet har visat på den skillnad i stöd som utgår från de olika landstingen, och det är ytterst värdefullt att det görs en utredning om det. När jag sade att det tidigare har påståtts att Landstingsförbundet avstyrkt motionen, så var det herr Lindahls i Lidköping uttalande som jag närmast tänkte på. Om jag inte hörde fel, så sade han nämligen just att Landstingsförbundet hade avstyrkt motionen i fråga.

Herr NILSSON i Agnäs (m):

Herr talman! Jag har funnit det nödvändigt att med några ord redogöra för min syn på den här frågan.

Den motion som är föremål för behandling i betänkandet ger en be-

skrivning som jag förstår och på de flesta punkter kan instämma i. Utskottets majoritet har också i sin skrivning uttalat sig i mycket positiv anda om motionen. Men när det sägs att det skulle finnas motiv för en rejäl statlig och kommunal satsning ställer jag mig frågan: Sker det inte oavbrutet en ökad satsning på idrotten alltestädes, både av kommuner och landsting? Det har nämnts här i debatten – det är en nyhet för mig – att Kockums för sina anställda skulle bygga en fritidsanläggning för 24 miljoner. Trenden är alltså entydig. Utvecklingen går i den riktningen.

Det som jag ställer mig mest frågande till i motionen är vad som där sägs om elitidrottens betydelse. På den punkten har jag en annan mening. Jag tycker att den har många skadeverkningar. Den har utveckplats på ett sätt som skrämmer mig. Men det är inte det vi resonerar om i dag.

Jag måste fråga mig: Hjälper då samhällets insatser med mer och mer pengar? Är det det som är avgörande?

Jag vågar tänka tillbaka till min egen barndom och ungdom och till dem som då var barn och unga tillsammans med mig. Hur var det med vår motion, hur fick vi vår kondition? Vi byggde hopppropor och hoppställningar, vi letade ut lämpliga stavar för att kunna hoppa stav, vi gjorde spjut själva. Och stötkulan som jag och mina kamrater därhemma använde var en sten som var slipad i årtusenden i jättegytan i forsen. När de äldre såg den sade de: Den där använde vi också när vi var barn.

Det har alltså funnits en idrottsverksamhet i den bygden i generationer. När det gäller simningen vill jag säga till herr Lars Schött att jag lärde mig simma i Umeälven när jag var nio år gammal utan något anslag någonstans ifrån. I stort sett hela bygdens befolkning kunde simma; även min farfar och min far var simmare. Det beror alltså inte på pengar. Det är väl inte överallt det finns sjöar och älvar, men vi hade det.

När det gällde skidor använde vi oerhört enkla hemgjorda skidor, och vi gjorde spåren och skidtävlingarna själva. Överallt fanns det enkla hoppbackar – det gäller inte bara min hemtrakt – där folk höll på och arbetade och idrottade.

Resultatet av denna idrottsutövning och denna konditionsträning i förening med arbete och en oftast enklare och bättre kost än i dag var otroligt gott. Som bevis kan jag nämna värnplikten, som för min del inföll just under kriget. Vilka påfrestningar de pojkar som kom utifrån bygderna härdade ut med! Jämför det med hur det är i dag! Det är sämre, trots alla anslag och trots allt som har satsats på idrott.

Jag har också fått en god hälsa och en god kondition som har varat långt upp i hög ålder. Jag fortsätter med aktivitet på cykel, mellan Riksdagshuset och min bostad, på skidor och som löpare, och det kommer jag att göra så länge ingen förbjuder mig det. Det är mängder av människor av min åldersklass, som var unga när jag var ung, som har samma uppfattning.

in pengar till idrotten, till anläggningar och annat? Jag har hela tiden varit med på att vi skall anslå pengar. Jag anser att det varit riktigt. Men jag undrar ändå om det glappar någonstans, om det har gått fel någonstans. Jag undrar om man når den bredd som herr Norrby – som jag ser mycket vänligt på i dag; motionen anser jag icke vara något felgrepp – vill ha till stånd på detta. Jag undrar om inte herr Norrby håller med mig om att vi måste göra nya försök att nå ut med information i hälsofrågor genom massmedia och skolorna. Vi måste också bli föredömen, vi som är äldre, t. ex. riksdagsmän, så att vi inte är rökare, inte latar oss, utan är ute och rör oss i markerna och på allt sätt försöker visa att vi behöver motion och att det är bra med motion. Detsamma gäller en mängd andra människor, alla som har en ansvarsställning i samhället, läkare och lärare, för att ta exempel.

Då kanske man frågar mig: Du som är så tveksam, borde då du inte tillstyrka en utredning? Ja, jag är inte medlem i någon idrottsförening eller något idrottsförbund. Jag står i dag för en ståndpunkt som kanske förvånar somliga. Anledningen till den är följande. När jag fick ärendet i min hand i utskottet läste jag remissvaren. Jag har för mig att Riksidrottsförbundet – RF – är en väldigt stor sammanslutning, och där finns duktiga människor från alla håll. Stiger någon fram och säger att de är styrda från regeringen vill jag ha bevis för det. Jag tror alltså att när RF säger en sak menar man det. Jag har respekt också för Svenska korporationsidrottsförbundets uppfattning. För mig som inte är organisationsman utan som bara är privat idrottsman och medborgare i Sverige och som vill att vi skall ha bättre hälsa, är det alltså avgörande vad dessa förbund säger.

Dessutom är jag mycket tveksam till utredningar för utredningars egen skull. Jag är rädd för att en utredning här skall verka hämmande. När herr Norrby, jag och andra motionerar nästa år blir det då bara en hänvisning till den beslutade och så småningom sittande utredningen. Här pågår oavbrutet utredningar, försök och prov. Det finns inga dubbeltydiga uppfattningar, utan alla är med på att vi skall försöka göra någonting för idrotten eftersom den är bra för friskvården.

I det sammanhanget vill jag säga att en rörelse som jag som ung tillhörde var Svenska frisksportförbundet. Dess sätt att arbeta tycker jag är efterföljansvärt och värt att stödja. Låt oss sluta upp kring sådana aktiviteter!

Med detta har jag velat förklara varför jag i dag delar utskottets uppfattning.

Fru RYDING (vpk):

Herr talman! Vänsterpartiet kommunisterna har, som framgår av kulturutskottets betänkande nr 11, anslutit sig till utskottsmajoriteten som avstyrker centermotionens begäran om en parlamentarisk utredning, vilken skulle ha till uppgift att utarbeta ett program för ökad breddidrott enligt vad som anförs i motionen.

För vänsterpartiet kommunisternas vidkommande vill jag deklarerat att vi inte på något sätt är negativa till just breddidrotten, tvärtom – det lär vara bekant för kammarens ledamöter genom våra tidigare motioner och vårt tidigare agerande. Jag vill också i detta sammanhang deklarerat att det, som tidigare har framhållits, i centermotionen finns mycket värdefullt. Men vi kan inte instämma i allt som står i denna motion, även om våra invändningar inskränker sig till att gälla vissa meningar beträffande elitidrotten.

Herr talman! Det omfattande remissförfarande som skett i fråga om denna motion styrker oss i vår uppfattning att någon parlamentarisk utredning nu inte skulle leda till önskat resultat. I likhet med herr Andersson i Lycksele finner jag det egendomligt att inte också reservanterna har tagit intryck av vad s. k. tunga remissinstanser som Riksidrottsförbundet, Korporationsidrottsförbundet och statens ungdomsråd har framhållit i sina remissvar utan reserverar sig mot den uppfattning som dessa betydelsefulla folkorganisationer har framfört. Jag kan heller inte begripa hur en riksdagsman tyder ett remissvar, när herr Schött i talarstolen förklarar att han tror att idrottsrörelsen med glädje skulle hälsa förslaget om en parlamentarisk utredning eller när herr Ångström slår fast att utredningen behövs som hjälp till idrotten.

Herr talman! Enligt vår uppfattning bör nu i stället alla de utredningar och arbetsgrupper som har arbetat och som arbetar snarast slutföra sitt arbete och utvärderas. Som utskottsmajoriteten också skriver har hittills ingenting framkommit som tyder på att delade uppfattningar skulle råda beträffande inriktningen av samhällsstödet till idrotten att främst gälla just motions- och breddidrott. Oenighet har ibland kanske rått i fråga om penningssummornas storlek, men den frågan diskuterar vi inte i dag. Den får vi säkerligen tillfälle att återkomma till – det vill jag säga till herr Wachtmeister i Staffanstorp, som i sitt anförande talade så mycket om pengar.

Från vänsterpartiet kommunisterna har vi alltså anslutit oss till utskottsmajoritetens skrivning, och jag yrkar därför avslag på reservationen.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av fru Fränkel m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Norrby begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 11 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av fru Fränkel m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Norrby begärde röst-

räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 161
Nej – 155
Avstår – 2

Nr 29

Onsdagen den
26 november 1975

*Bättre offentlig
svenska*

Herr Eriksson i Ulfsbyn (c) anmälde att han avsett att rösta nej men av misstag nedtryckt ja-knappen.

§ 13 Bättre offentlig svenska

Föredrogs kulturutskottets betänkande 1975/76:12 med anledning av motioner om bättre offentlig svenska och användande av förkortningar i offentligt tryck.

Herr ROMANUS (fp):

Herr talman! – Experterna har skapat ett språk så obegripligt att jag med min skolutbildning inte kan hänga med. Då vill jag heller inte sitta och besluta över andra människor.

Så motiverar en kommunal förtroendeman i Värmland att han lämnar sina uppdrag. Han utvecklade f. ö. sina synpunkter i radions Gomorron-program från Karlstad i morse. Många av oss har väl känt något liknande, även om vi inte ännu har dragit lika långtgående slutsatser.

Om politikerna har svårt att förstå vad utredningar och myndigheter skriver är det naturligtvis ännu besvärligare för andra människor, som har mindre träning. Jag skall be att få citera ur en insändare i Aftonbladet, som mycket bra sammanfattar vad saken gäller:

”Det är inte klokt att skattebetalarna skall avlöna experter för att skriva utredningar som ingen förstår. Man använder främmande ord, dålig grammatik, dålig svenska helt enkelt. Och det blir ju demokrati och insynen som blir lidande. Experterna kan göra som de vill eftersom få förstår vad de säger. Ta så vanliga saker som deklaraionsblanketterna. De flesta pensionärer måste ha hjälp för att fylla i dem, likadant är det med de flesta andra blanketter man måste fylla i för att klara sig i dagens samhälle. Folkräkningsblanketterna är så invecklade att man får vara tacksam om man kommer igenom dem med vettet i behåll. Svenskan måste förenklas. Det som berör oss medborgare måste skrivas på ett språk som vi förstår.”

Det som vi har tagit upp i motionen är alltså ett grundläggande demokratiskt problem. Människor känner sig utestängda. Den här språkbarriären mellan myndigheter och medborgare har alltid funnits. Det betänkliga är att den tycks växa högre nu, trots bättre skolutbildning. Det beror på att samhället blir mer och mer komplicerat – men också på att vi har lagt oss till med en hel del dåliga vanor. Vetenskapens landvinningar skapar ständigt nya fackspråk. Dessa spelar naturligtvis en viktig roll inom sina specialområden. Men när vetenskapsmännen

vänder sig till allmänheten, till politiska förtroendemän och andra lek-män, måste de lära sig att översätta fackuttrycken och resonemangen till begriplig svenska.

I Frisinnad Tidskrift har jag funnit följande uttrycksfulla samman-fattning av det som tidskriften kallar för "den språkliga inflationen":

"Fader vår har 56 ord, de tio budorden har 297 och den amerikanska oavhängighetsförklaringen 300. Men en förordning som EG-kommissionen har utfärdat över importen av karameller och karamellprodukter innehåller inte mindre än 26 911 ord."

Detta är en synpunkt att begrunda, även för oss här i riksdagen – inte minst för den som just nu talar.

Utredningen om skolans inre arbete – som med en oftast onödigt förkortning kallas för SIA – är ett av många avskräckande exempel på mång-ordighet och krånglighet. Utredningen skriver t. ex. "centralt i den pe-dagogiska modellen är att man aktivt försöker integrera diagnos och be-handling. Nyckelordet är här pedagogiska karakteristika och skolrelevans. Härmed menas 1) en analys av elevens egenskapsprofil i sådana psy-kologiska processer som uppfattning, inläring, problemlösning, minne, uppmärksamhet etc. och 2) en liknande analys av elevens profil vid in-läringen av pedagogiska färdigheter, innehåll och begrepp. Inom mo-dellen försöker man jämföra elevens karakteristika med skoluppgifternas krav. Detta är också en defektmodell, men styrkan ligger i dess peda-gogiska betydelse. Klassifikation av svårigheterna formuleras i inlärnings-termer och svårigheterna relateras direkt till uppgifterna i skolan. Nyck-elordet blir behandling, inte placering." Enligt uppgift har Svenska språknämnden fått klagomål från svensklärare som inte begriper utred-ningen. Det förvånar inte. Att någon stackars förälder utan pedagogisk utbildning skulle kunna ta sig igenom denna förskräckliga lunta förefaller helt osannolikt. Även lagstiftningen kan krånglas till på det mest för-bluffande sätt. Jag skall be att få i dess helhet citera

**"Kungl. Maj:ts kungörelse
om ändring i kungörelsen (1973:152) om ikraftträdande av lagen
(1971:1225) om ändring i lagen (1929:77) om trafikförsäkring å motorfor-
don;**

utfärdad den 16 november 1973.

Kungl. Maj:t förordnar att kungörelsen (1973:152) om ikraftträdande av lagen (1971:1225) om ändring i lagen (1929:77) om trafikförsäkring å motorfordon skall ha nedan angivna lydelse.

Kungl. Maj:t förordnar att lagen (1971:1225) om ändring i lagen (1929:77) om trafikförsäkring å motorfordon skall träda i kraft den 1 maj 1973. I stället för bestämmelsen i 18 § första stycket om anmälan till statens trafiksäkerhetsverk gäller dock till den dag Kungl. Maj:t förordnar annorlunda äldre bestämmelse om anmälan till den myndighet, hos vilken fordonet är registrerat. I stället för bestämmelsen i 18 § andra stycket om saluvagnsmärke gäller till den dag Kungl. Maj:t förordnar

annorlunda äldre bestämmelse om saluvagnsskylt.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 1974.

CARL GUSTAF

CARL LIDBOM
(Justitiedepartementet)

Nr 29

Onsdagen den
26 november 1975

*Bättre offentlig
svenska*

Detta skall alltså läsas av människor som huvudsakligen sysslar med bilar och andra praktiska ting. Inte underligt att det behövs jurister.

Jag skulle kunna räkna upp många fler exempel. Jag skulle t. ex. kunna läsa upp den obegripliga stencil som har skickats till de statspensionärer som frågat varför deras pension från statens personalpensionsverk har minskat. Men jag skall avstå från det.

Vår motion, som har kommit till på Gunnar Heléns initiativ, har tagits emot mycket positivt, både av utskottet och utanför riksdagen. Det tycks råda allmän enighet om att det skall tas krafttag för att förbättra det offentliga språket. Det är utmärkt att vi skall få en handbok i offentlig svenska. Ännu viktigare är att utskottet vill ge regeringen i uppdrag att utforma ett handlingsprogram, och ännu viktigare att utskottet stryker under att det kommer att behövas mer pengar än de 135 000 kr. som nu anslås. Det är bra att utskottet betonar den viktiga roll som Svenska språknämnden spelar och säger att nämnden skall få möjlighet att öka sina insatser, dvs. att den skall få större resurser. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Vi behöver utbildade språkgranskare som får gå igenom allt tryck som riktas till allmänheten. Men aldrig så energiska språkgranskare kan naturligtvis inte klara problemet på lång sikt. Floden av meddelanden från myndigheterna är alltför omfattande. Alla som skriver måste ha kraven på klarhet och enkelhet som främsta ledstjärna och utbildning för att klara sin uppgift. Och det behövs att mottagarna säger ifrån när något är krångligt. Kanske skulle alla förtroendemän och andra som tar del av tryck från myndigheterna enligt Aftonbladets förslag utrustas med en stämpel med texten: "Har tagit del, men inte begripit."

Med den ökade uppmärksamhet som ägnas riksdagen, spelar även våra språkliga insatser en större roll. Där finns åtskilligt att önska. Vi har berört den saken i motionen. Jag vill betona, vad som också framgår av motionen, nämligen att det i hög grad är fråga om självkritik.

Målet bör vara, som utskottet säger, ett språk som är klart och tydligt. Utskottet manar oss också att försöka nå det målet utan att vårt språk blir torftigt och förlorar i uttrycksfullhet. Det råder inte någon självklar motsättning mellan dessa önskemål. Ibland lyckas vi nog tala både krångligt och torftigt. Och ibland leder vår önskan att vara uttrycksfulla till en viss brist på klarhet. Det sagda uppfattas som mer uttrycksfullt än som var avsikten. Ingen kan väl göra anspråk på att alltid lyckas finna den rätta avvägningen i det avseendet. Jag gör det i vart fall inte.

Politikens facktermer och förkortningar blir lätt ett innespråk, som stänger ute den stora allmänheten. Fikonspråket är statusdjävulens tungö-

mål, som Tom Selander skriver i Svenska Dagbladet. Låt oss i stället se till att det blir inne att tala enkelt och rakt på sak. Till det kan vi alla här i riksdagen lämna vårt bidrag.

I detta anförande instämde herrar Molin, Sellgren och Ullsten (samtliga fp).

Fru JOHANSSON i Uddevalla (s):

Herr talman! Låt mig börja med att citera Göran Tunström, ett avsnitt ur *Guddöttrarna*:

”En gång varje årtionde måste vi ompröva alla våra ord och vad de står för. Från politikerna till den isolerade hemmafrun, från åldringen som inväntar döden till fyraåringen som dresseras att gå i språkets band, måste vi öppna absolut förutsättningslösa seminarier, som granskar de skrivna lagtexterna, de vardagliga replikerna, kärleksorden, invektiven. Vi måste göra totala utvärderingar av hela den mylla i vilken språkblomstren frodas. Vad är sjukt och vad är friskt? Vad är ditt och vad är mitt? Vi måste ha rätt att utkräva ansvar av språkmissbrukarna. Vi kan aldrig mötas om vi inte håller språket levande, så att det passar till alla de olika nyckelhål, som leder in till varje enskild individ. Det är ett oändligt svårt arbete, som kräver ’tid’ och ’överblick’, ’kärlek’ och ’tolerans.’”

En annan författare, jag tror det är Lars Forssell, skriver i en dikt om språket, att ”du måste lära dig språket”. Han utvecklar i den dikten hur nödvändigt det är att *kunna ord*.

Det nu aktuella utskottsbetänkandet gäller bl. a. en motion av herrar Helén och Romanus rörande en förenkling och översyn av det officiella språket. Just medan vi har diskuterat ämnet i utskottet har det också utbrutit en debatt rent allmänt i landet, inte bara i massmedia utan vid alla möjliga tillfällen där människor träffas, rörande vikten av att uttrycka sig så klart och enkelt att alla människor förstår.

Anledningen till de reflexioner jag vill göra nu är att jag i den debatten tyckt mig finna tendenser till krav på en så stark förenkling, att det skulle innebära en utarmning av språket. Jag är fullt klar över att motionärerna inte menat detta. Jag instämmer helt i deras åsikt att vi i det officiella språket ofta uttrycker oss onödigt tillkrånglat och tungt. Och det är att märka att det kanske inte alltid är ovanliga och svåra, eventuellt utländska ord, som är de verkliga stöttestenarna. Det kan lika ofta vara för tung och krånglig meningsuppbyggnad, för långa meningar osv. Vi hör alltså verkligen anstränga oss att använda ett enkelt och rakt språk.

Men det får inte innebära alltför stora förenklingar, så att språket blir torftigt. Ett språk måste alltid vara föremål för förnyelse och utveckling. Vi talar inte likadant i dag som för 300 år sedan, inte heller som för 100 år sedan, inte ens som för 50 år sedan. Ibland tycker jag att man möter en skräck för språkförnyelse, som egentligen är ganska farlig. Vi

måste få in nya ord och uttryck i språket då och då. Vi måste ha varianter, så att vi kan variera och nyansera. Vi måste genom korta uttryck kunna ge associationer som alla förstår. Men det innebär också, menar jag, att man måste ha rätt att ställa vissa krav på de människor man skriver eller talar till. Vi *måste* ha speciella uttryck för speciella ting och verksamheter. Man måste utgå från att människor lär sig vad det heter.

När idrottsmän talar om teknning, hörna, love och liknande, vet alla som är intresserade av sporten i fråga vad det gäller. Andra vet det inte. Men människor, som inte bryr sig om att veta vad en mängd andra, för folk i gemen vanliga ord betyder, har fullkomligt klart för sig vad just de här termerna innebär. Varför det? Varför har de besvärat sig med att lära sig alla de här konstiga uttrycken? Och utan att klaga över deras svårighetsgrad! Jo, naturligtvis därför att de är intresserade av just den här verksamheten. Då lär man sig dess språk, så enkelt är det.

Konsekvensen av det här resonemanget skulle vara att om vi får människor intresserade av vad vi politiker håller på med, så skulle de också bli intresserade av att förstå de ord och uttryck som måste användas i vårt arbete.

Med detta vill jag – som jag redan påpekat – inte förringa betydelsen av att vi lär oss att uttrycka oss enkelt och klart. Jag ville bara ta in den här aspekten också, eftersom jag tycker den kommit i skymundan i debatten som förts ute i landet i de här frågorna.

Att uttrycka sig lättförståeligt är ofta svårare än att uttrycka sig krångligt. Det beror väl främst på två saker. Dels kommer vi in i en vana, man kan kanske kalla det yrkessjukdom. Det är då en yrkessjukdom som drabbar i väldigt många, helt åtskilda yrken, sannerligen inte bara oss politiker. Dels lägger vi inte ned tillräckligt med tid och intresse på hur vi uttrycker oss. Det är bekvämare att ta till det språk som man med lätthet kan använda yrkeskolleger emellan. För det är ett ofrånkomligt faktum, att inom en yrkesgrupp går det fortast och lättast och blir t. o. m. mest exakt, om man använder det fackspråk som har utvecklats i yrket. Det är bara det, att när man sedan skall tala till eller med eller skriva för människor som inte är i samma yrke, då måste man använda s. k. vanlig, ren svenska. Kanske jag vågar påstå att det finns en tredje anledning till att man uttrycker sig krångligt: man tycker det låter imponerande, man briljerar. Nog händer det då och då.

Vi får ofta höra att vi skall använda svenska ord och undvika de utländska. Men vad skulle vi då få kvar, om vi skulle använda endast renodlat svenska ord? Det skulle i sanning bli ett nyansfattigt och torftigt språk. Vi har under århundradenas lopp berikats med ord från andra språk och det skall vi nog vara tacksamma för. Och jag menar att det inte kan vara fel att vi även i dag för in bra, slående uttryck från andra språk. Vi har franska, latinska, tyska, engelska, amerikanska ord, som vi nu ser som närmast svenska, i den meningen att alla förstår vad de betyder. Låt inte skrällen för nya ord och språkpåverkningar från andra länder bli för stor, menar jag.

Onsdagen den
26 november 1975

*Skydd för kultur-
historiskt värde-
fulla bebyggelser
och miljöer*

En språklig kommunikation, muntlig eller skriftlig, skall kunna ställa krav på båda parter. Den som skriver skall lägga ned möda på att uttrycka sig tydligt och väl, den som läser det skall orka med att lära in de ord som är användbara och bra. Då undviks missförstånd utan att man riskerar utarmning av språket.

Herr talman! Utskottet har avlämnat ett enigt betänkande och jag har bara att yrka bifall till det.

Med detta anförande, i vilket fröken Sandell (s) instämde, var överläggningen slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 14 Skydd för kulturhistoriskt värdefulla bebyggelser och miljöer

Föredrogs kulturutskottets betänkande 1975/76:14 med anledning av motioner om skydd för kulturhistoriskt värdefulla bebyggelser och miljöer.

Herr HAGBERG i Örebro (s):

Herr talman! Europarådets byggnadsvårdskongress, som avhölls i oktober månad med anledning av Europarådets utlysta byggnadsvårdsår, slog i en deklaration fast följande: "Framtiden kan inte och får inte byggas på bekostnad av det förflutna." Vidare ingår i denna deklaration följande formuleringar: "De olika länderna har därför också ett gemensamt ansvar för dess skydd. Den historiska kontinuiteten i miljön måste skyddas om människorna skall kunna uppleva identitet och trygghet i sin omgivning trots snabba förändringar." Deklarationen slår också fast att vården av den gamla bebyggelsen även innebär en hushållning med resurser, vilket är ett viktigt mål i dag. Kommunerna skall ha ansvaret för denna vård, heter det, och avsätta tillräcklig andel i sina budgetar. Men också statliga myndigheter bör medverka genom att bygga upp fonder.

I motion 503 har ett antal motionärer tagit upp de här frågorna. Vi önskar få fastare rutiner för planarbetets hänsynstagande till bevarandeplaner. Här önskar vi också att sådana bevarandeplaner skall utarbetas i alla kommuner. I motionen säger vi också att vi hoppas få förstärkt lagstiftning för att hävda dessa bevarandeplaner. Vi vill vidare få instrument för att beivra vanvård av historiska objekt.

Kulturutskottets betänkande nr 14 besvarar denna liksom en liknande motion. Utskottet åberopar bl. a. sitt betänkande från 1971, där man förklarade att denna fråga borde tas upp till ingående överväganden, lämp-

ligen i samband med den översyn av lagstiftningen om den fysiska planeringen som då pågick inom bygglagutredningen. På förslag av utskottet antog riksdagen då en anhållan om att Kungl. Maj:t skulle låta verkställa den utredning som utskottet förordat. Tilläggsdirektiv gick sedan till bygglagutredningen som nu avlämnat sina förslag. Lagstiftning och andra åtgärder är, säger utskottet, att förvänta enligt redovisningar som lämnats. Slutligen framhåller dock utskottet att det inte nu är lämpligt att bryta ut en sektor från den övriga lagstiftningen på området.

Det har alltså hänt och kommer att hända en hel del i den riktning som väl alla önskar. Sålunda hoppas vi få slut på t. ex. lyxsaneringar, som det tid efter annan står att läsa om. Där blir det kategorisering i boendet och kanske inte alla gånger ett riktigt bevarande av ett kulturhistoriskt objekt.

Frestelsen att överföra fastigheter från kommunal ägo till privat finns också. De privata fastighetsägarna har avdragsmöjligheter som gör det gynnsamt att investera i gamla fastigheter. De allmännyttiga och kooperativa bostadsföretagen har inte denna möjlighet. Bostadsministerns svar på en fråga här i riksdagen för en tid sedan till herr Bergman i Göteborg, då han sade att man överväger ändringar, skall också noteras som positivt. Kanske skulle en sådan ändring från samhällsekonomisk synpunkt ge medel till den fondbildning som Europarådsdeklarationen talar om.

I andra fall kommer kulturhistoriskt intressanta fastigheter att rivas därför att nybyggnadsalternativet ger den lägsta kalkylen.

Slutligen kommer, om intet görs, fastigheter att få förfalla och enda alternativet blir rivning.

För dagen har jag dock inga yrkanden utan ställer min förväntan till kommande initiativ inom regering och riksdag. Kanske att vi då når den kulturpolitiska målsättningen: att den gamla miljön anses lika viktig som den nya miljö vi skapar.

Herr SJÖHOLM (fp):

Herr talman! Det är alltför frestande för mig att säga några ord i det här ärendet – de skall inte bli så många. Jag har ett mycket färskt exempel på hur angeläget det är att skärpa lagstiftningen om kommunernas byggnadsminnesvård.

I min hemstad, Helsingborg, skall man genom beslut i fullmäktige av alla partier utom folkpartiet inom kort sätta grävskoporna i en 100 år gammal stadsteater. Det är en byggnad som av riksantikvarien – den förutvarande, då riksantikvarien fortfarande var en fackman – klassificerats som ytterligt väl värd att bevara. Kommunen har haft en egen expertkommitté som förklarat att teatern är omistlig för kommunen. Nordiska museet har gett den betygget att det skulle vara en oersättlig förlust inte bara för kommunen utan för landet i dess helhet om den revs. Den skall alltså trots detta rivas. Det visar att kulturvandalerna kan triumfera även under byggnadsvårdsåret 1975.

Nr 29

Onsdagen den
26 november 1975

*Inrättande av en
institution för
inventering av
invandrarkulturen*

Detta markerar, herr talman, att det är ytterst angeläget med en skärpning av lagstiftningen såsom jag sade i början av mitt anförande.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölles.

§ 15 Föredrogs

Kulturutskottets betänkanden

1975/76:15 med anledning av motion om viss kostnadskompensation för ägare av byggnad som förklarats som byggnadsminne

1975/76:16 med anledning av motion om en svensk utgåva av Unescos rekommendationer rörande byggnadskultur och bebyggelsemiljö, m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 16 Inrättande av en institution för inventering av invandrarkulturen

Föredrogs kulturutskottets betänkande 1975/76:17 med anledning av motion om inrättande av en institution för inventering av invandrarkulturen.

Herr ANDERSSON i Södertälje (s):

Herr talman! Den motion som jag har avlämnat och som nu har behandlats av kulturutskottet rör frågan om en utredning för att inrätta ett arkiv för invandrarkultur med uppgift att påbörja insamlande av manuskript, brev, fotografier och annat material som åskådliggör bildkonst, musik, dans, scenkonst m. m.

För mig har det varit helt naturligt att skriva denna motion mot bakgrund av många års kommunalt arbete i en kommun där inte mindre än 13 % av invånarantalet är invandrare och där jag själv har kunnat uppleva att många invandrare har gjort bestående insatser inom vårt kulturliv, fortfarande gör det och säkert kommer att göra det.

Utskottet svarar på motionen med en mycket positiv skrivning i sak och i anda. Det är jag naturligtvis tacksam över. Även remissinstanserna instämmer i sak, men av de olika remissvaren framgår också klart och tydligt hur litet vi hittills har gjort i det här landet för att ta vara på det kulturarv som de olika invandrargrupperna har skapat. Av remissvaren framgår att hittills endast vissa insatser har gjorts: dels har riksarkivet ett omfattande samarbete med det baltiska arkivet, dels har statens invandrarverk börjat bygga upp ett bibliotek. Det talas också om en del instanser som har visat intresse, bl. a. Nordiska museet, emigrantmuseet i Växjö och Västerås kommun.

Detta intresse är gott och väl, och det skall vi naturligtvis slå vakt om, men vilka resultat har uppnåtts? Vilka konkreta åtgärder har vidtagits? De är hittills mycket minimala.

Riksarkivet framhåller också i sitt remissvar att ett statligt stöd bör utgå till inventering för de uppgifter jag angivit i motionen och att fördelningen av detta statliga stöd skall ske genom riksarkivets nämnd för enskilda arkiv. Jag tackar för det remissvaret, men här skulle jag vilja ställa en fråga till utskottets företrädare: Vilka resurser har denna nämnd, som skall fördela de statliga anslagen, att fördela dem? Finns det i dag verkligen reella förutsättningar för en sådan fördelning, eller behöver denna nämnd få nya statliga anslag för att kunna klara den uppgiften?

Statens kulturråd säger i sitt remissvar att man har för avsikt att i kontakt med riksarkivet överväga vilka initiativ som erfordras från statligt håll. Det är också ett bra besked som vi får i det remissvaret, men jag skulle vilja fråga utskottets företrädare, om utskottet möjligen har några närmare uppgifter på den här punkten. Och har statens kulturråd presenterat någon tidsplan när man sedan kan redovisa olika uppgifter? Det är verkligen angeläget att såväl planering som konkreta åtgärder kommer till stånd omgående.

Riksarkivet säger i sitt remissvar att litteratur, film, bildkonst, dans, scenkonst och annan dokumentation som belyser invandrarkulturen enligt dess mening bäst bevaras och tillgängliggörs i de bibliotek och museer som redan är specialiserade på dessa slag av källmaterial. Ja, gärna det – men hur många bibliotek och museer har vi i dag som verkligen är specialiserade på detta område? Och vilka resurser har dessa museer och bibliotek till sitt förfogande?

En annan fråga som inställer sig i sammanhanget är: Vilken framtida museiorganisation kommer vi att ha i det här landet? Eller med andra ord: Vilka regionala eller lokala museer kommer att finnas och ha sådana resurser att de verkligen kan ta initiativ inom invandrarkulturernas område? Jag skulle vara mycket tacksam, om utskottets företrädare hade någon mer konkret uppgift att lämna om detta. När får exempelvis riksdagen ta ställning till förslag om regionala museer?

I sakfrågan är naturligtvis det primära att någonting görs. Kan man uppnå målet med användande av den organisation som redan finns eller är under utredning eller planerad skall man självfallet gå den vägen, och då är en utredning överflödigt. Men eftersom utskottets betänkande i sin helhet är uppbyggt på vad ett par remissinstanser har uttalat, är det naturligt att jag som motionär ställer mig en rad följdfrågor och vore mycket tacksam om de olika remissvaren kunde kompletteras.

För dagen får jag lita till vad riksarkivet och statens kulturråd har uttalat beträffande sina planerade åtgärder, men det finns all anledning att följa utvecklingen på det här området såväl för kulturutskottet som för enskilda riksdagsledamöter.

Herr talman! Jag har i dag inget annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Onsdagen den
26 november 1975

*Inrättande av en
institution för
inventering av
invandrarkulturen*

Herr MATTSSON i Lane-Herrestad (c):

Herr talmán! Det är onckligen en mycket intressant fråga som herr Andersson i Södertälje har tagit upp i sin motion. Alla är vi troligen överens om att det är viktigt att känna och förstå de olika invandrargruppernas kulturella bakgrund. Invandrarna för med sig sin kultur hit, och den påverkar oss. Vårt svenska kulturliv kan bli rikare genom att de tillför det aktiviteter som är värdefulla för oss.

Det är riktigt som herr Andersson i Södertälje säger, att särskilt mycket inte är gjort ännu för att tillvarata invandrarkultur och så att säga arkivera den, så att mycket av det som invandrarna har att ge blir bevarat. Men det råder sannerligen inte brist på intresse i kulturutskottet för den här frågan.

Jag instämmer i att det snart behöver göras större insatser än de som nu är gjorda. Det är väl riktigt att då lita till vad kulturrådet säger, att det i samarbete med riksarkivet skall ta upp frågan och komma med initiativ.

Herr Andersson i Södertälje frågar sedan när man kan hoppas på en museiproposition som lägger fram förslag om hur det skall bli med museiorganisationen, t. ex. med tanke på läsmuseerna. Då får väl herr Andersson vända sig till departementet. Utskottet kan ju inte svara på annat sätt än att vi hoppas att vi får en sådan proposition nästa år. När den kommer – och om den blir färdig nästa år – kan man som sagt svara på i departementet.

Hur många museer som kan ta hand om dessa angelägna aktiviteter – bevarande och utställning av invandrarkulturen – är också en fråga som säkert kommer att bli föremål för behandling i den proposition man har att vänta. Någon tidsplan som anger när verksamheten kan bli av större omfattning har ju inte presenterats. Man får, som utskottet säger, ta kontakt med riksarkivet, och så får man givetvis komma med en begäran till departementet, varvid man framhåller behovet av medel för att kunna genomföra verksamheten. Det är vad vi nu kan svara på herr Anderssons i Södertälje frågor.

Vi är, som jag redan har sagt, helt överens om att det är mycket viktigt att vi ställer resurser till förfogande för att lära känna invandrargruppernas kulturella bakgrund och att deras kultur skall kunna bevaras också i vårt land. Vi sätter värde på att vi har Emigrantinstitutet i Växjö och emigrantregistret i Karlstad. Det var tidigare fråga om utvandring från Sverige till andra länder. Nu har vi blivit ett invandrarland. Vi har tagit emot människor från andra länder. De införlivas med vårt samhälle, och givetvis kan det vara av värde att de får bevara sin kultur – och också får förutsättningar för detta. Om de inte i detta land har möjligheter att se bakgrunden och följa historien genom att man i dessa museer och arkiv har tagit vara på vad de förde med sig hit, kan väsentliga värden gå förlorade. Vi för vår del har enligt min mening, eftersom vi har tagit emot dem i vårt land, skyldighet att medverka till att de också kan bevara sin egenart, sin kultur.

Herr ANDERSSON i Södertälje (s):

Herr talman! Jag ber först att få tacka kulturutskottets ordförande Len-
nart Mattsson för hans klara deklARATION, där han betygar sitt eget och
kulturutskottets intresse för denna fråga.

Herr Mattsson säger också att åtgärder snarast behöver vidtas utöver
vad som redan har gjorts. Då konstaterar jag att på den punkten är vi
helt överens. Genom det uttalandet har herr Mattsson och jag en ge-
mensam plattform att stå på från vilken vi kan arbeta vidare i den här
frågan.

Herr Mattsson har också gett klart besked att han för dagen inte har
närmare uppgifter om tidsplaner för kommande arbete när det gäller mu-
seer osv. Jag skall självfallet arbeta på mitt håll och hoppas att herr
Mattsson arbetar på sitt, så att vi kanske kan hjälpas åt att föra utveck-
lingen på det här området framåt.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 17 Föredrogs

Utbildningsutskottets betänkanden

1975/76:7 med anledning av motion angående utbildningen för personal
inom storhushållssektorn

1975/76:8 med anledning av motioner om reservvikarier i skolväsendet

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 18 Vissa handikappfrågor

Föredrogs utbildningsutskottets betänkande 1975/76:9 med anledning
av motioner om vissa handikappfrågor.

I detta betänkande behandlades motionerna

1975:515 av herr Andersson i Edsbro m. fl. (c), vari hemställts att riks-
dagen skulle

1. uppdra åt regeringen att vidta åtgärder i syfte att delge anställda
på allmänna inrättningar grundkunskaper i teckenspråket,

2. hos regeringen begära att försöksverksamhet kom till stånd så
att underlag vanns för senare införande av undervisning i teckenspråket
för alla elever på mellanstadiet i syfte att häva isoleringen för de döva,

1975:803 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen
skulle

1. i syfte att bereda de döva en förbättrad service hos regeringen anhålla

Onsdagen den
26 november 1975

*Vissa handikapp-
frågor*

om snara åtgärder för att åstadkomma en utvidgad användning av teckenspråk,

2. uttala som önskvärt att skolöverstyrelsen i sin översyn av speciallärarutbildningen ägnade speciell uppmärksamhet åt frågan om särskilda dövlärover.

1975:814 av herr Mellqvist (s), vari hemstälts att riksdagen beslutade

1. att uttala sig för en särskild utbildning för dem som skulle undervisa döva och att de skulle kallas dövlärover,

2. att de s. k. specialskolorna för hörselskadade skulle byta namn och i fortsättningen benämnas specialskolor för döva,

1975:1344 av fröken Andersson m. fl. (c), vari hemstälts att riksdagen begärde skyndsamma åtgärder i enlighet med vad som anförts i motionen i syfte att ge teckenspråket en bättre ställning inom specialskolan för döva och hörselskadade, och

1975:1388 av fru Marklund m. fl. (vpk), vari hemstälts att riksdagen skulle

1. hos regeringen begära en utredning som syftade till att inrätta en specialskola på högskolenivå för döva och gravt hörselskadade,

2. framhålla det nödvändiga i att de handikappades möjligheter till högre utbildning bättre än hittills uppmärksammades i pågående utredningsarbete på utbildningsområdet.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motionen 1975:814 yrkandet 2,

2. att riksdagen beträffande översyn av speciallärarutbildningen skulle avslå motionen 1975:1344 i denna del samt motionen 1975:803 yrkandet 2 och motionen 1975:814 yrkandet 1,

3. att riksdagen beträffande läroplansöversyn skulle avslå motionen 1975:1344 i denna del,

4. att riksdagen beträffande högskoleutbildning för handikappade skulle avslå motionen 1975:1388,

5. att riksdagen beträffande teckenspråksundervisning i grundskolan skulle avslå motionen 1975:515 yrkandet 2,

6. att riksdagen beträffande teckenspråksundervisning för dem som arbetade inom service- och vårddyrken m. m. skulle avslå motionen 1975:515 yrkandet 1 och motionen 1975:803 yrkandet 1.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande översyn av speciallärarutbildningen av fru Lantz (vpk) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975:803 yrkandet 2 samt med anledning av motionen 1975:814 yrkandet 1 och motionen 1975:1344 i denna del som sin mening gav regeringen till känna vad reservanten anförts,

2. beträffande teckenspråksundervisning för dem som arbetade inom service- och vårdyrken m. m. av fru Lantz (vpk) som ansett att utskottet under 6 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975:515 yrkandet I och motionen 1975:803 yrkandet I som sin mening gav regeringen till känna vad reservanten anfört.

Fru MARKLUND (vpk):

Herr talman! Utbildningsutskottet har även i år haft att ta ställning till olika motionsyrkanden som syftar till att öka de hörselskadades möjligheter att bryta sin isolering. En utvidgad användning av teckenspråket är en väg att nå dessa syften, och om detta tycks det numera råda stor enighet. Men alljämt avvisas förslag om att det t. ex. hos statliga och kommunala myndigheter och serviceorgan måste finnas anställda som kan teckenspråket. I det nu aktuella betänkandet sker det med hänvisning till att detta är "en undervisningsuppgift som närmast är att hänföra till inomverksutbildningen". Det låter sig sägas. Men för mig är det ett oacceptabelt sätt att gå förbi vad det egentligen är fråga om – nämligen krav på åtgärder, initierade av riksdag och regering för att i samhället åstadkomma en bred användning av teckenspråket. Det skall inte vara en fråga enbart för enskilda verk utan för personal inom skolan, hos kommunala institutioner – socialbyråer och liknande – samt hos landsingen och givetvis på sjukvårdsinrättningarna. Alla dessa måste få ökade möjligheter till utbildning i teckenspråk.

Utskottet ger visserligen en del att ta fasta på i redovisningen av vad som är aktuellt inom teckenspråksundervisningen, men detta är – som jag ser det – otillräckligt om man verkligen vill nå fram till att åstadkomma acceptabla möjligheter för döva människor att klara kontakterna med myndigheter, ta del av kulturell verksamhet och få en ökad gemenskap med andra människor.

Läroverksutbildningsfrågan är också mycket angelägen för de hörselskadade. Mycket talar för att undervisningen skulle effektiviseras om lärare för helt döva hade speciell utbildning där givetvis teckenspråket måste utgöra en väsentlig del. Lärare som skall undervisa vid specialskolor för döva och hörselskadade måste också i övrigt få utbildning som är anpassad just för denna grupp.

Nu kan man givetvis – som utskottet gör – knyta en behandling av den här frågan till den i betänkandet aviserade redovisningen av arbetet i den arbetsgrupp inom skolöverstyrelsen som sysslar med dessa ting. Likaså kan förbådade förslag från handikapputredningen ge underlag för ställningstaganden i fråga om teckenspråkets betydelse för att ge döva och hörselskadade möjlighet att ta del i kulturell verksamhet. Men redan nu är så mycket känt om de dövas situation och om betydelsen av åtgärder på detta aktuella område, att det finns anledning för riksdagen att betona vikten av snara åtgärder. Och det är mot den bakgrunden som jag yrkar bifall till de båda reservationer som har fogats till utskottets betänkande.

Onsdagen den
26 november 1975

*Vissa handikapp-
frågor*

Motionen 1388 har avstyrkts av utskottet, bl. a. med hänvisning till riksdagens i olika sammanhang uttalade mening att handikappades rätt till utbildning skall förverkligas inom ramen för det reguljära utbildningsväsendet. Denna grundtanke är riktig. De döva själva vill integreras i samhället, men för dem är samtidigt grupptillhörigheten mycket viktig. Därför är det väsentligt att studierna får bedrivas i grupper för döva och med specialutbildade lärare men i samma byggnader som de hörande.

Det gemensamma för hörselskadade och döva, dvs. de som från tidig ålder inte kan höra, är att handikappet är lokaliserat till örat och dess funktion. Men i studiehänseende är deras förutsättningar ändå olika. Den lindrigt och medelsvårt hörselskadade som fått ett språk – och ett tal – med hjälp av hörseln kräver utan tvivel en hel del speciella anordningar för att kunna genomföra högre studier. Men dessa hjälpmedel i form av teknisk utrustning och annat kan f. n. anskaffas. Det är bara en fråga om resurser.

Den döve däremot, som har varit tvungen att skaffa sig ett språk på ett mödosammare sätt, kan inte följa undervisningen vid universiteten i dag. Han eller hon kan inregistrera sig för studier med hjälp av tolk, men vid föreläsningarna är tolkhjälpen otillräcklig, detta inte minst därför att tolken själv måste förstå för att kunna vidarebefordra kunskaperna till den studerande. Tolken måste ha snabb uppfattningsförmåga, kunna förenkla och omforma, och sedan ge en riktig version av vad läraren har att framföra. Facktermer och komplicerade uttryck finns inte i teckenspråket. Om teckenspråket vore så fulländat, då skulle kanske det hela klaras med en simultantolk. Men även om det funnes så skickliga tolkar tappar mottagaren förr eller senare tråden under en föreläsning, och då kan sammanhanget gå förlorat. Lösningen på det problemet måste, som vi motionärer också har antytt, vara att läraren behärskar teckenspråket.

Redan det som jag här har anfört visar att det är välbefogat med en utredning av problemen med universitetsutbildning för döva. Om elevunderlaget i vårt land anses för litet bör man kunna samarbeta med de övriga nordiska länderna. Utredningen behövs också för att få fram kurser som anpassas till de dövas förutsättningar. De högre studierna bör varvas med fortlöpande utveckling av språkbehärskning och inläring av nya begrepp som rör utbildningen. En stor portion social träning bör också ingå i kurserna. En utslussning i arbetslivet bör vara självklar, och den saken bör beaktas när kurserna läggs upp.

Eftersom det är ett uppenbart faktum att vi i dag inte är redo att ta emot döva vid universiteten på det sätt som de har rätt att kräva, så räcker inte det som hittills har åstadkommit. Ett minimikrav i det läge som vi nu befinner oss i är alltså att frågan utreds seriöst. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till motionen 1388.

Herr ANDERSSON i Edsbro (c):

Herr talman! Utbildningsutskottets betänkande 1975/76:9 behandlar bl. a. motion 1975:515 av mig och några medmotionärer. Vi tar där bl. a.

upp de dövas problem i samhället.

Teckenspråket är för de döva ett synligt och därmed säkert kommunikationsmedel. Det är obestridligt att teckenspråket ger de hörselskadade barnen större språkförståelse och därmed större möjligheter att uppleva gemenskap med andra människor. De erhåller bättre möjligheter att göra sig förstådda av sina föräldrar och övriga nära anhöriga. Dessa eftersträvar nämligen att lära sig teckenspråket, om deras hörselskadade barn får lära sig detsamma. Därmed ökar barnens möjligheter att få uppleva en gemenskap, värme och känslokontakt som är av utomordentligt stort värde för deras personliga utveckling.

Det är omvittnat av de döva själva att de inte på samma sätt som andra medborgare kunnat komma i åtnjutande av den utveckling som skett på många olika områden i samhället. Ringa möjligheter till kommunikation skapar få möjligheter till kontakt med andra människor och olika aktiviteter. Det kan gälla information i allmänhet. Det kan gälla vanlig enkel medmänsklig kontakt.

För den döve är det av stort värde att få kontakt med andra människor i sitt arbete och på fritiden. Jag anser att det är av vikt att så många människor som möjligt kan detta teckenspråk för att de döva över huvud taget skall komma i kontakt med yttervärlden. I dag kan en döv ej uppsöka en allmän inrättning såsom försäkringskassan, arbetsförmedling, kommunalkontor, bank, postkontor eller sjukhus utan att vara försedd med tolk.

Barn har lätt att lära. Jag anser därför att det skulle vara viktigt för den framtida utvecklingen för de döva, för att bryta deras isolering, att införa teckenspråket i mellanstadiet för *alla* elever. Teckenspråket är mycket lätt att lära efter den nya teckenordboken, varför jag anser att lärare och elever på ett demokratiskt sätt tillsammans skulle kunna lära sig teckenspråket.

Utskottet framhåller att det skulle innebära alltför stort ingrepp i läroplanen och få konsekvenser för andra ämnen, om man införde teckenspråket som läroämne på grundskolans mellanstadium. Jag anser att det inte behöver göras ingrepp i läroplan eller få konsekvenser för andra ämnen. Man kan exempelvis lägga denna undervisning på svensktimmar tillsammans med svenskan, så blir förmodligen också svenskan roligare för eleverna. Man behöver heller ingen speciell lärare; det kan svenskläraren lära ut samtidigt som han eller hon lär sig själv teckenspråket. Man kan också tänka sig att man ger de elever som vill det möjligheten att lära sig teckenspråket som fritt valt ämne.

Herr talman! Det skulle vara frestande att yrka bifall till motionen för att se hur de av riksdagens ledamöter som sitter med i olika handikapporganisationer röstade, om de verkligen vill göra något för de handikappade eller om det bara är tomt prat. Men jag skall inte försätta dem i den situationen.

Hade jag varit mer kunnig i teckenspråket än vad jag är, skulle jag med talmannens tillåtelse hållit detta anförande på teckenspråket, för

Onsdagen den
26 november 1975

*Vissa handikapp-
frågor*

att kammarens ledamöter skulle få känna hur en döv människa känner sig, som inte förstår vad vi pratar om som har fått förmånen att höra.

Herr talman! Jag räknar med att återkomma i frågan. Vid en eventuell votering kommer jag att stödja de båda reservationer som är fogade till utbildningsutskottets betänkande nr 9.

Herr JÖNSSON i Arlöv (s):

Herr talman! De frågor som behandlas i utbildningsutskottets betänkande nr 9 har behandlats i motioner till flera riksdagar, och detta visar ett stort intresse för de dövas problem. I de flesta av årets motioner har några väsentliga nya synpunkter inte framkommit. Utskottet är liksom tidigare år i lika hög grad som motionärerna angeläget om att möjligheterna ökas för de hörselskadade och döva att kommunicera med sin omgivning, och utskottet har i sina betänkanden framhållit angelägenheten av att man tar till vara alla möjligheter att bryta de hörselskadades isolering.

Trots utskottets positiva yttrande och intresse för frågorna föreligger det ändå två reservationer till det betänkande som nu behandlas, båda av fru Lantz. Den första av dessa gäller specialläroutbildningen. Beträffande denna erinrar utskottet om att det inom skolöverstyrelsen finns en arbetsgrupp för revidering av utbildningsplanen för lärare för hörselskadade elever, och denna arbetsgrupp hoppas, enligt uppgift därifrån, att under december månad i år – alltså nästa månad – kunna redovisa resultatet av detta arbete. Riksdagen brukar ju inte föregripa en utredning, framför allt inte om utredningen befinner sig i ett slutskede.

En ändring av uppgifterna för arbetsgruppen kan dessutom innebära en försening av dess arbete. En bättre bedömning av bl. a. de blivande lärarnas teckenspråksutbildning kan göras när SÖ:s arbetsgrupp har lämnat sina förslag, och därför bör inte riksdagen nu göra något uttalande.

Den andra reservationen gäller teckenspråksundervisning för bl. a. dem som arbetar inom service- och värdeyrkena. Även här stryker utskottet under att det har stor förståelse för önskemålet att man underlättar de hörselskadades inlemmande i samhället genom åtgärder för en mera *allmänt* spridd kunskap om teckenspråk. Den undervisning som det är fråga om i motionerna är emellertid närmast en inomverksutbildning.

Utskottet pekar på en del av de åtgärder som gjorts och som syftar till att förbättra de dövas och hörselskadades möjligheter att få kontakt av olika slag. Jag skall här bara nämna ett par av dessa åtgärder.

En nybörjarkurs i teckenspråk för hörande genomförs under innevarande höst och under våren 1976 av TRU. Vårriksdagen i år biföll regeringens förslag om ett särskilt statsbidrag för medverkan av teckenspråkstolk i studiecirklar. Det bedrivs också sedan flera år tillbaka en försöksverksamhet med tolkar åt sådana döva som behöver teckenspråket för sina kontakter med omvärlden.

I samband med handikapputredningens arbete tas även upp möjligheterna för döva att delta i kulturell verksamhet. I början av nästa

Onsdagen den
26 november 1975*Vissa handikapp-
frågor*

år väntas utredningens förslag föreligga.

I detta sammanhang vill jag också nämna att även vissa folkrörelser är engagerade, bl. a. och framför allt ABF, som lägger ner en omfattande aktivitet. Sveriges dövas riksförbund och dess ungdomsorganisation är för övrigt medlemmar i ABF, likaså Hörselfrämjandet. Jag kan ta exempel från Skåne, där det råder ett gott samarbete mellan de dövas föreningar och ABF-distriktet, liksom jag antar att det är inom övriga distrikt.

Inom Skånedistriktet tjänstgör ständigt över 25 tolkar inom studiecirklarna. Nu i lördags och söndags anordnade Skånes ABF en kurs för tolkar och cirkelledare i teckenspråksverksamhet. Sammanlagt är över 500 personer i Skåne med i studiecirkel om teckenspråket. De flesta av deltagarna är hörande. Över 200 döva eller hörselskadade är med i mötesverksamhet och andra aktiviteter.

Vid ABF-distriktets årsmöten är alltid några av dessa med och kan delta i förhandlingarna med hjälp av tolkar. Så fort någon förklarar sig intresserad av något slags aktivitet, kan ABF i regel hjälpa till att ordna och bekosta hjälp i form av tolkning. Men trots det jag nu har nämnt återstår självklart mycket att göra på detta område, det är utskottet medvetet om.

När det gäller motionen 1388, som fru Marklund yrkat bifall till, om specialskola på högskolenivå för döva och gravt hörselskadade, redovisar utskottet vilka åtgärder som redan vidtagits och vilka direktiv H 75 fått beträffande förtur för de handikappade. Detta gäller även de döva och hörselskadade. Utskottet utgår också ifrån att H 75 även i övrigt skall tillvarata de handikappades speciella intressen. Detta gäller även de lokala organisationskommittéerna. Motionärernas förslag strider mot de tidigare riksdagsbeluten om att utbildningen av de handikappade bör i görligaste mån förverkligas inom ramen för det reguljära utbildningsväsendet.

Beträffande motionen 515 av herr Andersson i Edsbro m. fl., som herr Andersson i Edsbro alldeles nyss har redogjort för, om försöksverksamhet på grundskolans högstadium kan nämnas att ett liknande yrkande avslogs förra året. Utskottet avstyrker även i år med samma motivering denna motion.

Utskottet får ofta behandla förslag om utökning av timtalet i vissa ämnen och om införande av nya ämnen i grundskolan. Alla dessa förslag liknar varandra i så måtto att de aldrig innehåller någon anvisning om vilka ämnen som skall få mindre utrymme för att det skall kunna ge plats åt de föreslagna utökningarna. Detta är dessutom en resursfråga.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Fru MARKLUND (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Herr Jönsson i Arlöv inledde med att säga att det inte fanns några väsentligt nya synpunkter i de motioner vi nu behandlar. Jag kunde inte heller finna några nya synpunkter i de argument för att

Onsdagen den
26 november 1975

*Vissa handikapp-
frågor*

avslå motionerna som herr Jönsson här anförde.

Herr Jönsson sade att vi här i riksdagen inte brukar föregripa utredningar som sysslar med frågan om speciallärarutbildning. Men ett bifall till reservationen I innebär ändå en betoning av det nödvändiga i snara åtgärder på det här området. Ett faktum är ändå att lärarutbildningen är en flaskhals för den önskvärda och nödvändiga breddningen av teckenspråkets användning.

När det gäller motionen I388 bemötte jag redan i mitt anförande utskottets motivering för ett avslag på motionsyrkandena. Till detta vill jag nu bara lägga att det bidrag på 3 100 kr. som de döva får per termin för att klara sin situation är ett mycket blygsamt belopp i förhållande till vad en utbildning verkligen kan kosta för dem. Det finns ett exempel, nämligen Ulla Bella Theorin som utbildade sig till fritidspedagog och fick betala 27 000 kr. i tolkningskostnader. Detta exempel är hämtat från 1970. Dessa studier är dessutom att betrakta som mindre komplicerade jämfört med universitetsstudier i egentlig mening. Även detta talar för att det alltså finns anledning att utreda möjligheterna just för de döva att få högre utbildning.

Fröken ANDERSSON (c):

Herr talman! Det är fjärde året i rad som jag har en motion i denna fråga. Tidigare år har jag väckt motionen tillsammans med min partikollega Lennart Mattsson i Lane-Herrestad men i år tillsammans med flera andra.

Jag har alltså tagit upp frågan om teckenspråkets ställning i undervisningen av döva barn. De senaste åren har jag begränsat mig till frågan om utbildning av lärare för specialskolor som undervisar döva barn för att dessa lärare skall få kompetens att undervisa i och på teckenspråket. Som det nu är saknar vi nämligen vid specialskolan för döva barn lärare som behärskar teckenspråket i sådan utsträckning att de kan undervisa på det. Det är knappt så man tror att det är sant.

Alla som kommer i kontakt med döva barn, deras och deras familjers problem vet vilka ödesdigra konsekvenser det får för det döva barnet att inte ha haft möjligheter att på teckenspråket kunna kommunicera med de nära anhöriga – det är i första hand dem det gäller – och kamrater. Det har stor betydelse för deras möjligheter till inläring, språkförståelse och därmed till möjligheterna att uppleva kontakt med andra människor. Vi måste omgående börja med lärarutbildning annars kommer vi aldrig till rätta med problemet. Jag undrar hur många årskullar av döva barn som skall behöva lida för att riksdagen inte insett hur viktig den här frågan är?

För tredje året i rad hänvisar nu utbildningsutskottet till skolöverstyrelsen. 1973 sade utskottet att SÖ hade påbörjat en översyn av utbildningen av lärare för döva barn, varvid frågan om omfattningen av den teckenspråksutbildning som de blivande lärarna skall genomgå skulle behandlas. 1974 hänvisade man till att samma utredning pågick. I år

skriver utskottet att SÖ säger sig ha för avsikt att revidera och komplettera den supplementdel till läroplan för grundskolan som gäller för syn-, hörsel- och talskadade. "Under oktober månad i år har SÖ gått ut med förslag till skolorna att inom varje skola bilda arbetsgrupper kring läroplansarbetet." Det gör man alltså för att få ytterligare erfarenheter.

Jag undrar hur länge till man skall behöva utreda och fördröja den här frågan? Jag tror att de flesta vet hur viktig den är och hur mycket den brådskar.

Vi har en växande opinion som kräver att teckenspråket får en annan ställning i undervisningen av döva barn, en opinion som stärkts av att TV engagerat sig i frågan. Men utbildningsutskottet säger precis det samma som i sitt betänkande i fjol att man inte anser sig ha underlag för en uppfattning i sakfrågan. För det har man alltså inte.

Herr Jönsson i Arlöv framhåller som utskottets representant att utskottet inte vill ge någon bestämd mening till känna, för då skulle man, om jag fattat rätt, fördröja SÖ:s arbete med detta. Jag kan inte riktigt förstå den logiken.

Sakfrågan är kort uttryckt denna: Skall de döva – det är de totaldöva det gäller och det finns sådana – få rätt att använda sig också av teckenspråket för att kunna meddela sig med andra, för att över huvud taget öka sina förutsättningar att fungera tillsammans med andra människor och i samhället? Jag finner det ofattbart att den frågan behöver ytterligare övervägas och jag kan inte tyda det som annat än ett bristande intresse från utskottets sida för de dövas situation att man inte velat ge uttryck för en bestämd mening i själva sakfrågan.

Min partikollega Elis Andersson i Edsbro har i den motion han själv talat om i dag väckt frågan om försöksverksamhet med teckenspråksundervisning på grundskolans mellanstadium. Jag har i och för sig stor förståelse för motionen, men det är betecknande och säkert alldeles riktigt att utskottet när det avstyrker motionen bl. a. hänvisar till att förslaget inte går att genomföra därför att vi icke har för teckenspråksundervisning kvalificerade lärare. Nej, det har vi verkligen inte. Vi har det, som jag tidigare sagt, inte ens för de döva barnen. Det brådskar; får vi inte lärare kan vi över huvud taget inte gå vidare och kräva mer teckenspråksundervisning i skolan.

Fru Lantz har i reservation tagit upp i stort sett samma yrkande som jag har i min motion och hon har även hänvisat till min motion. Vpk:s partimotion har i stort sett samma yrkanden som jag hade i min motion.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen 1 och kommer att stödja den.

Jag kommer också att stödja reservationen 2. Det yrkandet ingår inte i min motion men jag tycker att även det som tas upp där är väsentligt för de dövas förutsättningar att delta i den samhälleliga gemenskapen. De bör få möjlighet att tillgodogöra sig den information som alla bör ha rätt till i samhälleliga frågor.

Onsdagen den
26 november 1975

*Vissa handikapp-
frågor*

Herr JÖNSSON i Arlöv (s):

Herr talman! Beträffande önskemålet i motionen 1344 av fröken Andersson m. fl. om åtgärder för att ge teckenspråket en bättre ställning inom specialskolan för döva och hörselskadade säger utskottet, som fröken Andersson erinrar om, att det utredningsarbete som nu pågår bör bedrivas med skyndsamhet. Dessutom finns ett tillägg som inte förekommit i tidigare betänkanden. Vi säger att vi utgår ifrån att motionärernas önskemål därvid tas under övervägande. Detta bl. a. med hänsyn till den delvis ändrade uppfattning om teckenspråket som kommit fram under de senaste åren.

Längre anser sig utskottet inte kunna gå i ett läge då expertisen tyvärr fortfarande inte är överens. Det är dock en så pass positiv skrivning att jag tycker att även fröken Andersson borde kunna känna sig nöjd.

Jag förutsatte att av mitt tidigare anförande framgick att jag liksom fröken Andersson tror på teckenspråkets framtid. Men det är ändå ett faktum att en del fackmän har en annan uppfattning. I ett nyligen utkommet temanummer av en svensk lärartidning finns lärare som uttalar vissa farhågor. Jag anser därför fortfarande att vi bör avvakta resultatet av läroplansarbetet.

Fröken ANDERSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Nej, herr Jönsson i Arlöv, det räcker inte längre med positiva skrivelser. Det behövs åtgärder i den här frågan, och de behövs snabbt.

Jag tror i och för sig att man måste avvakta skolöverstyrelsens översyn, men jag menar att utskottet hade kunnat ha en uppfattning i själva sakfrågan och starkare understrukit att det snabbt bör läggas fram förslag. Men utskottet har valt att icke ha någon uppfattning i sakfrågan.

Herr Jönsson åberopar vissa experter, och jag skall ärligt säga att jag inte har läst vad de skriver. Men alla döva och deras organisationer står helt bakom kravet på en teckenspråksutbildning, och det är ändå det viktigaste.

Herr MELLQVIST (s):

Herr talman! Jag har också motionerat i denna fråga och jag skulle vilja säga några ord rent allmänt.

Vi blandar gärna ihop begreppen hörselskadade med döva. Det är två principiellt helt skilda grupper. Döva människor har inga som helst hörselrester, utan är helt döva och har därmed också speciella problem.

Dövundervisning har förekommit ganska länge i vårt samhälle. Även om man fått gehör för vissa reformer under åren, återstår ännu givetvis mycket att göra.

Som exempel kan jag nämna att Sveriges dövas riksförbund har med stats- och landstingsmedel äntligen lyckats få till stånd en folkhögskola i Leksand, där man undervisar döva ungdomar inte minst i samhällskunskap och andra, jag vågar säga elementära, frågor. Under den tid

som förflutit sedan de fick den obligatoriska dövundervisningen och fram till dess att de kom med i denna folkhögskola har så mycket gått dem förbi. De döva är dåligt orienterade i ämnen som sammanfaller med vår dagliga livsföring och som vi hörande människor tar som helt naturliga, men där de döva har ett stort handikapp.

Genom denna folkhögskola har vi lyckats slå en bräsch i hindren för döva ungdomar att komma i åtnjutande av en undervisning som ligger något så när i paritet med den undervisning som förmedlas inom våra folkhögskolor.

Et exempel på vilka svårigheter döva ungdomar har att brottas med har vi nyligen fått. Det gäller två ungdomar som verkligen har lagt ned kraft och energi och genom korrespondensundervisning klarat av både real- och studentexamen. Men när de sedan sökt vidareutbildning på högskolenivå har man sagt stopp. Två gånger har skolöverstyrelsen stoppat dessa ungdomar. Sedan de hos regeringen överklagat skolöverstyrelsens beslut har regeringen gjort det möjligt för ungdomarna att komma i åtnjutande av en högre utbildning.

Vi hälsar självfallet detta med stor tillfredsställelse och ser häri också ett tecken på att isen nu är mer eller mindre bruten när det gäller möjligheten för döva ungdomar att få en med hörande jämförbar utbildning på högskole- eller universitetsnivå.

Med de exempel som jag anført på att man lyckats bryta ned det motstånd som myndigheten reste har alltså, hoppas jag, skapats en princip som skall göra det möjligt att fortsätta på den inslagna vägen.

Men totalt sett föreligger en väldig eftersläpning. Det gäller inte minst, som sagts här, de döva ungdomar som är i stort behov av att just få en undervisning som är något så när jämförbar med vad den hörande ungdomen får. Därför hoppas jag innerligt att det snart skall kunna framläggas ett förslag som innebär att samhället ställer ökade resurser till förfogande för utbildning av lärare, som i sin tur skall kunna utbilda de ungdomar som i dag tränar efter en jämförbar utbildning.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölles.

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av fru Lantz, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Marklund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 9 mom. 2 röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av fru Lantz.

Nr 29

Onsdagen den
26 november 1975

*Vissa handikapp-
frågor*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Marklund begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 272
Nej - 40
Avstår - 3

Mom. 3

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1388 av fru Marklund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Mom. 5

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av fru Lantz, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Marklund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 9 mom. 6 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av fru Lantz.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Marklund begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 270
Nej - 39
Avstår - 6

§ 19 Föredrogs

Utbildningsutskottets betänkanden

1975/76:10 med anledning av motion om belastningen av vissa anslag vid anställdas sjuk- och graviditetsledighet

1975/76:11 med anledning av motion om tilläggsdirektiv till 1974 års lärarutbildningsutredning beträffande urval till lärarutbildning

1975/76:12 med anledning av motion om linjebenämning för tvåårig trädgårdskurs

Onsdagen den
26 november 1975

*Fysisk träning
m. m.*

Herr RÄMGÅRD (c):

Herr talman! Vi har tidigare i dag haft en intensiv debatt om idrottsrörelsen och dess framtida verksamhet. Det nu föreliggande ärendet är en del av den motion som vi tidigare behandlat, den del som hänförs till utbildningsutskottet och som omfattar frågan om motionsidrott, elitidrott, tävlingsverksamhet, i vad avser forskning och utbildning.

För det första har utbildningsutskottet haft att behandla frågan om de människor som vill kombinera idrott och utbildning inom gymnasieskolan skall få detta önskemål tillgodosett.

För det andra menar vi att det även vid universiteten är nödvändigt att anpassa studiegångar till elitidrottsmännens behov.

För det tredje vill vi motionärer intensifiera den idrottsvetenskapliga forskningen. Det sistnämnda är – det vill jag starkt poängtera – av utomordentlig betydelse för hela detta område: kost, motion och idrott.

Låt mig börja med den första punkten där man från utskottets sida hänvisar till en arbetsgrupp inom skolöverstyrelsen som sysslar med de här frågorna och kan tänkas lägga fram förslag. Jag vill här kort redogöra för den utvärdering, Elitidrott-Utbildning, som Riksidrottsförbundet har gjort av den verksamhet som pågått på försök några år.

Av den sammanställning över specialförbundens medverkan på olika orter som finns redovisad framgår att försöksprojektet utvecklats från sex idrotter på två orter läsåret 1972/73 till sju idrotter på sju orter läsåret 1974/75. Denna utveckling är ett tecken på att arbetsgruppens förslag om sammandragning av många idrottare från olika grenar till vissa orter med rikt utbud av utbildningsvägar och goda träningsmöjligheter inte hållit i praktiken.

Vidare framgår det av svaren på såväl elevernas som specialförbundens enkäter från båda försöksåren att hittills är lättnader i skolgången och bättre ekonomiskt stöd mest önskade förbättringar.

Det bör då först konstateras att eleverna i dag inte har någon generell rätt till lättnader i det vanliga skolschemat. I Järpen t. ex. har schemat lagts så att eleverna under försäsong och tävlingssäsong kunnat träna under dagtid. Det är korrespondensgymnasieskolans möjligheter som medfört att det gått att göra detta. 25 timmar lärarledd undervisning kan med god vilja förläggas till en helgdag plus fyra förmiddagar. Viss frihet att bestämma antalet ämnen per läsår har också utnyttjats för att underlätta för Järpeneleverna att klara kombinationen elitidrottssatsning –studier.

Bland de önskemål som man från idrottens sida kan ha beträffande lättnader i skolgången bör önskemålet om rätt till ändring av timplanerna vara det ena. Gymnasieskolan ger i dag eleverna rätt att på de flesta

Onsdagen den
26 november 1975

*Fysisk träning
m. m.*

linjer välja estetisk specialisering eller en variant. Däremot ges inga sådana möjligheter beträffande idrottsspecialisering. Bara genom att samma möjlighet ges att välja idrottsträning som specialisering skulle i de flesta årskurser tre lektionstimmar kunna frigöras. Om dessutom gymnastiklektionerna kunde förläggas till specialidrottsträningen skulle ytterligare tre lektioner frigöras.

Fullt klart är att schematekniska problem kommer att uppstå vilka metoder man än väljer, men oavsett om en nedsättning av antalet lektioner kommer att medföra längre sammanhängande ledighet eller ej, innebär den ett lugnare tempo därigenom att pressen på eleven minskar.

Beträffande ekonomin bör man beakta att Riksidrottsförbundets satsning görs med statliga medel avsedda för utbildningsändamål inom idrottsrörelsen.

En strävan bör vara att verksamheten snarast möjligt blir godkänd av regering och riksdag, så att den därefter kan bedrivas med andra statliga medel än de som f. n. används. Detta godkännande gäller i första hand arvoden till de instruktörer som bör anställas som lärare och avlönas av kommuner, med samma regler för de lärararvoden som betalas av statsbidrag som dem som gäller andra lärarlöner.

I diskussionen om försöksobjektets framtid framhåller Riksidrottsförbundet att en permanentning av idrottslinjerna nu är mogen att genomföras. Fördelen med en sådan permanentning är klar: berörda myndigheter får godkänna verksamheten och därvid ange var medel skall tas för verksamhetens bedrivande.

Motivet för att intensifiera den idrottsvetenskapliga forskningen hänger samman med det stora antal människor som sysslar med motionsidrott. Jag har tidigare i dag i en debatt sagt att låginkomstutredningen har kommit fram till beräkningen att drygt en miljon människor i Sverige idrottar aktivt. Bara den siffran utgör tillräcklig anledning att motivera idrottsforskningen. Men det finns ytterligare skäl för att mera systematiskt granska och värdera den idrottsliga verksamheten. Idrotten är betydelsefull för vår inställning till kroppen och den kroppsliga aktiviteten, inte bara hos idrottsutövarna utan också hos människor som inte idrottar. Här måste forskningen hjälpa idrottsorganisationerna och allmänheten att på ett riktigt sätt, t. ex. genom massmedia, föra ut förslag och kunskaper om hur man bör sköta sin kropp med olika fysiska aktiviteter.

Jag vill i detta sammanhang hänvisa till en rapport från den finska idrotts- och hälsovetenskapliga fakulteten, som anför följande om Nordiska rådets medlemsförslag till ett nordiskt forskningsprogram:

”Idrotts- och hälsovetenskapliga fakulteten konstaterar, att man tidigare i olika samband har framfört förhoppningar om nordiskt samarbete inom idrottsvetenskaplig forskning. Sporadiska försök har vidtagits för att utveckla detta samarbete, men tillsvidare utan framgång.

Fakulteten anser det ändamålsenligt att påbörja det nordiska samarbetet med vetenskaplig informationsverksamhet; i synnerhet utbyte av forsk-

ningsrapporter och konsultationer i forskningsprojekt, som man håller på att planlägga. Då den idrottsvetenskapliga forskningspersonalen är och kommer att vara relativt begränsad, är det synnerligen viktigt, att konsultativa sammanträffanden kan arrangeras regelbundet för enskilda forskare eller forskningsinstitut.

Den idrottsvetenskapliga dokumentationsverksamheten bildar en viktig samarbetsform. Det är språkligt motiverat, att i synnerhet Sverige, Norge och Danmark samarbetar på detta område, men även de finländska idrottsforskarna anser det av vikt att delta i ett dylikt dokumentations-samarbete. Man kan även tänka sig att de redan verksamma dokumentationsenheterna gör en arbetsfördelning, på grund av att resurserna på detta område verkligen är obetydliga och förhållandena i de nordiska länderna rätt likartade.”

Sett ur dessa perspektiv hade det varit önskvärt att förslagen i motionen hade tillstyrkts av utskottet, så att riksdagen fått uttala sin viljeinriktning inom detta område. Med kännedom om och med tanke på att utskottet här tyvärr är enigt om avslag på motionerna finns det emellertid ingen anledning för mig att nu yrka bifall till den här delen i motionen. Jag har dock med detta inlägg velat klargöra hur vi har sett på frågan om utbildning och forskning inom idrottsrörelsen.

Så till sist några ord om motionen 824 av mig och ytterligare några ledamöter, där vi vill ha en utökning av gymnastiklektionernas längd från 40 till 60 minuter.

När grundskolan infördes 1962/63 ville man dra ner gymnastiktimmarna från fyra till två, men man lyckades rädda en timme, så att det blev tre veckotimmar, vilket fortfarande är normen.

Av dessa tre veckotimmar kan man konstatera, efter undersökningar och uppgifter av gymnastiklärare, att ungefär 20 minuter effektiv träning blir kvar av varje 40-minuterslektion. Det blir sammanlagt 60 minuters fysisk träning i veckan.

Jag tycker det är högst otillfredsställande att man på detta sätt naggat detta ämne i kanten. Sanningen är att undervisningen i fysisk fostran inte anpassas till våra nya livsvillkor. Hänsyn har inte tagits till folkomflyttningen, ökningen av levnadsstandarden etc. De flesta barn har i dag nära till sina skolor eller åker till dem i skolskjuts. De behöver inte springa i trappor utan åker hiss. De äter i skolan och slipper springa hem på lunchrasten. TV och föräldrarnas bilar är andra saker som minskar deras aktivitet.

Den stegrade naturliga inaktiviteten måste kompenseras genom ökad fysisk träning i skolan för att främja den friskvård som myndigheterna numera villigt ansluter sig till. Bäst angriper man problemet genom en vettigt uppbyggd gymnastik, vars mål inte skall vara att producera stjärnor för idrotten, utan att skänka eleven en god fysik, att motivera individen för fysisk aktivitet. Vi har bara en kropp, den får vi dras med hela vårt liv och därför är det viktigt att vi så tidigt som möjligt lär oss att sköta den. Genom att ge eleven motivation för fysisk träning, för egen del

och med utgångspunkt i egna förutsättningar, blir denna en naturlig del av elevens livsstil även när han eller hon gått ur skolan.

Alla som sysslar med fysisk träning inom skolan är i dag mycket angelägna om att få en utökning och omläggning av gymnastiklektionerna för att i någon mån komma ifrån den stress och det jäkt som i dag förekommer i de här sammanhangen. Jag tycker, herr talman, att det hade varit motiverat att utskottet och därmed riksdagen uttalat sin viljeinriktning för den fysiska träningen inom skolans ram, som är så viktig för den kommande generationen.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr GERNANDT (c):

Herr talman! Jag ber att i några ord få tala för min motion 1975:1363. I tre års tid har jag försökt få motioner i samma ämne hänvisade till socialutskottet, men de hamnar ständigt i utbildningsutskottet, och därför får jag lov att ta till orda i det här sammanhanget.

Vi har tidigare i dag här i kammaren talat mycket om idrottens stora betydelse för folkhälsan. I anslutning till det resonemanget kan jag förutskicka en ny rekordnotering – tyvärr allt annat än glädjande. Alla tecken tyder på att vi i år kommer att uppnå 100 miljoner sjukdagar i vårt land. Den starka ökningen av antalet sjukdagar är en tydlig larmsignal, som bör leda oss till att ta alla rimliga medel i anspråk för att förbättra situationen.

Swagheter, krämpor och besvärliga sjukdomar går allt längre ned i ungdomsleden. Endast 65 % av landets manliga ungdom fullgör numera det som kallas allmän värnplikt. Ca 25 % är befriade av fysiska och psykiska skäl. Det finns sakliga skäl att peka på vissa företeelser i dagens samhälle som bidragande orsaker till fysisk och psykisk konditionsnedsättning. Jag tror att de flesta kan hitta avsnitt i samhället där allt inte är så bra. Man kan t. ex. klart ange att samhällsutvecklingen även för barn och ungdom har inneburit en fysisk aktivitetsminskning.

Det vitsordas från läkarinstitutioner och av enskilda läkare att fysisk träning under skoltiden – för att nu anknyta till utbildningsutskottets verksamhetsområde – bl. a. kan leda till ett förbättrat kunskapsinhämtande genom ett bättre allmäntillstånd. Ett bättre allmänt konditionstillstånd ger också större motståndskraft mot sjukdom, stress och andra påkänningar.

Jag har försökt att uttrycka vinsten av fysisk träning i tidiga år – genom gymnastik, idrott m. m. – i ett diagram i min motion. Detta visar helt naturligt en ökad konditionsnivå för barn och ungdom som får tillräcklig motion. Denna förbättrade kondition är värdefull under den tid den varar, dvs. under uppväxttiden. Men det verkligt angelägna syftet med motionen är att påvisa hur denna aktivitet i uppväxtåren ger en fortlöpande konditionsvinst under hela livsförloppet. Det ger således en höjning av

den allmänna styrkan, motståndskraften och rekonditioneringsförmågan för individen även i vuxen ålder. Detta måste anses vara en oerhört stor vinst för samhälle och enskilda – minskat lidande, minskade ekonomiska utlägg, bättre deltagande och bättre kraft i produktionen.

Men det är under uppväxtåren som detta måste grundläggas, alltså under den tid då muskler, organ och sinnen tillväxer. Efter 20-årsåldern finns inte längre samma möjligheter att bygga upp denna s. k. grundkondition.

Jag har nu i tre år begärt en utredning för att få även en politisk bekräftelse på att det som inte grundlagts av fysisk – och därmed även psykisk – kondition i uppväxtåren svårligen kan återhämtas i vuxen ålder. Då så har konstaterats vara riktigt skulle avsevärt större insatser än i dag göras på ungdomens fysiska fostran, även om det skulle inverka på lästiden i skolan. Men det finns ju också mycket att göra ute i samhället.

Herr talman! Motionen lottas varje år på utbildningsutskottet. Jag har inga yrkanden nu, men jag har en vädjan till talmännen, till kammarens sekreterare och till berörda utskott. att motionen, när jag enträget kommer igen med den nästa år, får hamna i socialutskottet – med förhoppning om att man äntligen skall uppmärksamma denna fråga. Radio, TV och tidningar har uppmärksammat den och har kallat det för försummelse att man inte har givit ungdomen mera "utgångskraft". Vi skall väl inte vara försumliga i riksdagen i detta fall.

Herr LARSSON i Staffanstorps (c):

Herr talman! Först vill jag gärna säga att jag inte på något sätt ifrågasätter herr Rämgårds intresse och kompetens när det gäller att diskutera idrotts- och gymnastikfrågor.

Att satsa mer på forskning inom idrotten tror jag också kan vara ett behjärtansvärt ändamål. Men utskottet har inte heller bestritt detta. Man konstaterar nämligen att det faktiskt görs en hel del. År 1972 inrättades ett idrottens forskningsråd, vars medlemmar, som tillsätts av Riksidrottsförbundet, har en bred vetenskaplig representation. Det krav på utbildningslinjer, anpassade för elitidrottare, som förs fram i motionen 124, har också ganska väl tillgodosetts. Herr Rämgård var inne något på detta, och jag behöver inte uppehålla mig vid detaljerna.

Får jag emellertid anlägga en framtidsaspekt, så skulle jag vilja säga att den högskolereform som vi här har antagit och etablerat också innebär att man underlättar för de studerande att göra olika kombinationer för sin utbildning inom den nya högskolan. Även de som har andra intressområden har väl ungefär samma möjligheter.

I motionen 124 föreslås också att det skall utarbetas för idrottsmännen lämpliga studievägar även i andra hänseenden, exempelvis inom gymnasieskolan. Jag förstår att herr Rämgård själv menade att det många gånger var schematekniska svårigheter. Nu pågår ju en försöksverksamhet, och den undersökning som etableras för att komma till rätta med

problemen kommer också att lägga fram förslag till en schemateknisk lösning för gymnasieskoleutbildning i dessa hänseenden.

Sedan noterar jag bara när det gäller motionen 824 att SÖ redan har tillsatt en utredningsgrupp beträffande dessa problem kring lektionerna. Får jag påminna om att SÖ hänvisar till fysiologiska undersökningar som visar att flera kortare gymnastiklektioner ger bättre effekt än några få längre. Det är egentligen raka motsatsen till vad motionärerna pläderar för. Men inte desto mindre har SÖ meddelat att man ämnar tillsätta en arbetsgrupp som skall analysera frågan och utarbeta förslag till schemalösning för att effektivisera utnyttjandet av de där 40 minuterna som herr Rämgård talade om. Det är klart att jag kan hålla med om att det inte är särskilt bra ifall denna tid naggas för mycket i kanten.

Jag vill mot denna bakgrund, med anledning av motionen 824 och med hänsyn till de aktiva undersökningar som sker enligt motionens linje, rekommendera herr Rämgård att se över området för att få klarhet i om det verkligen blir något resultat av undersökningarna. Annars finns det ju ett ännu större motionsutrymme en annan gång.

Jag vill med detta, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag i fråga om motionerna 124 och 824.

Så några ord om den fråga där herr Gernandt motionerat.

Det är möjligt, herr Gernandt, att motionen 1363 åtminstone i vissa delar skulle ha behandlats i socialutskottet. Men motionen tar ju också upp frågan om undervisning i fysisk träning, vilken faller inom utbildningsutskottets område, exempelvis när det gäller den obligatoriska undervisningen i skolan. Där har vi faktiskt den uppfattningen i utskottet att det kommer att bli en starkare aktivitet på det här området när SIA-reformen genomförts. Detta med friare resursanvändning osv. kan man inom varje skolenhet använda för att göra en ännu bättre insats.

Jag är väl medveten om det som diagrammet i motionen utvisar, nämligen att man har nytta av fysisk träning i unga år under hela levnadsförloppet. Jag tror också att detta ändamål är mycket behjärtansvärt. Men utskottet har som sagt funnit att när det gäller dess område – den obligatoriska skolan – bör det bli möjligheter till effektivare insatser på området.

Jag yrkar med detta bifall till utskottets förslag även i fråga om motionen 1363.

Herr NYHAGE (m):

Herr talman! Jag delar Rolf Rämgårds principiella inställning till ämnet gymnastik som sådant. Det är alltså även enligt min uppfattning självklart att man skall kunna ta ut så mycket som möjligt av varje lektion. Då är det beklagligt att så mycken tid uppenbarligen går bort i samband med gymnastiklektionerna för avklädning och påklädning.

Det finns dock möjligheter redan nu att komma något till rätta med problemet. Vi arbetar ju med s. k. 20-minutersmoduler inom skolan och har alltså möjligheter att av tre 40-minuterslektioner göra två 60-mi-

nuterslektioner. Då får man ändå något längre gymnastikpass, så som Rolf Rämgård pläderar för. Den sammantagna tiden blir naturligtvis inte längre, men man får längre gymnastikpass.

Man kan också tänka sig att man lägger en 20-minutersmodul såväl före som efter en 40-minuterslektion som rast för att på det sättet kunna utnyttja själva lektionen bättre och använda rastmodulerna för avklädning och påklädning. Detta innebär emellertid – det måste man vara helt på det klara med – en förlängning av skoldagen, och det måste givetvis vägas även däremot.

I motionen antyds att man skulle kunna tänka sig att ta bort friluftsverksamheten i nuvarande form och i stället lägga in den tiden i form av gymnastiklektioner. Jag för min personliga del är i varje fall inte beredd att biträda en sådan lösning. Jag tror att det är till nytta för skolundervisningen över huvud taget att vi alltemellanåt kan lägga in friluftsverksamhet och avbryta den dagliga rutinen med sådan verksamhet.

Man kan naturligtvis också tänka sig att öka tiden för gymnastikundervisningen som helhet. Men då skall man vara på det klara med att det måste ske på bekostnad av någonting annat, såvida man inte återigen vill öka skoldagens längd. Där uppstår alltid samma dilemma: Var skall vi ta den tiden?

Herr RÄMGÅRD (c):

Herr talman! Jag utgår från att fysisk träning skall förekomma i skolan inte bara några få gånger i veckan utan att det skall vara en kontinuerlig träning flera gånger varje vecka. Med utgångspunkt i vad forskarna säger är det också angeläget att man vid varje lektion får tid till uppmjukning innan man sätter i gång den fysiska träningen. Man skall inte behöva jäkta både före och efter en gymnastiklektion. Framför allt måste eleverna ha möjligheter att duscha efter träningen. Tyvärr förekommer det i dag ofta att lärarna inte hinner se till att eleverna duschar efter gymnastiken, och det är ytterst beklagligt. Eleverna måste läras att sköta sin fysik, och i den skötseln ingår just dessa moment före och efter gymnastiklektionerna. De är lika viktiga som den fysiska aktiviteten som sådan. Jag menar alltså att det är oerhört viktigt att eleverna får tid till en mjuk start och en avslutning utan jäkt vid varje gymnastiklektion.

Varje gång man talar med skolfolk om möjligheterna att öka ut tiden för fysisk träning möts man av frågan: Var skall den tiden tas ifrån? Vill du ta den tiden från något annat ämne? Nej, men eleverna har en skolvecka på 35–36 timmar, och ingen vill ens lyssna på talet om att öka ut den tiden. Här är det heller inte fråga om att utöka timantalet eller att förlänga skolveckan. Men eleverna finns ju på skolan; kan man då tänka sig en bättre användning av håltimmar och annan spilltid än olika former av fysisk träning – alltså inom den angivna ramen? Det finns mycket att göra där. Och det är angeläget att det görs snarast. Detta har varit på tal i många år, men tiden bara går. Nu är det högst angeläget att vi verkligen får en riktig uppläggning av den fysiska träningen i skolarbetet.

Herr LARSSON i Staffanstorp (c):

Herr talman! Det är egentligen inte mycket att tillägga i denna fråga.

Jag sade faktiskt ingenting om schemabegränsningen, men det är väl någonting som herr Rämgård ändå hade tillvitat skolfolket. Och det är riktigt att begränsningen finns. Men jag tror att med det kommande förslaget till organisation av skolarbetet kommer vi att få bättre möjligheter att utnyttja de håltimmar och den spiltid som herr Rämgård här talade om. Jag tänker då på den fria resursanvändningen, skoldagarnas längd osv. Därvid kommer idrotten att få en framträdande plats.

Herr Rämgård nämnde också duschmöjligheterna i samband med gymnastiklektionerna, och där vill jag hänvisa till vad skolöverstyrelsen har sagt. Möjligheterna i det fallet skall givetvis ses över och tas till vara på bästa möjliga sätt. Den arbetsgrupp som tillsatts på skolöverstyrelsen skall också syssla med dessa frågor och har dem på sitt program.

Herr NYHAGE (m):

Herr talman! Jag respekterar herr Rämgårds förslag om en utökning av skoldagen. Det är ju en klar anvisning på hur man skulle kunna gå till väga i detta fall. Men då måste herr Rämgård vara medveten om att exakt samma krav reses från många håll inom skolan, och om man försöker tillmötesgå alla de kraven finns det risk för att vi får en betydligt utökad skolvecka att arbeta med. Men ännu har ingen varit beredd att öka ut skolveckan. Jag menar därför att vi måste vara försiktiga innan vi går in för en sådan lösning.

Herr RÄMGÅRD (c):

Herr talman! Ja, här är det fråga om en prioritering, och jag anser att elevernas fysiska fostran är av så stor betydelse att jag vill prioritera den framför skolans övriga ämnen. Det är min utgångspunkt, därför att jag anser den fysiska träningen vara så väsentlig för den kommande generationen.

Sedan vill jag tillägga att gymnastiken i dag faktiskt är det enda ämne på skolschemat som helt saknar fasta kursplaner. Undervisningen beror alltså, som herr Nyhage var inne på i sitt tidigare resonemang, helt och hållet på hur den enskilde gymnastikläraren lägger upp den. Det är inte heller tillfredsställande.

Herr NYHAGE (m):

Herr talman! Jag vill bara påtala att även andra lärare torde vilja prioritera sina ämnen. Gymnastiken har tre veckotimmar. Det är inte alla ämnen som har det. Om man ökar antalet gymnastiktimmar kommer säkert starka krav att ställas från företrädare för andra ämnen att också deras timantal skall ökas. Därför menar jag att vi måste vara försiktiga med att vidta sådana åtgärder.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 21 Översyn av specialkurserna för vårdutbildning

Nr 29

Föredrogs utbildningsutskottets betänkande 1975/76:14 med anledning av motion om översyn av specialkurserna för vårdutbildning.

Onsdagen den
26 november 1975

*Översyn av
specialkurserna
för vårdutbildning*

Fru SUNDBERG (m):

Herr talman! Ursprungligen utbildades vårdrkescpersonal vid landstingens vårdrkesskolor. När sedan den nya gymnasieskolan tillkom överfördes en stor del av denna utbildning till gymnasieskolan men fortfarande med landstingen som huvudmän.

Genom riksdagens beslut om den nya högskolan kommer en viss del av vårdrkesutbildningen att föras över till högskolan. Jag skall här inte ta upp dessa utbildningar; de är föremål för behandling inom H 75 och de lokala organisationskommittéerna.

Det skilda huvudmannaskapet för olika delar av gymnasieskolan har onekligen inneburit stora nackdelar för eleverna på vårdrkesområdet. En genomgång av 1975 års förteckning från skolöverstyrelsen över specialkurser och högre specialkurser inom gymnasieskolan visar – om jag har räknat rätt – att vi under detta år har 93 olika specialkurser eller högre specialkurser, 10 olika kurser inom kommunala vuxenutbildningen på vårdrkesområdet och 36 kurser inom arbetsmarknadsutbildningen. Av de 93 som ligger under landstingen har 42 provisorisk timplan. Andra kurser är föråldrade och inte anpassade efter elevernas förkunskaper, som nu i och med grundskolans genomförande är helt andra än tidigare. Samordningen mellan olika kurser och olika utbildningsanordnare är starkt försvårad, och bristen på lärarkrafter är påfallande.

Man kan hitta grundläggande utbildningar och kompletterande utbildningar, grundläggande utbildningar för dem som har praktisk erfarenhet och för dem som saknar praktisk erfarenhet, kurser för personal på olika typer av laboratorier, där kurserna bedrivs självständigt och var och en för sig. Här förekommer över huvud taget ett slöseri med utbildningsresurser.

Men man skall inte klandra skolöverstyrelsen för detta. Läroplan för gymnasieskolans vårdlinjer utarbetades av en arbetsgrupp som skolöverstyrelsen tillsatte vid införandet av den nya gymnasieskolan. Gruppen skulle enligt de ursprungliga planerna fortsätta sitt arbete med omarbeting av samtliga specialkurser, till att börja med läroplanerna för utbildning av vårdrbiträden och undersköterskor inom slutna och öppna vård. Ett förslag till sådana läroplaner – detta tycker jag är viktigt – innebar bl. a. etapputbildning med möjlighet till återkommande utbildning. Det förslaget sändes också ut på remiss under senare delen av 1971.

I samband härmed tillsattes inom Landstingsförbundets utbildningsavdelning en utredning, det s. k. RUL-projektet – RUL betyder riktlinjer för utarbetande av läroplaner. De föreslagna läroplanerna för utbildning av vårdrbiträden och undersköterskor samt annat påbörjat läroplansarbete

Onsdagen den
26 november 1975

Öresundsförbindelserna

inom SÖ fick vila på grund av att Landstingsförbundet tillsatt denna utredning. Då sade man att RUL-projektet skulle vara klart redan 1972. Det var det emellertid inte; det har successivt skjutits fram. Av skolöverstyrelsen föreslagna läroplansförändringar och nya kurser på vårdområdet har sedan läsåret 1971/72 inte tillstyrkts av Landstingsförbundet som hänvisat till pågående arbete inom RUL-projektet.

I motionen 829 i år framförs krav på en översyn av specialkurserna och de högre specialkurserna inom vårdutbildningen. Utbildningsutskottet har nu i sitt betänkande redovisat delar av vad jag här tidigare har anfört och sagt att det finns ett ackumulerat behov att se över specialkurserna. Utskottet säger med all rätt att inte heller huvudmannaorganisationerna kan vara till freds med nuvarande situation utan förutsätter att de skall medverka till att läroplanerna snarast möjligt får ett innehåll som svarar mot dagens krav till gagn dels för de studerande, dels för sjukvårdsverksamheten. Utskottet har inte tillstyrkt motionen, vilket jag har accepterat mot bakgrund av att utskottet har erfarit att Landstingsförbundet skall lägga fram ett resultat av sitt RUL-projekt redan under januari 1976 – i alla händelser närmare fyra år senare än man från början beräknade. Då har man i fem år arbetat och som jag ser det hindrat skolöverstyrelsen att lägga fram läroplaner som skulle överensstämma med de krav som dagens elever har rätt att ställa.

Herr talman! Jag har inget yrkande, men det är med förväntan jag emotser framläggandet av RUL-materialet. Jag hoppas att det verkligen blir i januari, så att inte skolöverstyrelsen längre skall behöva läsas i sitt läroplansarbete och eleverna behöva fortsätta med en yrkesutbildning som är baserad på provisoriska timplaner.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 22 Öresundsförbindelserna

Föredrogs trafikutskottets betänkande 1975/76:4 med anledning av motioner angående Öresundsförbindelserna.

Herr SJÖHOLM (fp):

Herr talman! När jag i morse studerade talarlistan i detta ärende blev jag en aning överraskad. Det verkade som om trafikutskottets ledamöter hade gått under jorden, eller man skall kanske snarare säga under vattnet – i varje fall fick man intrycket att de hade tagit sig vatten över huvudet. Jag vill trots detta ställa några frågor till detta förunderligt eniga utskott.

Är inte det dominerande problemet när det gäller Öresundsförbindelserna anhopningen av bilar som skall forslas från det ena landet till det andra? Jag tror att jag vågar föregripa svaret och påstå att så är det uppen-

barligen. Då är följdfrågan: Hur kan man lösa det problem som gäller bilar genom att bygga en tunnel enbart för tåg? Meningen är ju att det inte skall finnas en enda bil i denna tunnel som den nu är tänkt.

Sedan kan man också fråga om det är utskottet obekant att just godstrafiken mellan Helsingborg och Helsingör har minskat synnerligen kraftigt – med 23 % under perioden januari–oktober 1975 i jämförelse med samma tid förra året. Det kan väl inte vara obekant för utskottet att trafiken numera i mycket stor utsträckning går över Trelleborg, där SJ har satsat många sköna slantar på färjor och färjelägen. Det är väl också ganska betecknande att SJ, det verk som tunneln skulle byggas för, inte vill ha någon tunnel mellan Helsingborg och Helsingör.

Sedan ömmar utskottet för bangårds- och hamnfrågorna i Helsingborg, och det är ju vackert. De frågorna hade emellertid varit lösta redan i dag på ett mycket tillfredsställande sätt, om man hade genomfört den preliminära överenskommelse som träffades mellan SJ och kommunen 1972. Då hade allt fungerat fint. Stadsplaneringen, som nu är låst av spårområden genom staden, kunde ha kommit i gång. Nu kom emellertid tunnelplanerna emellan, och ingenting hände. Vi får många år till dras med den här gubben med röd flagga som tågar genom staden med tågsätt bakom i de mest trafikerade delarna av kommunen. Det är närmast kaos där, åtminstone sommartid under turistsäsongen. Men detta kommer Helsingborgarna nu att få dras med under ytterligare många år.

Sedan har vi de ekologiska följderna, vad som händer om man lägger en tunnel, hög som ett trevåningshus, på botten av Öresund. Marinbiologerna har varnat för att det relativt friska vatten som på botten kommer från Kattegatt stoppas och vi i stället får allt det smutsiga vattnet som kommer på ytan från Östersjön. Det blir då ännu smutsigare i Öresund och så småningom även i Östersjön. Det har marinbiologerna varnat för. Att den frågan utreds vore väl en första förutsättning innan man ens tänker sig att lägga denna tunnel i Öresund. Det har utskottet tagit lätt på.

Herr talman! Det skulle vara intressant att få svar på dessa frågor, framför allt på frågan hur man löser bilproblemen genom att bygga en tunnel för tåg.

Utskottsberäkningarna i sig är ganska menlösa – det säger egentligen inte mycket utöver vad som redan har sagts i det här ämnet. Utskottet vill avvakta de utredningar som redan är på gång. Det är över huvud taget ganska förunderligt att utskottet gör sitt uttalande när en utredning är på gång – det strider mot den praxis som vi brukar tillämpa här i riksdagen.

Jag tycker också att utskottet är allmänt förargelseväckande eftersom det vill upphöja en skenlösning – förlåt den ofrivilliga Göteborgsvitsen – till något realistiskt och vettigt. Det vore en enorm felsatsning att lägga 800 milj. kr. eller 1 miljard på en tunnel när tågen försvunnit från området. Det är i dubbel mening att kasta pengarna i sjön, och det bör vi avhålla oss ifrån. Det får vara någon ordning på tankebanorna i trafikutskottet.

Onsdagen den
26 november 1975

*Öresundsförbin-
delserna*

Herr JÖNSSON i Malmö (s):

Herr talman! För min del har jag inte för avsikt att diskutera trafikproblemen i Öresund och de därmed sammanhängande fasta förbindelserna mellan Sverige och vårt grannland Danmark – den debatten förde vi ganska intensivt i december för två år sedan – utan jag vill nu endast påpeka att trafikutskottet i sitt betänkande angående Öresundsförbindelserna är inne på att ta ställning för en separatlösning av HH-leden.

Som utskottet mycket riktigt påpekar – även herr Sjöholm var inne på det – tillsatte de svenska och danska regeringarna i juni månad ett slags utredning eller en delegation. Utredningen har till uppgift att göra en förnyad genomgång av frågan om Öresundsförbindelserna. Man skall göra en översyn av det material som legat till grund för de senaste regeringsöversenskommelserna. Därutöver skall man göra en rad kompletteringar av materialet, både tekniskt och ekonomiskt. Innan denna utredning fullgjort sitt uppdrag kan jag inte finna det särskilt välbetänkt att uttala sig för en separatlösning av HH-leden. Vi har ju för vana här i riksdagen att invänta resultatet av pågående utredningar innan vi fattar beslut. Dessutom har vår kommunikationsminister vid flera tillfällen framhållit att den svenska regeringen inte ämnar bryta ut frågan om HH-leden ur den föreslagna samlade lösningen av Öresundsregionens trafikproblem.

Regeringen har, liksom en majoritet i den svenska riksdagen, haft uppfattningen att de fasta förbindelserna skall bli föremål för en gemensam lösning. Jag förutsätter för min del att regeringen även i fortsättningen verkar för en sådan lösning. Det är många i den region som jag kommer ifrån och är bosatt i som delar denna uppfattning.

Herr HÅKANSSON i Trelleborg (s):

Herr talman! Det har redan sagts mycket om trafikutskottets betänkande nr 4 – herr Sjöholm, som vanligt intressant att lyssna till, och herr Jönsson i Malmö, analyserande som alltid; den senares uppfattning delar jag för övrigt. Företrädarna för dessa två Öresundskommuner har givetvis synpunkter som varierar med kommunsambanden.

Kommunsambandet i mitt fall ger mig anledning att med stor noggrannhet studera det betänkande som nu föreligger, även om min hemkommun inte är en Öresundskommun. Invånarna i den kommun som med rätta kallas porten mot kontinenten har givetvis ett intresse att bevaka när utlandstrafik på järnväg diskuteras.

Utskottet resonerar, som jag ser det, ibland klokt och förnuftigt. Detta gäller främst i de delar där nödvändigheten av det pågående utredningsarbetet diskuteras. Det är givet att en total kunskap måste eftersträvas, även när man har att fatta beslut i trafikfrågor.

Utskottet beskriver utredningsdelegationerna, vilka genom sina arbetsgrupper skall penetrera frågan. Detta utredningsarbete, menar man, skall ske i mycket nära kontakt med vederbörande regionala och lokala myn-

digheter och organ. Det talas t. o. m. om ett remissförfarande, vilket ytterligare understryker viljan att få frågan belyst ur skilda synvinklar. Utskottet skriver rakt ut att det med tillfredsställelse konstaterar den förutsättningslösa karaktären hos det utredningsarbete som de båda regeringarna har initierat.

Detta låter bra, och då borde förnuftet ha lett utskottet till ett konstaterande att syftet i motionerna synes vara tillgodosett varför de borde avslås. Så gör utskottet emellertid inte. Tillfredsställelsen över pågående utredningar är inte större än att utskottet, för att nu ta ett modernt talesätt, i förväg kör över dessa och rundar av de då enbart vackra fraserna med ett bestämt uttalande, att det är angeläget att Helsingborg–Helsingör-förbindelsen i form av en järnvägstunnel snarast kommer till stånd.

Herr talman! Utredningarna är värdefulla, vilket här har belysts av herr Jönsson. Inte minst detta att de drivs i nära kontakt med berörda kommuner och organ gör att synpunkter och konsekvenser, som kanske annars och definitivt nu försvinner, kommer fram. Hur blir det med meningen i det pågående utredningsarbetet?

Eftersom vi får utgå från att trafikströmmarna i viss mån är styrbara men att summan i stort sett ändå är konstant i ett givet läge, bör bakom utskottets ställningstagande finnas en analys av de väntade förändringarna. Meningen är väl ändå att tunneln skall trafikeras, även om betänkandet inte talar så mycket om detta. Järnvägsvagnarna skall komma någonstans ifrån och vara på väg någon annanstans. Det måste vara realistiskt att tro att tunneln inte byggs enbart för den trafikvolym som i dag passerar IIIH-leden. Trafikutvecklingen har herr Sjöholm i Helsingborg talat om. För mig är det därför naturligt att ställa två frågor.

Den ena vill jag framföra mot bakgrund av de nyligen gjorda uttalandena om att det oavsett motstånd och inställning från olika organ – det har t. o. m. talats om myndigheter och statliga verk – skall etableras en färjelinje för överföring av bl. a. järnvägsvagnar mellan Lübeck och Malmö. Innebär utskottets ställningstagande ett "mota Olle i grind" till denna nyctablering?

Den andra frågan, som bygger på det i och för sig självklara antagandet att trafiken i en tunnel kommer att vara större än överskeppningen i HH-leden vid samma tidpunkt utan tunnelbygge, är: Varifrån skall denna trafikökning tas? Svaret på den frågan, herr talman, förutsätter jag även innehåller en redovisning av de åtgärder som utskottet är berett att tillstyrka för att balansera de eventuella negativa effekter som följer av mistad trafik på annan eller andra leder.

Jag förutskickar att det inte bara är jag som med spänning väntar på svaret på den sista frågan. Jag är helt övertygad om att alla i intressefältet kring Trelleborg–Sassnitz-leden gör det.

Herr FISKESJÖ (c):

Herr talman! Jag är ingen företrädare för trafikutskottet, men till skillnad från herrar Sjöholm, Jönsson i Malmö och Håkansson i Trelleborg

Onsdagen den
26 november 1975

*Öresundsförbin-
delse*

ser jag med stor tillfredsställelse att den segslitna frågan om trafikförbindelserna med Danmark nu äntligen ser ut att komma på rätt köl. Det innebär att man nu kan börja arbeta efter de riktlinjer som centern angivit i en rad motioner, utskottsreservationer och inlägg här i kammaren de senaste åren, och det innebär att det särskilda hot som vilat över Malmö-Lund-regionen nu ser ut att kunna avvärjas.

Det avtal som riksdagen tog med pukor och trumpeter mot centerns röster i december 1973 har gått i graven, ett avtal som f. ö. visade sig ha sådana speciella brister att de undertecknande kommunikationsministrarna inte ens kunde enas om hur det skulle tolkas på väsentliga punkter när diskussion om detta uppkom.

Vad vi från centerns sida ständigt framhållit är att beslutet att bygga en sexfilig bilbro mellan Malmö och Köpenhamn var svagt underbyggt och fotat på ett föråldrat synsätt i viktiga frågor. Beslutet gick nämligen som helhet stick i stäv med allt som kunde betecknas som en vettig och modern regional-, energi-, trafik- och jordpolitik. Inom centern vill vi minska expansionen i sydvästra Skåne, vi vill regionalt och totalt hålla ner bilismens expansion och befrämja övergången till kollektivtrafik, vi vill dämpa ökningen av energiförbrukningen och vi vill slå vakt om en av våra allra viktigaste naturtillgångar, Skånes bördiga åkerjord. Allt fler tycker som vi i de här frågorna. En bilbro mellan Malmö och Köpenhamn skulle på samtliga de av mig nämnda punkterna ha verkat i rakt motsatt riktning.

Det är således bra att mellankommande lyckliga omständigheter – dvs. folkettinget i Danmark – stoppat 1973 års avtal. På grund av vad som hänt i Danmark och på grund av vad som står i trafikutskottets betänkande bör det nu bli Helsingborg-Helsingör-alternativet som skjuts i förgrunden. Därmed kan vi få en lösning som tillgodoser kravet på en fast förbindelse med Danmark utan alla de negativa verkningar som en bilbro Malmö-Köpenhamn skulle ha medfört. HH-alternativet har dessutom en rad andra fördelar. Vi för över trafiken där det ur hela landets synpunkt är lämpligast att göra det, vi bidrar till att lösa lokala trafikproblem där övergångstrafiken redan nu är störst vad gäller såväl person- som godstrafik, och vi prioriterar genom en järnvägsförbindelse kollektivtrafiken. Det är således ur många synpunkter viktigt att HH-alternativet realiserar.

Genom det läge som nu uppkommit ser det således, herr talman, ut som om de här berörda trafikfrågorna skulle kunna få en förnuftig lösning i linje med vad centern förordat och i linje med vad en övervägande folkopinion i den närmast berörda provinsen önskar.

I detta anförande, under vilket herr talmannen övertog ledningen av kammarens förhandlingar, instämde herr Larsson i Staffanstorp samt fru Tillander, fru Fredgardh och fru Olsson i Helsingborg (samtliga c).

Herr PETERSSON i Helsingborg (s):

Herr talman! Jag hade inte tänkt prata om speciella Helsingborgsproblem, men jag vill ändå säga några ord med anledning av att herr Sjöholm nämner 1972 års överenskommelse. Han menar att om den hade genomförts så hade trafikförhållandena i Helsingborg varit annorlunda än i dag. Det har han alldeles rätt i. Jag tycker också att vi hade ett bra förslag som vi nästan hade blivit ense om, men vi i Helsingborg är inte ensamma i världen. Vi diskuterade det förslaget med SJ, som hade stora ekonomiska åtaganden från statens sida. När sedan det nya förslaget om en järnvägstunnel Helsingborg–Helsingör presenterades gick det inte att fortsätta arbeta efter 1972 års överenskommelse hur gärna vi än ville.

Jag tolkar utskottet på det sättet att den pågående översynen av en överfart över Öresund skall resultera i ett förslag innan det över huvud taget görs någonting i frågan och att vi får ta ställning till om det skall bli en tunnel, en landsvägsbro eller någon form av kombination och var överfarten skall placeras när detta resultat föreligger.

Men man måste redan nu förutsätta att det sunnda förnuftet får råda när beslutet skall fattas. Till grund för det kommande beslutet måste ligga vad som är bäst för trafikpolitiken i dessa båda länder. Kravet att kollektivtrafiken inte skall hamna i strykclass, vilket blev tillgodosett i beslutet om pakettlösningen, anser jag vara mycket viktigt.

Jag vill tacka utskottet för att det i sitt betänkande påpekar vikten av att en ordentlig undersökning av vattenföringen i Öresund kommer till stånd innan beslut fattas. Öresundsrådets miljöutskott, som jag själv tillhör, har för länge sedan påpekat detta och satt mycket kraftiga utropstecken för kravet på en undersökning. I Öresund kommer det, som herr Sjöholm nämnde, in friskt vatten från Nordsjön som går längs botten eftersom det är det kalla vattnet. Dessa förhållanden är viktiga för hela det ekologiska systemet i de södra delarna av Öresund, och därför är det tillfredsställande att utskottet har uppmärksammat denna problematik.

Herr talman! Det finns mycket att säga om detta, men jag skall inskränka mig till vad jag har sagt och till att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr MAGNUSSON i Kristinehamn (vpk):

Herr talman! Trafikutskottets ledamöter hade förutsatt att det inte skulle bli någon större debatt i frågan eftersom utskottet var enigt. Vi hade inte alls någon strävan efter att gå under jorden och inte stå för våra ståndpunkter såsom de är fastlagda i utskottsbetänkandet – snarare tvärtom, skulle jag vilja påstå. Men det var några påståenden av herr Sjöholm som gjorde att jag kände mig föranlåten att begära ordet.

Herr Sjöholm frågar inledningsvis varför vi vill bygga en tunnel för järnvägstrafik när trafiken övervägande går på landsväg. Jag skall återkomma till det.

Sedan påstår han något som jag absolut vill bemöta. Han säger att

Onsdagen den
26 november 1975

*Öresundsförbin-
delserna*

SJ inte är intresserat av en tunnel mellan Helsingborg och Helsingör. Det vill jag tillbakavisa. Jag kan peka på överenskommelsen mellan SJ och de danska statsbanorna år 1969 om en HH-tunnel. I flera år hade SJ med anslagskrav i sina petita just för det ändamålet. Jag kan försäkra herr Sjöholm om att det finns ett mycket starkt och levande intresse hos SJ för en HH-tunnel för järnvägstrafik. Det har jag upplevt vid många konferenser och sammankomster och när jag har tagit del av vad människor på olika nivåer inom SJ tycker och tänker i frågan. Det finns alltså ett mycket starkt intresse hos SJ för att en sådan här tunnel skall komma till stånd.

Herr Sjöholm säger sedan att utskottsbetänkandet är menlöst. Jag vill säga så här: När utskottet säger

1. att de möjligheter som järnvägstransporter erbjuder bör tas till vara i större utsträckning än som nu sker – det är ett svar på varför man bygger en järnvägstunnel –,

2. att den starka tendens som föreligger att låta långa fastlandstransporter ske på landsväg bör motverkas – det är ett andra svar på den frågan –,

3. att en ökning av järnvägstransporternas andel av den tunga godstrafiken är motiverad,

4. att angivna skäl talar för en järnvägsförbindelse i HH-leden,

5. att utskottet finner det angeläget att denna snarast kommer till stånd och

6. att detta innebär att också en separatlösning med avseende på HH-leden synes böra övervägas.

då tycker jag att utskottet talat i klartext och det bör inte råda någon oklarhet om vad trafikutskottet har menat med sin skrivning. Jag kan inte finna det på något sätt menlöst.

Vi är från vår sida motståndare till en bilbro mellan Malmö och Köpenhamn. Det har jag uttryckt i det särskilda yttrande som är fogat till betänkandet. Jag skall inte säga något mer om det nu. Jag vill bara understryka att jag anser att utskottsbetänkandet är ett fall framåt för de linjer i trafikpolitiken som vi tror på. Jag vill med det yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan tog herr Sjöholm också upp frågan om ekologin i Öresund. Det är givet att synpunkterna på att en järnvägstunnel skulle få negativa inverknings på miljön i Öresundsområdet – speciellt med avseende på vattenförhållandena – måste beaktas i sammanhanget. Men då vill jag peka på att vi redan i vår reservation till betänkandet 1973:25 gav uttryck för tanken att även om den tekniska utformningen av en tunnel, som vi trodde, skulle kunna ske på ett sådant sätt att negativa effekter kunde undvikas i Öresund ville vi förorda att ytterligare utredningar i frågan skulle vidtas. Och som herr Pettersson i Helsingborg redan har påpekat är det också understruket i utskottets skrivning att dessa utredningar måste komma till stånd innan en byggnation kan ske.

Herr SJÖHOLM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Magnusson i Kristinehamn säger att utskottsbe-
tänkandet var ett fall framåt. Jag vet inte det. Det verkar som om det
vore ett platt fall för s-ledamöterna i utskottet, särskilt när man hör
herr Fiskesjö som briljerar med att centerpartiet fått igenom allt det ville.
Herr Fiskesjö säger t. o. m. att man nu skall börja arbeta med det här
projektet. Kan man verkligen göra det? Man skall väl i alla fall avvakta
de utredningar som är på gång. Menar herr Fiskesjö verkligen att man
skall strunta i dem och bara sätta i gång planeringen?

Herr Fiskesjö talade så mycket om hur han skulle ordna problemet
med bilismen. Men det kan man väl inte göra genom att bygga en tunnel?
Herr Fiskesjö bemötte icke någon av de invändningar jag reste här. Han
sade att det inte fanns några negativa verkningar av en tunnel. Då non-
chalerar herr Fiskesjö alltså fullständigt den från ekologisk synpunkt
fruktansvärda miljöfaran för vattnet i Öresund. Är det gamla bonde-
förbundet bara intresserat av vad som sker med jorden? Struntar ni totalt
i vad som sker med vattenområdena? Det tycker jag är precis lika viktigt.
kanske ännu viktigare.

Herr Pettersson i Helsingborg säger att SJ ställer stora krav på oss
som deltog i utformandet av 1972 års fina avtal. Men SJ har sagt att
om man nu bygger en tunnel så betalar inte SJ den biten av tunneln
som går under kommunen och det blir en god bit. Det blir säkert mycket
dyrare, herr Pettersson, än vad vi skulle ha betalat med 1972 års avtal.

Jag tror faktiskt, herr Magnusson i Kristinehamn, att jag vågar vidhålla
att åtminstone SJ:s ledning inte är intresserad av en tunnel. Det har
jag ganska goda belägg för. Det är också därför man satsat mycket pengar
i Trelleborg. Skulle man nu försöka styra trafiken tillbaka till Helsingborg
blev de investeringar som SJ gjort i Trelleborg – och de är avsevärda
– onyttiga. Men ingen har ännu svarat på den direkta frågan om det
stora problemet med bilismen, denna jätteanhopning av bilar. Löser man
det problemet genom att bygga en tunnel? Det tror jag verkligen inte.
Blir det fler järnvägståg om man för dem under vattnet än om man
för dem över vattnet i Helsingborg – Helsingör-leden? Kan man inbilla
sig det? Det är någonting fullständigt mystiskt över detta. Skulle fler
människor skicka gods på järnväg för att man bygger en tunnel och
för att tågen går under Öresund i stället för över? Kan herr Magnusson
svara på det?

Herr HÅKANSSON i Trelleborg (s):

Herr talman! Jag noterade med förvåning en sats i herr Fiskesjö's inlägg,
nämligen att centern är emot expansionen i sydvästra Skåne. Jag noterade
också en del instämmanden, bl. a. från fru Fredgardh.

För att belysa en myt som uppenbarligen herr Fiskesjö tror på väljer
jag att citera ur en föredragningspromemoria som företrädare för Trel-
leborgs kommun hade anledning att förra veckan överlämna till arbets-
marknadsministern. Det står i en sammanfattning: "Näringslivs- och be-

folkningsutvecklingen är mycket ogynnsam i Trelleborg. Befolkningen har sedan 1972 minskat med cirka 1 400 personer. Näringslivet domineras av ett enda företag med ett löneläge som ligger under rikets genomsnitt. Företaget har på kort tid minskat sin arbetarstam med ungefär 400 personer. Antalet arbetslösa är mycket högt i kommunen. Nyetablering av industrier är inte aktuell."

Förhållandena är inte likartade i de andra kommunerna. Malmö kan tala för sig själv, men även där har man drabbats av en rätt stor befolkningsminskning.

Jag vill, herr talman, notera detta och tycker det är en underlig form av expansion man bekämpar.

Herr FISKESJÖ (c) kort genmäle:

Herr talman! Bara några korta repliker, först till herr Sjöholm. Det är självklart mycket viktigt att man undersöker hur vattenväxlingen sker i Öresund, vilka verkningar en tunnel kan få, och hur den bör vara utformad för att man skall undvika olyckliga verkningar. Att jag inte tog upp det beror på att det är klart och tydligt utsagt i utskottsbetänkandet. Jag förutsätter att det är en oavvislig förutsättning för att man skall dra i gång projektet.

Sedan sade herr Håkansson att centern är emot expansionen i området där nere. I så fall har han läst våra regionala program dåligt, han har läst våra allmänna inlägg här i kammaren dåligt och han har följt den allmänna inriktningen av vår totala politiska verksamhet dåligt.

Vi är emot en förtgående befolkningskoncentration till ett fåtal områden i landet. Vi vill ha en spridd bebyggelse, ett spritt näringsliv och spridda utkomstmöjligheter i alla delar.

Det intressanta med Malmö-Köpenhamns-bron är att den är en sådan utomordentlig illustration. När man tar ställning i konkreta sakfrågor, inte minst på det trafikpolitiska området, måste man alltid ha den övergripande politiska målsättningen klar för sig.

Herr MELLQVIST (s):

Herr talman! Det är en gammal fin praxis här i riksdagen att när det föreligger ett enhälligt utskottsbetänkande så finns det ingen anledning för utskottets ledamöter att gå upp och understryka det som redan står i betänkandet och som alla kan ta del av. Det är denna praxis vi följt från utskottets sida i denna fråga.

Sedan har det faktiskt blivit något av en liten inbördes diskussion mellan företrädare för Skånelänen. Det kan man ha viss förståelse för, eftersom frågan så intimt berör förhållandena kring Öresund.

Icke förty har utskottet kommit fram till detta enhälliga uttalande. Det är därför ur vår synpunkt inte så meningslöst, som det sades i första inlägget, att inte uppträda i debatten på annat sätt än vad som hittills har skett.

Jag vill erinra om att den danska och den svenska delegation som

tillsattes för en tid sedan har att penetrera hela det paket som riksdagen tog ställning till i december 1973 och som omfattade KM-leden, HH-leden och en flygplats på Saltholm. På grund av omständigheter som jag här inte skall gå in på föll detta förslag i danska folketinget, och vid senare kontakter mellan svenska och danska regeringarna tillsattes nämnda delegationer med uppdrag att se över hela detta problemkomplex, som omfattar alla de tre alternativen HH-leden, KM-leden och Saltholm. Delegationerna har fått kort tid för sitt arbete. De skall vara beredda att avlämna förslag inom två år.

När det förslaget föreligger har riksdagen ju all anledning att ta ställning till förslaget som sådant och i anslutning därtill även ta en stor trafikdebatt i detta spörsmål. Men att i dag ta en större debatt när utskottet är enigt tycker vi är ganska överflödigt.

De olika frågor som har ställts här är ju frågor som delegationerna har att överväga. De skall, som jag har sagt, penetrera hela detta spörsmål. På basis av sitt arbete får riksdagen efter hand tillfälle att ta ställning till de överväganden som den danska och den svenska delegationen kommer fram till.

Låt mig bara slutligen än en gång understryka för herr Fiskesjö att detta är ett ärende som ett enigt utskott står bakom. Därför kan man knappast skilja ut den ena politiska uppfattningen från den andra, utan – jag understryker det än en gång – utskottet är enigt.

Självfallet kan vi beklaga att det inte gick att realisera detta stora nordiska projekt i den tidsplan som vi i december 1973 hoppades skulle kunna genomföras. Men det var ju omständigheter som vi inte kan göra så mycket åt som fällde projektet. Vår förhoppning är emellertid att de nämnda delegationerna, med den sammansättning som de har fått, skall kunna komma fram med ett nytt förslag som innebär ett realiserande av såväl KM-leden som HH-leden och Saltholm.

Med de orden, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fru FREDGARDH (c):

Herr talman! Jag skall först be att få säga att jag inte är från Trelleborgs kommun. Men jag är granne till Trelleborgs kommun, vilket gör att jag kanske i någon mån också känner till problemen i denna kommun. Mitt parti, herr Håkansson, har aldrig varit emot ett mera differentierat näringsliv i Trelleborg.

Trelleborgs näringsliv har i dag en ganska ensidig struktur, och därav kommer en del av kommunens svårigheter. Vi är helt beredda att medverka till att man får en större variation i fråga om möjligheter till sysselsättning i kommunen. Däremot, herr Håkansson, är vi definitivt emot att Trelleborg i sin expansion bygger på sådan jord som klassificeras som den bästa för jordbruk. Vi menar att det är att illa tillvarata de naturtillgångar som landet har.

Herr HÅKANSSON i Trelleborg (s):

Herr talman! Jag har redan försökt belysa felaktigheterna i påståenden av karaktären "Trelleborg i sin expansion". Det vi f. n. upplever i den kommunen är ingen expansion. Jag har noterat att fru Fredgardh instämde i herr Fiskesjö's uttalande att centern är emot expansionen i sydvästra Skåne. Jag tar det för vad det är, ett misslyckat men upplysande valtal.

Fru FREDGARDH (c) kort genmäle:

Herr talman! Det förekommer expansion i sydvästra Skåne även om den inte berör Trelleborg. Expansion förekommer t. ex. i min egen kommun, där vi haft hårda diskussioner om hur expansionen skall ske. Men det är knappast lämpligt att herr Håkansson och jag diskuterar lokala problem här i riksdagen. Det kan vi göra hemma.

Vad vi i centern hårt har gått in för är att få en bättre balans över hela Malmöhus län. Det finns områden i detta län som kan behöva expandera. De kämpar i dag i viss mån för sitt liv. Vad vi i centern vill förhindra är en överdriven expansion i sydvästra Skåne.

Herr HÅKANSSON i Trelleborg (s) kort genmäle:

Herr talman! Vi kan tyvärr inte klara av det hemma, fru Fredgardh, för vi tillhör skilda kommuner. Jag tycker det är fel att utmåla Trelleborgsföreträdarna som dem som vill ta i anspråk god åkerjord när tillväxt av det slaget förekommer inte minst i Vellinge kommun, som fru Fredgardh tillhör, jämte flera andra s. k. centerkommuner.

Fru FREDGARDH (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag kör varje vecka, när jag skall till och från Sturup, genom expanderande områden i Trelleborg, herr Håkansson, där man nu planerar och bygger hus. Bl. a. den stora Högalidsgården, som har prima jord, är föremål för bebyggelse.

Herr SJÖHOLM (fp):

Herr talman! Om vi nu skulle återgå till ämnet! Här har vi en förfärlig massa bilar som skall forslas från ett land till ett annat. Hur skall vi lösa det? Jo, säger ett ljushuvud, vi bygger en tunnel för tåg. Det är situationen i ett nötskal. Jag har här bett att få svar på hur det går ihop, men ingen har ännu svarat på den frågan.

Jag sade tidigare, herr Mellqvist, att utskottets ledamöter hade gått under vattnet. En del ledamöter hade ändå anmält sig till debatten. Jag tror t. o. m. att herr Mellqvist själv hade gjort det och strukit sig sedermera för att det skulle vara lugnt och fridfullt här. Det var det jag menade med vad jag sade.

Herr Mellqvist framhåller hela tiden att det är ett enigt utskott. Ja visst, men om jag tycker att utskottet har fel är det ju så mycket värre för mig att det är enigt. Det är det som är det kusliga.

Jag hoppas, herr Magnusson i Kristinehamn, att jag får svar på frågan:

Hur kan man tro att det skall bli mer järnvägstrafik bara för att man händelsevis transporterar godset under Öresund i stället för ovanpå? De som skickar gods med järnväg bryr sig väl inte ett skvatt om det. Godset kommer fram i vilket fall som helst. Det hela fungerar alldeles utmärkt redan som det gör. Det är en del sådana synpunkter som är mycket svårbegripliga.

Är det ändå inte så, herr Mellqvist, att s-ledamöterna i det här utskottet känner sig litet överkörda? Centerpartiet talar med stora ord och säger: Nu är saken klar, nu är det centern som bestämmer. Här bygger vi en tunnel och skippar bron Köpenhamn–Malmö. Vad man än säger om bron mellan Malmö och Köpenhamn, så hade den löst problemet att transportera bilar. Det är absolut obegripligt hur man kan lösa bilproblemet med en tunnel som inte tar en enda bil!

Herr MAGNUSSON i Kristinehamn (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag försökte förut förklara för herr Sjöholm att tunnelprojektet ingår som ett led i en trafikpolitik, som innebär att trafiken skall överföras från landsväg till järnväg. Det är ganska viktigt i detta sammanhang. Vidare finns det möjlighet att ta bilar på tåg genom tunneln över till andra sidan.

Tunnelprojektet kan sägas hjälpa oss att få bättre förbindelser med kontinenten och utlandet på längre sikt. Det svarar mot de intentioner som finns ute i Europa att förbättra järnvägsväsendet – även förbindelserna med Skandinavien. Tunnelprojektet stämmer mycket bra in i det perspektivet.

Herr Sjöholm sade tidigare att han hade aktuella uppgifter om att i varje full ledningen för SJ inte var intresserad av tunnelbygge. Om det nu skulle vara så att ledningen inte är det tror jag att det hör ihop med aktuella problem. Men jag vet att det tidigare har funnits intresse för detta, och jag kan försäkra herr Sjöholm att det på alla nivåer inom SJ finns ett levande intresse för att få denna tunnel i HH-leden till stånd.

Herr MELLQVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! Det som anförs av utskottet om järnvägstunneln är precis detsamma som utskottet framhöll i sitt förra betänkande i december 1973, ingenting annat.

Sedan säger herr Sjöholm att s-ledamöterna blivit överkörda och att utskottets uttalande gjorts av de borgerliga i utskottet. Jag ber att få protestera mot det. Det var faktiskt inte på det viset, utan vi har behandlat det här ärendet som så många andra och kommit fram till just denna enhälliga lösning i avvaktan på resultatet av det arbete som bedrivs av den beredning som regeringarna i Sverige och Danmark har tillsatt.

Jag är ledsen över att herr Sjöholm kanske läser utskottets betänkande på ungefär samma sätt som en viss potentat på sin tid läste Bibeln. Om herr Sjöholm, med sin goda fattningsförmåga, faktiskt studerar detta utskottsbetänkande tror jag att han skall komma fram till en annan slutsats.

Herr CLARKSON (m):

Herr talman! Jag behöver inte göra några tillägg till de uttalanden som trafikutskottets vice ordförande gjort beträffande betänkandet såsom sådant men finner det angeläget att här i riksdagen påvisa oriktigheter i herr Sjöholms argumentation.

Herr Sjöholm står här och påstår inför oss allesamman att det är bilarna som är det stora problemet när det gäller överfarten mellan Sverige och Danmark. Så är inte fallet. Inte ens under startdagen och slutdagen av den stora industrisemestern på sommaren är väntetiden för alla de tusentals personbilar som då kommer till Helsingborg resp. Helsingör mer än några minuter. Under hela den övriga tiden av året åker man med första bästa färja som ligger inne när man kommer. Hur herr Sjöholm då kan påstå att det är bilarna som är problemet när det gäller förbindelsen H-H eller över huvud taget mellan Danmark och Sverige förstår jag inte. I själva verket är det kollektivtransporten på järnväg som är det stora problemet. Under normal högkonjunktur står järnvägsvagnarna långt uppe i Småland och väntar på överfart.

Enligt prognoserna kommer godsmängden på olika ställen över Sundet att fördubblas till 1985. Herr Sjöholm skall inte tro att – om det blir en tunnel – den kommer att bli tom och utan passerande tåg. Självklart kommer godsmängden på järnvägsvagnarna att passera genom tunneln, kanske en mängd som är dubbelt så stor som den är i dag.

Herr Sjöholm säger att trafiken på HH-leden minskat eller åtminstone stagnerat. Det är naturligtvis delvis styrt av att Trelleborg fått en ökad trafik som jag i och för sig gratulerar Trelleborg till och unnar Trelleborg. Det är inte sant att det är trafik som konkurrerar med den som går över Sundet i övrigt, eftersom trafiken via Trelleborg oftast går till öststaterna eller den del av Europa i övrigt som har den närmaste förbindelsen med Trelleborg. Det som har gjort att HH-leden stagnerar f. n. – precis som KM-leden – är självklart den nedgång i exportkonjunkturen som herr Sjöholm trots allt bör känna till. Det är det stora problemet under det senaste året, ett problem som kanske inte rättar till sig förrän om ett år eller så. Då kommer godsmängden på nytt att öka.

Jag har gjort detta inlägg vid sidan om diskussionen om trafikutskottets betänkande och helt hållet som en replik på de uppgifter som jag finner felaktiga i herr Sjöholms anföranden.

Herr SJÖHOLM (fp):

Herr talman! Det var väl överflödigt att herr Clarkson sade att han höll sitt anförande vid sidan om – det upplevde vi säkert. Det var i alla fall bra att herr Clarkson, som har hoppat till talarlistan, från talarlistan och till den igen, slutligen hamnade på den. Annars har ju herr Clarkson en viss vana att hoppa av. Det var herr Clarkson som hoppade av överenskommelsen 1972 samtidigt som han hoppade av tåget i Helsingborg när vi kom tillbaka från Stockholm.

Nu är det ändå så att bangodset har minskat med 23 % i år. Det har

stått i herr Clarksons liv- och husorgan men är trots det faktiskt sant. Den tendensen är säkert ihållande och beror självklart på att godset går över Trelleborg-Sassnitz. Jag tycker fortfarande att det är en monstruös dumhet att bygga en tunnel för tåg när tågen har mer eller mindre försvunnit.

Jag anser, herr talman, att jag fortfarande inte har fått svar på den väsentligaste frågan, därför att det är bilarna som är problemet. Nu förnekar herr Clarkson det, men om jag minns rätt var herr Clarkson anhängare till förslaget om en bro mellan Malmö och Köpenhamn. Den var ju för bilar, herr Clarkson, och det är ju inget problem alls med bilarna! Varför tillstyrker då herr Clarkson att man bygger en jättestor bro för bilar? Det är väl litet svårt att förklara.

Det är självklart att det är anhopningen av bilar som gör att problemet blir stort när det gäller trafiken mellan Danmark och Sverige. Köpenhamn-Malmö-bron är vettig på det sättet att den löser en del av problemet, men en tunnel löser icke något problem. Därför är det som sagt en monstruös dumhet att slänga pengar på en sådan.

Herr CLARKSON (m):

Herr talman! Även jag kan uppskatta herr Sjöholms humor, även om jag har lyssnat till den i så många år att den nu börjar bli vardagsmat för mig, men jag tycker däremot det är trist att bli beskylld för avhopp av kammarens mest professionelle avhoppare!

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 23 Föredrogs

Trafikutskottets betänkanden

1975/76:5 med anledning av propositionen 1975/76:14 om överlåtelse av viss staten tillhörig fast egendom, m. m.

1975/76:6 med anledning av motioner angående svensk företagsetablering inom charterflygbranschen i Sverige

Jordbruksutskottets betänkande

1975/76:14 med anledning av motion om mykotoxinforskning inom foder- och livsmedelsområdet

Inrikesutskottets betänkanden

1975/76:10 med anledning av motioner om platsombud inom arbetsförmedlingen, m. m.

1975/76:11 med anledning av motion angående ambulerande skrivbyråverksamhet

1975/76:12 med anledning av motion om längre tidsintervall mellan antagande och ikraftträdande av arbetsrättslig lagstiftning

1975/76:13 med anledning av motion om sammanförande av den arbetsrättsliga lagstiftningen till en arbetsbalk

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

§ 24 Dubbelt medborgarskap

Föredrogs inrikesutskottets betänkande 1975/76:14 med anledning av motioner om dubbelt medborgarskap.

Herr SÖDERSTRÖM (m):

Herr talman! I detta utskottsbetänkande behandlas bl. a. min motion 1975:188. Den yrkar på åtgärder i syfte att undanröja de problem som fortfarande finns med dubbelt medborgarskap för barn, födda av svenska medborgare.

Jag har läst betänkandet och är givetvis glad över att jag får stöd för min uppfattning såväl av utskottet, som skrivit välvilligt, som av statens invandrarverk, som i sitt remissvar anser det önskvärt med en lösning. Tidigare har regeringen genom statsrådet Lidbom i ett interpellationssvar 1972 angett att problemet med dubbelt medborgarskap så småningom kommer att försvinna av sig självt. Huruvida detta är anledningen till att regeringen intagit en så passiv hållning i denna fråga undandrar sig min bedömning.

Min glädje över det stöd jag fått grumlats dock betydligt av den samtidigt uttalade kompakta misstro till möjligheten att göra något konstruktivt som kommit fram i skrivningen. Statens invandrarverk säger rent ut: "Regeringens bedömning har varit att det är mycket små möjligheter att få till stånd en ändring eller ett avtal i denna fråga mellan Sverige och Sovjetunionen." Avslutningsvis anförts: "Verket anser det önskvärt att en lösning av dessa problem kan komma till stånd. Syftet med motionen – att undvika dubbelt medborgarskap – överensstämmer med de allmänna principer som sedan länge tillämpats i svensk medborgarskapsrätt. Det ligger emellertid utanför verkets kompetensområde att göra en bedömning av hur man från svensk sida bör agera i frågan."

Efter att ha inhämtat detta utgår utskottet från att "regeringen på olika nivåer fortsätter att verka för överenskommelser med främmande makter med syfte att begränsa fallet av dubbelt medborgarskap. Dessutom förutsätter utskottet att regeringen även på annat sätt tar till vara alla de möjligheter som står till buds att undanröja negativa effekter av dubbelt medborgarskap för berörda enskilda personer."

Vår mäktige granne i öster har tydligen satt sig i respekt hos den svenska regeringen. Regeringen vill hellre ägna sig åt andra ting, där den kan vänta sig bättre utbyte av sitt agerande. Jag beklagar detta, herr talman, inte minst därför att det betyder att många svenska medborgare tvingas leva sina liv i ständig fruktan för att någonting skall

hända dem – något som de alltsedan 1940-talet försökt fly undan för att kunna leva ett människovärdigt liv i frihet.

Herr talman! Jag har mot ett enigt utskott inget yrkande, men jag har ändå velat framhålla dessa synpunkter.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölles.

Nr 29

Onsdagen den
26 november 1975

*Kunskaper i
finska språket som
merit vid tillsätt-
ning av tjänst*

§ 25 Kunskaper i finska språket som merit vid tillsättning av tjänst

Föredrogs inrikesutskottets betänkande 1975/76:15 med anledning av motion om kunskaper i finska språket som merit vid tillsättning av tjänst.

Herr NILSSON i Agnäs (m):

Herr talman! Det var med stort intresse jag läste det betänkande som nu behandlas, och jag tycker att inrikesutskottet visserligen kortfattat men på ett bra sätt har gett en överblick över hur det ligger till i den här frågan. Det som står i reciten därom anser jag vara värdefullt.

I motionen har vi från tre partier framfört vår uppfattning att kunskaper i finska språket skulle kunna vara en merit vid anställning och att man därigenom ganska lätt, åtminstone på vissa platser, skulle kunna hjälpa människor som nu är mycket illa ställda på grund av att de inte förstår svenska. I Sverige finns nu 300 000 finländare, och ungefär 80 % kan inte tala svenska, i varje fall inte när de kommer hit. På många områden är det då besvärligt för dem när det inte finns tolkar till hands.

Nu skriver utskottet i sitt betänkande mycket vänligt om motionen, instämmer i dess syfte och säger att "det är viktigt att i språkligt avseende på olika sätt hjälpa icke svensktalande invandrare". Man redovisar vissa åtgärder och finner det "önskvärt att ytterligare ansträngningar görs för att öka rekryteringen av tvåspråkig personal bland såväl socialarbetare som personal vid olika vårdinstitutioner". Det kan jag inte annat än hålla med om – det är precis vad vi åsyftat i motionen.

På sista sidan i utskottsbetänkandet finns det ett par meningar som jag särskilt har strukit under: "En ökad rekrytering av flerspråkig personal är önskvärd hos myndigheter och institutioner på orter med större språkliga minoriteter bland befolkningen. Det kan därför vara berättigat att vid tillsättning av vissa tjänster tillmäta kunskaper i främmande språk ett särskilt meritvärde."

Rätt tolkat innebär ju detta ett tillstyrkande av motionen, fast utskottet sedan hemställer att riksdagen inte skall vidta någon åtgärd med anledning av den. Jag tänker inte heller komma med något nytt yrkande i det här läget, när utskottet är enhälligt.

Jag vill bara anföra en sak i det här sammanhanget. I majnumret för

Onsdagen den
26 november 1975

*Kunskaper i
finska språket som
merit vid tillsätt-
ning av tjänst*

i år av tidskriften Ny i Sverige finns en artikel av kapten Uno Hammarström, som är ganska intresserad av de här frågorna, där han säger: "I Norrbotten kan nu alla infödda svenska, även om de har finska till modersmål." Nej det är inte där problemen finns. Vi har nämligen i motionen sagt att den bestämmelse som gäller Norrbotten om att man skall ta hänsyn till kunskaper i finska också borde vara tillämplig i övriga delar av Sverige. Nu är frågan inte längre så brännande i Norrbotten, utan det är på andra ställen den är aktuell.

Så har artikelförfattaren i Ny i Sverige en liten passus som jag gärna vill läsa in i riksdagens protokoll: "Vi räknar numera i landet ca 50 000 ungdomar under 20 år som härstammar från finstalande hem, av vilka åtskilliga bland dem som stannar i landet efter hand också kommer ut på arbetsmarknaden. De flesta torde visserligen genom sin skolgång tala bättre svenska än finska, men har för den skull inte glömt sitt modersmål. Alltför ofta slussas de ut i olika arbeten utan hänsyn till sina dubbla språkkunskaper. Själva lever de ofta i föreställningen att de inte har någon användning för finska språket i Sverige och försummar därför detta. Men det är just detta de har, om vi i Sverige hade förmåga att ta vara på deras språkkunskaper och placera dem i sådana befattningar, där både de själva och vi andra kunde dra nytta av deras dubbelspråkighet."

Det här är skrivet sedan motionen väcktes, så vi kunde inte föra in det i motionen, och det är därför jag gärna ville citera det. Jag tycker att det låter vettigt att man – med rätt använd kunskap om var de finns – kan ha människor till hands som kunde placeras så, att de vid sidan om sitt arbete fungerade som tolkar på posten och på andra håll.

Utskottet säger sedan: "Motionärernas förslag är dessutom behäftat med den svagheten att det endast tar sikte på finska språket och statliga befattningar, medan problemen kan vara minst lika svåra när det gäller andra språk och kommunala tjänster, exempelvis inom social-, hälso- och sjukvården." Jag kan ge utskottet rätt i att vår motion är begränsad, men den gäller ett steg på vägen som särskilt staten kan göra någonting åt. Jag tycker inte att det är en svaghet i motionen. Vi får väl ta det i etapper, men vill utskottet gå ännu längre så hälsar jag det med tillfredsställelse. I samma tidning som jag citerade finns det andra artiklar som visar just hur besvärligt det är för människor som bor här i vårt land och som inte kan språket.

Herr talman! Jag har velat säga detta i dag och har intet yrkande.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 26 Föredrogs

Inrikesutskottets betänkande

1975/76:16 med anledning av motion om översyn av den svenska zi-
genarpolitiken

Civilutskottets betänkande

1975/76:4 med anledning av propositionen 1975/76:30 om ändring av reglerna för beräkning av låneunderlag i fråga om bostadslån för nybyggnad av småhus

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

Nr 29

Onsdagen den
26 november 1975

*Anmälan av
interpellationer*

§ 27 Anmäldes och bordlades

Proposition

1975/76:81 med förslag om ändring i lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område, m. m.

§ 28 Anmäldes och bordlades

Motioner

1975/76:133 av herr *Hermansson m. fl.*

med anledning av propositionen 1975/76:23 om kommunal rösträtt för invandrare

1975/76:134 av herrar *Elmstedt och Nordin*

med anledning av propositionen 1975/76:37 om ändring i lagen (1970:939) om förvaltning av kyrklig jord, m. m.

1975/76:135 av herr *Hernelius*

med anledning av propositionen 1975/76:55 om ändring i vallagen (1972:620), m. m.

1975/76:136 av herr *Åkerfeldt m. fl.*

med anledning av propositionen 1975/76:56 om ändring i byggnadslagen (1947:385)

§ 29 Anmälan av interpellationer

Anmäldes och bordlades följande interpellationer som ingivits till kammarkansliet

den 26 november

1975/76:64 av herr *Börjesson* i Falköping (c) till herr finansministern om vidgad avdragsrätt vid inkomsttaxeringen för vård av feriebarn:

För socialvårdande myndigheter i framför allt en storstad som Stockholm uppstår många gånger svårigheter att finna lämpliga feriehjem för barn, som under sommaren har stort behov av att komma i en lugn och god miljö på landsbygden. Det finns många familjer som år efter år öppnat sina hem för dessa s. k. feriebarn, och en mycket god kontakt

Onsdagen den
26 november 1975

*Anmälan av
interpellationer*

har utvecklats mellan resp. föräldrar och barn. Det synes emellertid uppenbart att behovet av sådana hem ökat under senare år. Antalet barn från splittrade och mindre lämpliga hemmiljöer har av allt att döma vuxit, vilket medför ökade svårigheter för de sociala myndigheterna att placera dessa barn under någon tid under sommaren i annan och välgörande hemmiljö. För dessa barn måste ett feriehem på landet ha om möjligt ännu större betydelse än för barn som kommer från mer problemfria hemmiljöer.

De familjer som åtar sig omvårdnaden av feriebarn lägger ner ett synnerligen gediget och uppoffrande arbete. Ofta täcker inte den ersättning de får ens de utgifter de åsamkas. Vid sidan om mat, husrum etc. uppkommer en rad andra kostnader. Familjerna är måna om att ge "sina" barn möjligheter till utflykter och andra förnöjelser som kan erbjudas. Alla erfarenheter visar att det endast i mycket sällsynta fall förekommit misshälligheter av något slag i samband med barns ferievistelse. I regel är det familjer med ambitioner att ge barnen det bästa de förmår som också anlitas av myndigheterna.

I princip skall dessa familjer inte göra någon förtjänst på att ha feriebarn. Den ersättning som utgår skall i stort täcka de kostnader som familjerna åsamkas i sammanhanget. Det har emellertid visat sig att de lokala taxeringsmyndigheterna tillämpar olika värderingsgrunder när det gäller avdrag i deklARATIONER för dylika kostnader. Det föreligger uppenbarligen oklarhet om hur avdragen skall bedömas. Detta upplevs i många fall självfallet som orättvist av familjer som anser sig ha följt de faktiska kostnader de haft i samband med feriebarn. Emedan det enligt min uppfattning är av synnerlig vikt att det finns hem som vill ta emot feriebarn anser jag att större generositet beträffande avdragsrätt när det gäller kostnaderna borde åstadkommas.

Med stöd av det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr finansministern få ställa följande fråga:

Vill statsrådet medverka till att större generositet tillämpas vid inkomsttaxering i vad gäller avdragsrätt för faktiska kostnader för vård av feriebarn?

1975/76:65 av herr *Bengtsson* i Göteborg (c) till herr justitieministern om ökat integritetsskydd för läkarpatienter:

När en enskild människa uppsöker läkare för vård eller rådgivning skall patienten obetingat kunna lita på att vad som under samtal mellan patient och läkare har framkommit icke skall komma till obehörigs kännedom. Detsamma gäller självfallet också de uppgifter som finns införda i patientjournalerna, där ju uppgifter av strängt personlig natur finns antecknade.

Inom den svenska läkarkåren håller man mycket strängt på den tystnadsplikt som åvilar varje läkare och annan anställd inom sjuk- och hälsovården. De stränga etiska och andra regler som finns inom detta område hålls i helgd av dem dessa regler berör. Detta är en trygghet

för de enskilda patienterna som de med rätta förstår att uppskatta till sitt fulla värde.

Under senare år har emellertid en mängd beslut både här i riksdagen och i andra sammanhang fattats som förefaller att peka i riktning mot att sekretessen och därmed patienternas trygghet håller på att luckras upp.

I Läkartidningen har uppmärksamats hur försäkringskassornas rätt att ta del av försäkringstagarnas intimaste uppgifter i sjukjournalerna hos vederbörande läkare innebär ett hot mot patienternas integritet. För mig framstår det som helt klart att i dessa sammanhang krävs snabba åtgärder för att återge patienterna deras självklara integritetsskydd.

Det finns också anledning att peka på andra förhållanden som uppenbarligen innebär en uppluckring av integritetsskyddet. *Taxeringsöversyn* inom läkarkåren ger full rätt för länsstyrelserna att ta del av journalhandlingar såväl inom offentliga sjukinrättningar som hos privatpraktiserande läkare. Det borde här finnas möjlighet att skapa sådana regler att taxeringsmyndigheterna skall kunna fullgöra sina uppgifter utan att få tillgång till uppgifter av strängt personlig natur om enskilda personer som råkar vara patienter hos den läkare som undergår särskild skattekontroll.

Dessa båda exempel torde vara tillräckliga för att dra slutsatsen, att läkarpatienters integritetsskydd inte längre är så starkt som det borde vara och som det enligt min mening måste vara.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr justitieministern få framställa följande fråga:

Anser statsrådet det förenligt med läkarpatienters rätt till integritetsskydd att försäkringskassor, taxeringsmyndigheter m. fl. har tillgång till innehållet i läkares patientjournaler, där uppgifter av strängt personlig natur finns antecknade?

Om inte, vilka åtgärder avser statsrådet att föreslå för att öka integritetsskyddet för läkarpatienter?

1975/76:66 av herr *Börjesson* i Falköping (c) till herr justitieministern om ökad information till rättshjälpsökande:

Utbyggnaden av samhällets rättshjälp har bl. a. medfört att medellösa givits större möjligheter att fullfölja talan vid domstol. Dock finns fortfarande alltför många undantag från denna huvudregel för att reformen skall kunna anses vara heltäckande.

Rättshjälpen innebär att staten betalar kostnaderna i ärendet, bl. a. kostnad för biträde, under förutsättning att den rättssökande själv bidrar till kostnaden efter förmåga enligt vissa normer. Den bärande principen är att ekonomiska hinder ej skall utgöra anledning till att hjälp ej kan erhållas i rättsliga sammanhang. Den principen är riktig och bör omfatta alla, även den som driver ett mindre företag.

Den nuvarande rättshjälpen täcker icke in motpartens rättegångskost-

Onsdagen den
26 november 1975

*Anmälan av
interpellationer*

nader, vilket kan vålla obehagliga konsekvenser för den som förlorat ett mål och blir betalningsskyldig för dessa kostnader. Risken att få bära motpartens rättegångskostnader kan innebära att de sämst ställda och mellangruppernas möjligheter att göra sin rätt gällande genom att öppna en process vid domstol inskränks.

Enligt min mening finns starka skäl, bl. a. rättssäkerhetssynpunkten, som talar för att även motpartskostnaderna bör täckas in av den allmänna rättshjälpen, även om man kan befara ett ökat antal omotiverade rättegångar. Det är självfallet av stor vikt att sådana rättegångar inte förs med stöd av allmänna medel. Dock torde det vara så att den föreskrivna skyldigheten – enligt rättegångsbalken – för förlorande part att ersätta motpartens rättegångskostnader sällan blir avgörande för om talan skall väckas eller ej. I många fall har part ej vetskap om denna skyldighet. Jag kan anföra exempel som ger belägg för detta förhållande. Tyvärr är det i många fall så att den rättshjälpsökande icke informeras om de risker han löper i den händelse han förlorar målet och därigenom blir skyldig att betala motpartens rättegångskostnader. Dessa kan uppgå till relativt stora belopp.

Enligt min mening bör det vara en absolut skyldighet för den som informerar om den allmänna rättshjälpen att även lämna dylik upplysning. Därest den rättshjälpsökande inte har skyddat sig försäkringsvägen, kan en förlorad rättegång innebära ekonomisk katastrof för vederbörande trots att vederbörande haft fri rättegång.

Enligt min mening borde det vara så att när den rättshjälpsökande undertecknar fullmakt åt den som skall föra hans talan, den sökande samtidigt skriftligen skall bekräfta att information lämnats om de rättigheter och skyldigheter som åvilar honom, t. ex. att han kan bli betalningsskyldig för motparts rättegångskostnader om talan ogillas. Därmed blir vederbörande på ett tidigt stadium medveten om de risker som en förlorad rättegång kan medföra och kan därmed få ytterligare en bedömningsgrund för sitt ställningstagande om talan skall fullföljas eller ej.

Enligt min mening är ökad information i detta avseende nödvändig för att den allmänna rättshjälpen skall kunna fungera på ett tillfredsställande sätt. Det räcker inte enbart med annonser och foldrar i detta syfte.

Med stöd av vad jag nu anfört hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr justitieministern rikta följande fråga:

Vill statsrådet medverka till att informationen till rättshjälpsökande också skall innefatta besked om att den allmänna rättshjälpen inte omfattar hjälp att betala motparts rättegångskostnader om den sökande förlorar målet?

1975/76:67 av herr *Gustafsson* i Säfte (c) till herr kommunikationsministern om ökad trafiksäkerhet vid utprovning av nya vägmateriel:

Hösten medför alltid en ökning av antalet trafikolyckor. Speciellt gäller det de s. k. halkolyckorna som inträffar särskilt i början av perioden. Detta tyder på att bilisterna överraskas av väglaget beroende på skiftningen i väderlekstypen. Man kan fråga sig om man inte borde satsa mera på information och propaganda i radio och TV samt i tidningar. Regelbundna varningar kombinerade med populära upplysningar om hur man bör köra vore en tänkbar väg. Likaså regionala varningsrapporter via regionalradion. På flera håll i landet har vägverket s. k. försöksvägar där olika byggmaterial och beläggningar utprovas.

På väg nr 234 har vägverket just en sådan försökssträcka. Söndagen den 23 november uppstod blixthalka på en del av denna sträcka och orsakade en mycket svår trafikolycka. Två bilar kolliderade på grund av att den ena fått sladd. Två personer dödades och tre skadades. Orsaken till halkan var, enligt uppgift, att vägunderlaget isolerade kylan, och det regn som föll på denna del av vägen frös omedelbart till is. Förhållandet uppges vara känt hos vägverket. På dessa försöksvägar borde, förutom varningsskyltar, bevakningen vara ytterligt skärpt så att sandning och saltning med ledning av väderleksprognoser kunde göras före befärade halksituationer. Särskilt avdelad personal för bevakningsändamål borde finnas för att i framtiden undvika liknande tragiska olyckor som den som här skildrats. Säkerligen finns även andra åtgärder som kan vidtas till främjande av trafiksäkerheten.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr kommunikationsministern få ställa följande fråga:

Är statsrådet beredd medverka till att åtgärder vidtas i syfte att öka trafiksäkerheten vid utprovning av nya vägmateriel?

1975/76:68 av herr *Hellström* (s) till herr kommunikationsministern om utvecklingsarbete för framtida kollektiva transportsystem:

Storstädernas trafiksituation har i många länder kraftigt försämrats de senaste åren. En stark ökning av bilismen har lett till hög olycksfallsfrekvens, hälsofarlig miljö och långa transporttider. För den som inte har bil har utvecklingen ofta inneburit försämrad rörlighet. Det kan t. ex. gälla låginkomsttagare, äldre, handikappade etc. Befolkningsökning och höjd förvärvsfrekvens liksom tillväxt av varutransporterna torde komma att leda till att trafiksituationen i framtiden på många håll ytterligare kommer att försämrats.

Det är emellertid också tydligt att den tekniska utvecklingen i industrisamhällena skulle göra väsentligt annorlunda och bättre transportsystem möjliga i tätorterna. Framsteg på detta område har emellertid i stort sett uteblivit. Vinsten av ett utvecklingsarbete är här mycket långsiktig, och den privata industrin har inte visat något större intresse. De flesta regeringar i industrisamhällena har heller inte prioriterat den kol-

Nr 29

Onsdagen den
26 november 1975

*Annälan av
interpellationer*

Onsdagen den
26 november 1975

*Anmälan av
interpellationer*

lektiva behovstäckningen högt. Den industriella utvecklingens "spjutspetsar" har i stället kommit att utvecklas på försvarsindustrins och rymdindustrins områden.

Det är självfallet av stor betydelse att i framtiden söka använda de avancerade tekniska utvecklingsresurserna till att lösa påträngande sociala problem – i stället för att förvärra dem. Det krävs en effektiv efterfrågan för att en ny produkt skall utvecklas och komma fram, och det är endast ett samhälle, vilket i grunden bygger upp en social välfärd, som i praktiken kommer att använda den tekniska utvecklingen för att lösa sociala uppgifter. Viljan att tillgodose sociala behov i Sverige torde göra vårt land väl lämpat att ta initiativ till utvecklingsarbete för att åstadkomma framtida kollektiva transportsystem som tillgodoser grundläggande välfärdskrav. Ett dylikt system bör bl. a. baseras på följande utgångspunkter:

1. Systemet bör ge service åt alla invånare, även äldre, handikappade, personer med små ekonomiska resurser och stora barnfamiljer.
2. Det bör möjliggöra – bl. a. för att realisera punkt 1 – en direkttransport mellan start och mål.
3. Av samma skäl bör sittplats beredas åt var och en.
4. Systemet bör göra en hög transporthastighet möjlig av effektivitets-skäl.
5. Systemet bör vara fritt från buller, hälsofarliga avgaser etc.
6. Det bör ha en hög trafiksäkerhet.
7. Det bör ha relativt sett låga totalkostnader, dvs. drift + installation + låga indirekta samhällskostnader.

Utveckling av dylika transportsystem torde kräva en kvalificerad forskningskapacitet inom bl. a. dataområdet, inom elektronik och vagnkonstruktion. Forskningsresurser med denna inriktning torde finnas i Sverige särskilt inom försvarsindustrin, bl. a. i det Viggenprojekt, som inom ett antal år kommer att avslutas. Ett utvecklingsarbete för framtida kollektivtrafiksystem, där själva systemutvecklingen ses som det väsentliga, är givetvis ett starkt resurskrävande åtagande. Enighet synes emellertid råda om att ett avancerat industriland som Sverige har behov av utvecklingsprojekt där det ställs hårda programkrav för att kvalificerad teknologisk utveckling skall kunna främjas. I många länder har försvarsindustrins eller rymdsektorn denna funktion. I samband med diskussionen om Viggenprojektets avlösning om ett antal år har också föreslagits bl. a. av en utredning inom styrelsen för teknisk utveckling att det svenska rymdindustriella arbetet kraftigt skulle intensifieras eventuellt genom utveckling av en egen svensk satellit, bl. a. just med hänvisning till de gynnsamma teknologiska spridningseffekter som ett dylikt avancerat program skulle innebära för industrin.

En närmare jämförelse mellan ett rymdindustriellt program, utveckling av teknologiskt avancerade stridsflygplan och den antydda typen av kollektivtrafiksystem torde utvisa att programmen tar i anspråk relativt likartade forskningsresurser. En prioritering av ett utvecklingsarbete av ett kollektivt trafiksystem skulle dels bidra till att lösa påträngande sociala

problem i tätorterna, dels kunna ge en väsentligt starkare exportutveckling än en omfattande rymdindustriell satsning där vårt lands insatser skulle bli ytterst marginella i jämförelse med t. ex. stormakterna. I fråga om kollektivtrafiksystem finns vagnkonstruktioner, provbanor etc. för t. ex. luftkuddedrivna minibussar på olika håll. Däremot torde relativt litet ha gjorts för att bygga upp själva systemen. Svenskt utvecklingsarbete här skulle kunna innebära att vårt land skulle ges ett tekniskt försteg på ett område där efter hand allt fler nationer måste gå in för att lösa de växande och alltmer ohanterliga trafikproblemen.

Synpunkter av denna art lades i motion 932 till 1971 års riksdag. Där föreslogs att en utredning borde påbörjas för att precisera vilka krav som måste ställas på kollektiva transportmedel för att miljövärden och servicebehov inom tätbebyggda områden skulle kunna tillgodoses från de allmänna värderingar som angivits i det föregående. Utredningen borde beställa analyser hos forskare och företag vilka syftade till att utreda möjligheter att tekniskt åstadkomma system som uppfyller de kriterier som specificerats i den första fasen. Efter eventuella beslut av statsmakterna om prioritering av transportsystem borde sedan en process genomgå där önskemål och krav på systemet successivt anpassades till de praktiska förutsättningarna och där modifieringar gjordes. Denna process borde leda fram till en beställningsfas där utvecklingsarbete beställs för att lösa de många tekniska problemen vid genomförandet som i fråga om transportbandsystem, vagnprestanda, säkerhetskravens uppfyllande, underhållsproblem, styrsystemsproblem (lokala styrsystem i kombination med centrala, mobila i kombination med stationära), produktionstekniska system m. m., områdestäckningsanalyser, geografiska utredningar etc.

I motionen föreslogs vidare att regeringen skulle ta initiativ till ett långsiktigt utvecklingsarbete för kollektiva transportsystem med denna inriktning. Trafikutskottet ansåg i sitt av riksdagen godkända betänkande (nr 1971:6) inte att initiativ från riksdagens sida var erforderliga i ärendet med hänvisning till det utredningsarbete på området som redan planerades. Bl. a. hänvisades till ett förslag om en stiftelse för utveckling av nya kollektivtransportsystem som skulle kunna bildas av staten, kommuner, landsting och privata intressenter. Planerna på en dylik stiftelse har emellertid sedermera inte aktualiserats. Det utredningsarbete som i övrigt bedrivits i Sverige kring kollektivtrafiken har inte syftat till att utveckla kommunikationsmedel baserat på ny teknik. I den nyligen publicerade kollektivtrafikutredningen (Kolt) har man i stället – i linje med utredningens direktiv – inriktat sig på de kollektiva färdmedel som f. n. används och som under den närmaste tioårsperioden bedöms komma till användning. En i huvudsak likartad inriktning torde präglade det arbete som pågår inom STU. Det mer långsiktiga, systeminriktade utredningsarbete som pågår på nordisk basis inom arbetsprojektet Nordkolt torde komma att innebära en värdefull systematisering av utredningsresultat från olika pågående nordiska projekt. Nordkolt har emellertid inte resurser

Nr 29

Onsdagen den
26 november 1975

*Meddelande om
fråga*

för att driva ett eget direkt utvecklingsarbete. Då de frågor som aktualiserades i motionen 1971:932 sålunda inte f. n. är föremål för prövning i ett utvecklingsarbete av den typ som förutsattes av riksdagen, får jag ställa följande fråga till kommunikationsministern:

Är statsrådet beredd ta initiativ för ett utvecklingsarbete för framtida kollektiva transportsystem med i interpellationen angivna inriktning?

§ 30 Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställdes

den 26 november

1975/76:128 av herr *Olsson* i Edane (s) till herr jordbruksministern om åtgärder för att öka skogsmarkens virkesavkastning:

Vill statsrådet medverka till åtgärder i skogen som höjer gallringsandelen och som på sikt skulle öka skogsmarkernas virkesavkastning?

§ 31 Kammaren åtskildes kl. 16.32.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert

Förteckning över talare

(Siffrorna avser sida i protokollet)

1975/76: 29

Onsdagen den 26 november

Herr Alsén (s) 43. 47

Fröken Andersson (c) 19. 23. 74. 76

Herr Andersson i Edsbro (c) 70

” Andersson i Lycksele (s) 36. 40. 42. 53

” Andersson i Storfors (s) 26

” Andersson i Södertälje (s) 64. 67

” Andersson i Örebro (fp) 8. 15. 18

” Börjesson i Falköping (c) 21. 28

” Börjesson i Glömminge (c) 6. 16. 18. 22. 23

” Clarkson (m) 100. 101

” Fiskesjö (c) 91. 96

Fru Fredgardh (c) 97. 98

Herr Gernandt (c) 82

” Hagberg i Örebro (s) 62

” Hernelius (m) 29

” Håkansson i Trelleborg (s) 90. 95. 98

Fru Johansson i Uddevalla (s) 60

Herr Jönsson i Arlöv (s) 72. 76

” Jönsson i Malmö (s) 90

Fru Kristensson (m) 30

Herr Larsson i Staffanstorp (c) 83. 86

” Lindahl i Lidingö (s) 49

” Lövenborg (vpk) 10. 16. 18

” Magnusson i Kristinehamn (vpk) 93. 99

Fru Marklund (vpk) 69. 73

Herr Mattsson i Lane-Herrestad (c) 66

” Mellqvist (s) 76. 96. 99

” Nilsson i Agnäs (m) 53. 103

” Norrby (c) 31. 38. 41. 46

” Nyhage (m) 84. 86

” Pettersson i Helsingborg (s) 93

” Romanus (fp) 57

Fru Ryding (vpk) 55

Herr Rämgård (c) 48. 79. 85. 86

” Schött (m) 35. 40. 42. 46. 47

” Siegbahn (m) 21. 23. 25

” Sjöholm (fp) 63. 88. 95. 98. 100

Fru Sundberg (m) 87

Herr Svanberg (s) 13. 17. 19. 23

1975/76: 29

Herr Söderström (m) 102

” Wachtmeister i Staffanstorp (m) 52. 53

Fru Wiklund (c) 28

Herr Ångström (fp) 33. 39. 41